

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

37.41 H

800
Nr. 15

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

725869

JUNI 1938

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 15

JUNI 1938

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

**Statens pædagogiske Studiesamling
København V.**

374T H

oc

Nr. 15

DANSK ANDELS TRYKKERI

1947/1529

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Befolkningsspørgsmaalet i Dag, af <i>Hj. Gammelgaard</i>	5
Højskoler eller socialdemokratiske Udklækningsanstalter, af <i>Poul Hansen</i>	11
Den unge Arbejders Problemer, af <i>H. C. Hansen</i>	17
Skal Træ og Skummetmælk være vor fremtidige Klædedragt? af <i>Michael Andersen</i>	23
Rasmus Vinds 70 Aars Fødselsdag	32
Krisen blandt Ungdommen paa Landet, af <i>Harry Højland</i>	33
Er den vesterlandske Kultur dødsdømt? af <i>Johs. Hald</i>	40
Radioudsendelsen fra Esbjerg Arbejderhøjskole	52
En Vinter paa Coleg Harlech, af <i>Hans Rohr</i>	57
Nazismen pr. Dags Dato, af <i>Frede Nielsen</i>	64
En ny Arbejderhøjskole, af <i>Chr. Christiansen</i>	72
Elevfortegnelse for Esbjerg og Roskilde	75
Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening	80
Roskilde Højskoles Elevforening	82
Roskilde Højskole, Vinteren 1937—38, af <i>Hj. Gammelgaard</i>	85
Esbjerg Arbejderhøjskole, Vinteren 1937—38, af <i>Poul Hansen</i>	92

REDAKTION:

Michael Andersen, Oluf Bertolt, Børge Christensen,
Chr. Christiansen, Hj. Gammelgaard, Poul Hansen, Hans Holm, Ib Kolbjørn
og Svend Anker Larsen.

1947 / 1529

BEFOLKNINGSSPØRGSMÅLET I DAG

AF HJ. GAMMELGAARD

Siden jeg for 5 Aar siden skrev om Befolkningsspørgsmaalet i »Arbejderhøjskolen«, er der her til Lands foregaaet et brat Omslag i den almindelige Indstilling over for Fænomenet Fødselskontrol og hvad dermed følger. Man er langt om længe blevet klar over, at det her ikke blot drejer sig om et Felt, der hører ind under »Privatlivets Fred«, men om noget, der har den allerstørste Samfundsinteresse.

Strømkæntringen i Opfattelsen skyldes vel især Nedsættelsen af Befolkningsskommissionen i September 1935. Faa Kommissioner har kunnet glæde sig ved saa almindelig Opmærksomhed. Teaterrevyer og Bladenes kulørte Sider har flittig beskæftiget sig med den. Storken og alt, hvad der har med Storken at gøre, har altid været en yndet Skive for Vitsfabrikationen. Men det blev ogsaa snart øjensynligt, at Kommissionens Arbejde havde et meget vidt Sigte. At der var Tale om helt nye Synsmaader over for Socialpolitik og Sociallovgivning. Det var den *forebyggende Sociallovgivning*, der blev gjort til Princip og hævet op i Niveau med den, der blot bøder og heler, hvor Ulykken har øvet sit Værk. Hvor det ikke allerede er sket, vil vi se de nye Synsmaader gøre sig gældende indenfor Skattepolitik, Boligpolitik, Hygiejnepolitik, Beskæftigelsespolitik, Skolepolitik og paa mange andre Omraader.

I og for sig kunde man undres over, at dette Omslag i Vurderingen af Børnebegrænsningen først er kommen nu. Situationen er nemlig i og for sig mindre alarmerende i 1938 end for 5, 10 eller 20 Aar siden. I 1933 kunde man opstille følgende Talrækker:

Antal Fødsler pr. 1000 Indbyggere:

Aar	Danmark	Frankrig	Tyskland
1872	31,4	26,7	41,1
1900	29,7	21,4	36,8
1920	25,4	21,3	25,9
1933	17,3	16,3	14,7

Man behøver ikke at være Matematiker for at faa Kuldegysninger af disse Tal, af hvilke de værste (de tyske) endda er de mest typiske for de førende Kulturstater. Det umiddelbare Indtryk (der forstærkes, hvis man illustrerer dem ved Kurver — og husker at tage Hensyn til de forskellige Tidsmellemrum) vil vel endda være, at der ikke var langt igen, før Kvinderne helt holdt op at føde Børn, hvorved jo iøvrigt

de fleste af de Problemer, vi gaar og plager os selv og andre med, vilde blive løst paa en radikal Maade.

Men slet saa sort ser det ikke ud i Dag. I de sidste 4—5 Aar er der i de fleste Lande indtraadt en Standsning i Nedgangen, og i Tyskland, maaske ogsaa i Rusland, er den afløst af en ret betydelig Opgang.

Det er muligt, at denne Standsning er forbigaaende, at den f. Eks. skyldes disse Aars bedre Konjunkturer. Men selv om Nedgangen er endt, er Sagen dog langt fra klaret, for saa vidt man sætter sig som Maal at bevare en konstant Befolkning ud i en længere Fremtid — som den danske og den svenske Kommission stræber hen imod — for ikke at tale om de Drømme om et voksende Folketal, der sikkert rører sig i mere imperialistiske Folks Under- og Overbevidsthed.

For at naa Stagnation, hvad alle, uanset Parti og Livsanskuelse, synes at have sat som Minimum for deres Bestræbelser, kræves der nemlig, at Fødselshyppigheden her i Danmark hæves med ca. 10%, i Frankrig med 22%, i England og i Sverige med 37% og i Østrig med 50%. I Tyskland tiltrængtes der i 1933 en Forhøjelse paa 43% — nu vil formentlig ca. 10% være tilstrækkeligt.

Men hvorfor synes alle, eller i hvert Fald alle ansvarlige, at være enige om det samfundsmæssigt uheldige, for ikke at sige skæbnesvangre i en saadan Nedgang? Levede man ikke akkurat lige saa hæderligt og lykkeligt i Danmark i 1880, da Folketallet var 2 Millioner, som nu, da det nærmer sig det dobbelte?

Et Ja eller Nej paa det sidste Spørgsmaal vil ingen kunde give gyldige Beviser for. Derimod er det ikke vanskeligt at vise, at selve Nedgangen (og det, der — nu — gaar forud for Nedgangen) afføder store Vanskeligheder. Det aarlige Antal Fødsler er siden 1920 dalet med ca. 10.000, og Jordemødrene har forlængst begyndt at skringe Vagt i Gevær. Ogsaa Lærernes Fremtidsudsigter berøres stærkt deraf. Og endnu halvt i det skjulte foregaar der — takket være Bømetallets Dalen og den samtidige Stigen i Levealderen — store Forskydninger i Befolkningens Aldersfordeling, som i Tidens Løb vil gøre sig mere og mere følelig. Vi nærmer os *de gamles Tid*. For 100 Aar siden var der i Danmark for hver 100 unge (mellem 15 og 30 Aar) 144, som var over 30. I Dag er Forholdet 100 til 185. Og Udviklingen vil fortsættes i denne Retning. De unges »Ventetid« paa alle mulige Omraader vil blive længere; de vil »veje mindre til« — uanset Valgretsalders mulige Nedsættelse. Byrden ved de gamles Pensionering eller Forsorg vil vokse enormt. I 1921 havde vi 223.000 Mænd og Kvinder over 65 Aar; i Dag er deres Tal ca. 265.000, og i 1970 vil det være omkring ved 460.000. Men nu de, der til den Tid skal bære Byrden? Deres Tal kan langt fra beregnes med samme Sikkerhed, da en Del af dem ikke er født endnu; det beror altsaa netop for en Del paa de kommende Aars

Fødselstal. Der lever i Øjeblikket godt 1.200.000 i Alderen mellem 20 og 40 Aar. Det tilsvarende Tal i 1970 vil man næppe kunne anslaa til meget over 1 Million, og det kan udmærket godt blive mindre.

Ved Siden af disse forholdsvis sikre Forhold staar saa en Række af mere problematisk Natur. Vi ved ikke, hvordan en Nedgang i Folketallet vil virke paa Velstand, Beskæftigelse, Kultur. Men vi frygter instinktivt det værste. Og hvad Historien med ikke alt for tydelig Skrift beretter os om Følgerne af tidligere Kulturperioders Nedgang i Folketal, synes ikke at love noget godt. De for den svenske Befolkningsskommission givne Retningslinier udtrykker denne uvilkaarlige Værgen sig mod folkelig Selvudslettelse saaledes: »Intet Folk med usvækket Livsvilje og Livskraft kan overfor den i vort Land nu synlige Udviklingstendens undlade at tage energiske Forholdsregler for at hidføre en Ændring«. Det er rigtigt, at ingen sætter Børn i Verden af nationale eller socialøkonomiske Grunde. Men det er lige saa rigtigt, at hvis en Følelse som den i det svenske Kommissariat nævnte bliver almindelig, saa vil det i høj Grad indvirke paa den Agtelse og Estime, der omgiver den bømørige Familie. Og det er en Faktor, som i høj Grad indvirker paa de »private« Motiver, og som netop sætter ind dèr, hvor der var noget galt: det var ligesom ikke mere rigtig »fint« at have mere end et eller to Børn.

Ser man ud over det Mylder af Foranstaltninger, som er udført eller foreslaaet i snart sagt alle Kulturlande, er det vanskeligt at faa fat i klare Linier og Principer. Der er ikke engang et skarpt Skel mellem Diktaturlandenes og de demokratiske Staters Befolkningspolitik. Saaledes har Frankrig, Belgien og Italien i det sidste Aar faaet Love og Forordninger til Bekæmpelse af svangerskabsforhindrende Midler, medens Tyskland i saa Henseende intet har ændret i Weimarperiodens Lovgivning, og den svenske og danske Kommission gaar ind for fuld Frihed paa dette Omraade. Rusland fik i 1936 den meget omtalte strenge Lov mod Straf for Fosterfordrivelse, medens Tyskland ogsaa her nøjes med de gældende Forskrifter (som dog vist haandhæves bedre nu end før). I nogle Lande begynder »Børnepræmierne« allerede med det første Barn, medens Rusland først sætter ind ved den uhyre Rekordpræstation paa 6 (men iøvrigt har et omfattende Program for Oprettelse af Fødehjem, Børneasyler, Børnehaver m. m., Ydelse af Moderskabshjælp o. s. v.). I Østrig læstes der under Schussnigg særlige Messer i Kirkerne for at modvirke Fødselskontrollens Pest (efter at Familielønsforsøgene havde vist sig virkningsløse). I Tyskland propageres der ved Vandreudstillinger, som maler Børnebegrænsningens og Raceblandingsens Følger med rædselsvækkende Farver. Selv Kunsten maa gøre Tjeneste for den store Sag: paa de store Kunstudstillinger i Italien og Tyskland ser man snart, hvilke Paroler der er udstedt.

En særlig Interesse knytter sig naturligvis til de to Lande, der i hvert Fald foreløbig praler med positive Resultater: Rusland og Tyskland.

Til Forholdene i Rusland knytter der sig — ogsaa paa dette Felt — en vis Mystik. De sidste publicerede Tal over Befolkningsudviklingen, fra 1926—28, viser et aarligt Fødselsoverskud paa ca. 24 pro mille. Da Folketallet dengang opgaves til ca. 150 Mill., vil det sige en aarlig Befolkningsstilvækst paa over $3\frac{1}{2}$ Mill. Man skulde tro, at dette kunde give Sovjets vise Fædre nok at tænke paa. Det maatte derfor vække den største Forbavselse hos alle uindviede, da Loven af 28. Juni 1936 pludselig gav den russiske Seksualpolitik en hel ny Vending, indførte meget rigoristiske Straffe for Fosterfordrivelse og gik frem med ikke mindre Haardhed overfor uefterrettelige Barnefædre. Og allerede 6 à 8 Maaneder efter (!) mødte man med en Række Sejrsbulletiner, der viste Opgang i Fødselstallet paa 50 à 60 % og Nedgang i Antallet af Svangerskabsafbrydelser paa 70 %. Den eneste Forklaring, der kan skabe Rimelighed heri, er den, at Fosterfordrivelse fra 1928—36 maa være steget til en formidabel Højde. At Lenin i selve Loven optræder i en Sky af Røgtelse som dens egentlige Ophavsmand turde derimod næppe forbyse.

Den tyske — Hitler'ske — Lovgivning er omtrent tre Aar ældre, og om dens Virkninger kan derfor bedre dømmes. Dens mest karakteristiske Træk er Bryllups-laanene, hvis Hovedformaal dog vistnok er at trække saa mange Kvinder som muligt bort fra Arbejdspladserne. Laanet i sig selv (gennemsnitlig 600 Rm. pr. Brudepar) synes dog altfor ringe til at kunne have nogen mærkbar Indflydelse, selv om $\frac{1}{4}$ deraf blev eftergivet ved hvert af de 4 første Børns Fødsel. Alligevel steg Fødselspromillen allerede i 1934 med over en Femtedel, og denne Stigning forstærkedes endda noget i de to følgende Aar. Derefter kom der en lille Tilbagegang, men dog ikke mere, end at dette fuldtud kan skrives paa det faldende Antal Ægteskabers Regning. Dette skyldes atter, at der netop i disse Aar er et meget lille Antal giftefærdige. Det er Krigsbørnenes Aargange: I Aarene 1915—19 fødtes der i Tyskland i alt 3.200.000 Børn færre end i de 4 foregaaende Aar, en Kendsgerning, der i Øjeblikket spiller en meget stor Rolle dernede (som i de andre krigsførende Lande), bl. a. ogsaa den, at skabe stor Mangel paa ung Arbejdskraft.

Det ses da ogsaa, at Opgangen ikke blot viser sig i de Ægteskaber, der har faaet tilstaaet Laan; Antallet af Børn var her 78,7 % højere end efter Frugtbarhedsprocenten fra 1932. Men i gamle Ægteskaber fra før Loven var der en Stigning paa 23,9 % over det beregnede; selv paa Antallet af 4.—5. Barn mærkedes Opgangen. Derimod var der i de Ægteskaber, som man, væsentlig af Helbredsgrunde, havde afslaaet Laan, 13% færre end beregnet.

En anden, meget interessant Beregning viser, at Fødselstallet i Byer med over

200.000 Indbyggere blev 37% højere end beregnet, i Byer med 2—100.000 28,5% og paa Landet 18,7%. Det er naturligvis ikke muligt at afgøre, hvad Aarsagerne er til Stigningen. Hvis det er den Kredit, det nuværende Styre nyder, skulde denne altsaa være dobbelt saa stor i Storbyerne som paa Landet. Ret plausibel lyder den Forklaring, som Tyskere selv har givet mig: Før 1933 var særlig Mændene, og særlig i Byerne, meget stærkt optaget af offentlige Interesser og offentlige Hverv. Nu lever de et mere eller mindre tvungent Hjemmeliv. Og det fører altsaa flere Børn med sig. Muligt er det ogsaa, at det stærke blaa Stempel, som der gives de Ægteskaber, der opnaar Laan, i Modsætning til dem, hvem det nægtes, har en animerende Virkning. De som søger Laan, bliver nemlig underkastet en langt skrap-pere Helbreds- og Forfædreundersøgelse end den, der fordres ved Ægteskaber i Almindelighed. Nazi-Politik er udpræget Psykologi-Politik.

En ren Linie vil man derimod finde i de to nordiske, den svenske og den danske, Kommissioners Arbejde, der allerede i flere Retninger har sat sit Præg paa Lovgivningen. En udførlig Redegørelse for de af den danske Kommission afgivne tre Betænkninger (om Oprettelse og Drift af Børnehaver, Huslejefracdrag for mindre-bemidlede, børnerige Familier — den, der i ændret Form er blevet til Lov —, Moder-skabsydelse, Foranstaltninger og Hjælp i Anledning af Fødsel til Kvinder med erhvervsmæssigt Arbejde, Fødsel udenfor Hjemmet og Narkose ved Fødsler samt om Vejledning i Seksualhygiejne og Raad og Bistand til svangre Kvinder) er givet af Fuldmægtig i Sygekassedirektoratet, Karl A. Sletten, i Januar-Heftet 1938 af »Samfundets Krav«, og for den sidste Betæknings Vedkommende af Fru Nina Andersen i Marts-, April og Majheftet af »Socialisten« 1938. »Den nordiske Linie« er udtrykt i følgende Sætninger i det danske Kommissarium: »En Befolkningspolitik i Danmark, der skal kunne samle Nationen og overvinde den endnu eksisterende Mistillid, som Erfaringer fra Fortiden og fra visse fremmede Lande for saa vidt ikke gør uberettiget — maa imidlertid være i Overensstemmelse med Livssynet i et demokratisk Samfund og med Landets kulturelle og sociale Udvikling og maa derfor være socialpolitisk præget. Dette indebærer, at en dansk Befolkningspolitik maa have en saadan Karakter, at de Foranstaltninger, der træffes af det offentlige, ikke blot modvirker Affolkningstendenserne, men derudover har Betydning i sig selv som Led i en socialpolitisk Udvikling henimod *bedre, sundere og sikrere Levevilkaar for Befolkningen som Helhed.*«

Den svenske og den danske Befolkningslovgivning vil i flere Henseender komme til at afvige fra hinanden, bl. a. fordi Forholdene (bl. a. vedrørende Boliger) og den tidligere Lovgivning (Sygekasser, Arbejdsløshedshjælp m. m.) er forskellige i de to Lande, og fordi selve Befolkningsproblemet jo er langt mere akut i Sverige end

i Danmark. Alligevel udspringer der af det fælles Grundsyn en ensartet Stillingtagen til en Række væsentlige Problemer. Dette gælder f. Eks.

1) Om Familielønssystemet, der for Frankrig og Belgien efter Krigen har bredt sig over mange Lande, stilles der ikke Forslag. Systemet egner sig kun for en mindre Del af Befolkningen (Industriarbejderne) og vil utvivlsomt møde Modstand hos Fagforeningerne og Kvinderne. Der kan næppe heller paavises positive befolkningsmæssige Resultater af Systemet, hvor det har været forsøgt.

2) Spørgsmaalet om økonomiske Lettelser i Form af Skattefradrag overlades til de i begge Lande netop nu siddende Skattelovskommissioner. Pebersvendeskatter o. l. tages der Afstand fra.

3) Kvindernes Ligeret til Arbejde i Erhvervene m. m. haandhæves.

4) Den økonomiske Hjælp ydes i saa stor Udstrækning som muligt in natura — bl. a. fordi Samfundet derved sikrer sig, at Hjælpen kommer den til gode, hvem den er tiltænkt (Barnet eller Moderen). Dette Princip forbyder i øvrigt ogsaa Anvendelsen af Familielønssystemet.

Situationen i Danmark er, som vist, langt mindre truende end i de fleste af vore Nabolande. Hvad vi mangler i fuldt »Reproduktionstal« kan tilnærmelsesvis naas ved en Forbedring af Børnenes og de unges Levedygtighed. Vi fik i Fjor indført Barneplejersker ved Lov. Hvis det lykkes at nedsætte Dødeligheden i det første Leveaar til samme Lavmaal som Norges, vil alene dette redde et Par Tusinde Barneliv om Aaret.

Men selv om Faren — maaske som »af sig selv« — driver over, har den Lovgivning, som Befolkningsskommissionen har givet eller vil give Ansporing til — direkte eller indirekte — sin selvstændige Værdi. Dette gælder ogsaa de Spørgsmaal, som er under Drøftelse, men hvorom der endnu ikke er afgivet Betænkning, bl. a. angaaende en almindelig Skolebespisning (der vil virke hen imod en Reform af vor Ernæring) og angaaende Ungdommens Uddannelse. I den Betænkning, som den 17. April blev forelagt D. s. U.s Hovedbestyrelse (af dens Ungdomsudvalg) og tiltraadt af den, er der givet et Rids af de mest brændende Uddannelseskraav, der rejser sig i Dag. Det vil uden Tvivl netop blive disse Problemeer, som Kommissionen vil komme til at arbejde med og tage Stilling til.

HØJSKOLER ELLER SOCIALDEMOKRATISKE UDKLÆKNINGSANSTALTER

AF FORSTANDER POUL HANSEN

Under Overskriften »Højskolen og Ungdommen« findes følgende Udclip i Højskolebladet for 18. Marts:

»I en Kronik i »Aalborg Amtstidende« søger Journalist Henrik Clausen, der i Vinter opholder sig paa Askov Højskole, at paavise hvilke Vanskeligheder, Højskolen maa overvinde, hvis den skal faa en større Ungdomsskare i Tale. Et Par Uddrag gengives her:

En ... Fare for Højskolen er den i de senere Aar overhaandtagende Klasse- og Partideling. Der udkæmpes i Dag en haard og brutal Kamp om Ungdommen de politiske Partier imellem, og til Styrkelse i denne Kamp har man været Vidne til, at de politiske »Højskoler« rejses. Det er vel nærmest en Haan mod Folkehøjskolen at give disse Udklækningsanstalter for den ene eller den anden politiske Idé Navn af Højskoler, og de fortjener ikke Sammenligning med den danske Folkehøjskole. Denne politiske Gerning er i ganske særlig Grad taget op af Socialdemokratiet gennem Arbejderhøjskolerne, men den findes ogsaa i mere eller mindre skarpe Aftegninger inden for flere af de andre politiske Partier ...«

Paastanden om, at Arbejderhøjskolerne ikke er egentlige Højskoler, men saakaldte socialdemokratiske Udklækningsanstalter, har længe haft fast Stadelplads i et Par stærkt reaktionære Dagblade. En Artikel med ganske lignende Indhold stod f. Eks. i »Aalborg Amtstidende« saa langt tilbage som i Januar 1930. Det er der vel sagtens ikke noget at gøre ved, og fornuftige Folk vil desuden vide, at naar saadanne Paastande finder Optagelse der, er det mere i den politiske Agitations end i den rene Sandheds Tjeneste. Det er derimod alarmerende, naar selve Højskolebladet skynder sig at klippe netop disse Linier ud og aftrykke dem som Mundsmag under »Dagens Spørgsmaal«. Paa det Sted skulde man have Lov til at vente sig en mere samvittighedsfuld Prøvelse af Tingene.

Var Paastanden rigtig, vilde vi have faaet Statens Anerkendelse som Folkehøjskole uberettiget, og Statens Tilsyn vilde være et Skintilsyn, som var umoralsk nok til at tolerere, at et Statstilskud gik til socialdemokratisk Partiagitation. De fleste af Højskolebladets mange Landbolæsere, der muligvis kender omtrent lige saa lidt til Arbejderhøjskolerne som Journalisten, vil uvægerlig tage Paastanden for urokkelig Sandhed, naar den findes i dette dydige Blad. Et Bjerg af overfladisk og ukyndig Polemik skiller i Forvejen Bonde og Arbejder i dette Land. Dér ligger utvivlsomt det danske Samfunds største Vanskelighed i Nutiden. Det er kun godt, at Kræfterne fra de to Lejre brydes. Det kan kun blive til Skade, naar det glemmes, at Brydningerne

har et positivt Formaal: den befriende Løsning, der faar Livet til at strømme nyfødt videre. Helge Skovmand maa mangle Viden derom, ellers vilde han ikke — uden selv at kende Arbejderhøjskolerne nøjere — føle sig kaldet til at gøre Hindringerne uoverstigelige ved at autorisere slige Skrøner.

Det var derfor nødvendigt at søge en Protest optaget i Højskolebladet. Den kom imidlertid tilbage med et Brev fra Redaktør Helge Skovmand, hvori der bl. a. siges følgende:

1) »Vi synes, De gør alt for meget ud af den lille Notits, som ikke paa nogen Maade betyder, at Højskolebladet gaar i Ledtog med vedkommende Journalist imod Arbejderhøjskolerne.«

2) »Hr. Clausen er jo ikke en af Israels fire store Profeter; men naar han angribes saa voldsomt, kan vi jo ikke nægte ham Lejlighed til at svare, og jeg ved slet ikke, om han magter et saa stort Emne.«

3) »Derimod giver vi Dem gerne ved første passende Lejlighed Plads til at skrive en Artikel i Højskolebladet om Arbejderhøjskolerne. Deri vil De uden polemisk Bundethed kunne give Oplysning om Skolerne og ogsaa deres Forhold til det partipolitiske.«

Til Punkt 1 føjede Redaktøren i det følgende Nr. af Bladet en lille Notits, der kort erklærede, at Bladet intet Ansvar kunde paatage sig for Anskuelse, der gjordes gældende i slige Udclip.

Punkt 2 er jeg meget ked af at være nødsaget til at tage med. Redaktøren har meget hensynsfuldt over for Journalisten i et senere Brev bedt mig om ikke at nævne noget derom. Naar jeg alligevel har bestemt mig for at gøre det, er det fordi jeg finder, at den Slags graverende Ting ikke skal have Lov til at passere. Redaktøren anbringer en Anklage mod Arbejderhøjskolerne i sit Blad, skrevet af en Mand, hvis Dømmekraft og Kvalifikationer han selv betvivler — og erklærer derefter ogsaa sig selv for at være uden Ansvar.

En saadan Uhyrlighed maa først forsøges gendrevet, før der kan være nogen Mening i at modtage Indbydelsen til at skrive en almindelig Redegørelse for Arbejderhøjskolens Virksomhed. Vi lever jo i Petitjournalistikens Tidsalder, hvor den lille sensationelle Notits læses af Tusinder, hvor en mere omfattende Redegørelse kun læses af et mindre Antal. Det hjælper ikke meget, at Redaktøren i et senere Brev skriver: »ogsaa jeg finder Notitsen uheldig, det er jeg til enhver Tid rede til at vedstaa.« I det Tilfælde burde Redaktøren forlængst have sagt det i sit Blad.

*

Selve Spørgsmaalet om Arbejderhøjskolens Stilling til Socialdemokrati og Politik trænger samtidig til en Udredning. I Betegnelsen »socialdemokratisk Udklæknings-

anstalt« ligger der tydeligvis en Paastand om, at Skolerne bruges til en Propaganda af samme Art som den, der anvendes af alle politiske Partier for at hverve og præge Partimedlemmer. Naar vi maa reagere overfor en saadan Paastand, er det ikke, fordi vi ønsker at synes eller være neutrale. Det er blot ikke vor Funktion i Arbejderbevægelsen at drive Agitation. Men den neutrale, altid blot objektive Folkehøjskole lader sig paa den anden Side ikke gennemføre, fordi den vil savne baade Mission og Tilslutning i Befolkningen. Højskolen skal sætte Ungdommen et løftende, forædlende Maal i Tilværelsen. Om Maalet hedder Socialisme eller noget andet kommer til at afhænge af de historiske Forudsætninger hos de Befolkningslag, Skolen skal virke for. Men for at være Højskole, skal den kunne gøre det frit og udogmatisk med Vægt paa det personlige Ansvar hos baade Lærer og Elev. Inden for Arbejderbevægelsen har jeg aldrig mødt mindste Frygt for at give os denne fulde aandelige Frihed. — Man er naturligvis ogsaa klar over, at Ungdommen faar sin politiske Indstilling i Kraft af en bestemt Placering i Samfundet, og at Højskolen aldrig vil kunne ændre denne, men nok vil kunne give den Perspektiv og Lødighed.

Den grundtvigske Højskole var heller ikke neutral, hvilket f. Eks. 80'ernes og 90'ernes Statsstyre havde Lejlighed til at konstatere, og den er det heller ikke i Dag, selv om ingen længere finder paa at hæfte sig videre derved. Den kan ikke engang være det i sociale, politiske og økonomiske Spørgsmaal, der ofte har Rødder, der fører dybt ned i Aands- og Kulturlivet. Vurderinger, der naar helt op til vor egen Tids Vanskeligheder, hverken kan eller skal undgaas. Alt vil der afhænge af det Ansvar, den paagældende Lærerspersonlighed føler over for den Helhed, der omfatter hele det folkelige Danmark. Mange Højskolemænd har op gennem Tiden taget aktiv Del i det politiske Liv, navnlig som Venstremænd, og har naturligvis hverken formaat eller ønsket at adskille deres grundtvigsk-kristelige Livssyn fra deres liberale. Det var en Enhed, som nødvendigvis maatte finde Udtryk i Foredragene om Historie og Digtning.

I 3. Bind af Henrik Pontoppidans Erindringer findes et tydeligt Eksempel paa, hvor stærkt Landets politiske Liv kunde ligge en Højskolemand paa Sinde ogsaa den Gang. Pontoppidan skriver om sig selv og sin Broder, Højskoleforstanderen paa »Hjørnlunde«: »Vi fulgtes ad til alle Egnens politiske Møder, og min Broder, der var meget ældre end jeg og havde Valgret, hvad man den Gang først opnaaede ved sit fyldte 30. Aar, tog ofte Del i Diskussionerne.« Han fortsætter med at fortælle om, hvorledes Broderen anklages for Overtrædelse af Ytringsfriheden, maatte for Retten og ved Højesteret fik en Dom paa flere Maaneders Fængsel, og om hvordan Broderen gennem en Række Aar mister Statsstøtten til sin Højskole.

Saa vidt jeg ved, var Forstander Morten Pontoppidan ikke alene stærkt politisk

interesseret, men ogsaa — gennem de Aar i 80'erne, da hans Højskole betød noget — en varm Tilhænger af Grundtvig og i det hele taget en Højskolemand af Format, hvis Højskole ingen nu vil falde paa at kalde en politisk Udklækningsanstalt.

Naar Arbejderhøjskolerne absolut skal stemples som partipolitiske Udklækningsanstalter, skyldes det maaske bl. a., at de ikke tilhører nogen Privatperson, men Arbejderorganisationerne. Esbjerg Arbejderhøjskole ejedes oprindeligt af Arbejderorganisationerne i Esbjerg, der havde dannet en særlig Forening for at løfte Opgaven. I 1929 gik Arbejdernes Oplysningsforbund med ind i Foreningen og fik en Repræsentation i Bestyrelsen. Hvorfor følte Arbejderne i Esbjerg allerede i 1910 Trang til at faa en Højskole, hvorfor købtes Roskilde Højskole i 1930, og hvorfor er der nu Planer om en 3. Højskole? I det mindste ikke for at faa Partiagitationen varetaget. Som alle vil kunne se, er den i Forvejen i Orden. For at forstaa Arbejderhøjskolerne maa man gøre sig klart, at Arbejderbevægelsen er noget langt mere end en politisk Bevægelse. Den er vokset ud af Industrisamfundet, af Lønarbejdernes Skæbnefællesskab, af de karrige Kaar, der ikke alene maatte føles som en Mangel paa det fysiske Velvære, andre kunde nyde; men som en Fornedelse, der udadtil manifesterede sig i daarlige Boliger, Arbejdsløshedens stadige Risiko, Børnenes kummerlige Opvækst og Fremtidsudsigter o. s. v. Enhver Arbejders Sind blev bundet til disse Ting med stærke Baand, — uanset hans By- eller Landbooprindelse, men stærkere, jo højere hans menneskelige Kvalitet laa. Ud af disse Forhold voksede et lysende Haab, der sikkert gav rigere Næring for Sjælen, end det gav materielt Velvære. Haabet hed Socialisme. Ingen har nogensinde kunnet give en bindende og blivende Formulering af, hvad for en udvendig Form man stiledede imod. Nogen sagde Stat, andre Kooperation etc. Et er imidlertid sikkert: Det store ejendomsløse Proletariat, hvis eneste Livsmulighed laa i at sælge Arbejdskraft til de andre, kunde ikke have kommet igennem uden dette Haab. Et andet er ogsaa sikkert: Arbejderens Verden er blevet en bedre Verden at leve i for Mennesker. Der har været rig Lejlighed til at hæfte Betegnelser som Materialisme og Udvendighed paa Arbejderbevægelsen; men det maa ikke glemmes, at Arbejderne ogsaa er Mennesker med en Sjæl, der kræver Ret til Livet, og gør det stærkere efterhaanden som det økonomiske Tryk, der bandt alle Kræfter, løsnes.

Paa Arbejderhøjskolerne søger vi at give denne aandelige Næring ud af den Rigdomskilde, vi finder i selve Livet med dets Daarligdom og Godhed og alle de andre valgfrie Modsætninger, der gør, at vi i det hele taget har et levende Kultur- og Aandsliv. Vore Arbejdsmidler er Historien, Litteraturen og de Brydninger, der findes i vort Samfunds Fællesliv.

I Højskolebladet for 29. April har Helge Skovmand selv skrevet en Artikel

under Overskriften »Den moderne Aand«, som klart viser, hvor nær Forbindelse, der ofte kan være mellem Livsopfattelse og Politik, og paa hvor svært det kan være at give Udtryk for det ene uden ogsaa at tale om det andet. Artiklen er rettet mod den nye Skolelov: »Det er det 20. Aarhundrede, som taler. Aanden fra vort Aarhundrede, Statstankens glimrende Aarhundrede. Aanden, som ordner og protokollere alting, gør alting bekvemt og udraaber sin Pris i Radio, — Aanden, som stræber hen mod Virkeliggørelsen af det Ideal, som den herskende Del af Menneskeheden har fundet sine højeste Længsler fyldestgjort i: alting paa Skema!« Noget lignende bliver maaske sagt paa adskillige grundtvigske Højskoler i denne Tid. Det vil ikke kunne nægtes, at Udtalelsen er for Venstrepartiet, mod Socialdemokratiet, og at den altsaa er af politisk Rækkevidde. Ingen vil dog af den Grund uden videre kalde Helge Skovmand for politisk Agitator.

Fremme paa Overfladen af Helge Skovmands Ord ligger en stærk, næsten panisk Skræk for det ukendte nye, som han ikke har gjort Forsøg paa at begribe et Ord af. Bag ved findes sikkert en lige saa stærk Bundethed til den gamle Bondeverdens ydre Former, til de 2—3 klassede Landsbyskoler og til Hjemmet som det eneste afgørende i Opdragelsen. Vil man holde paa disse gamle Former mod den nye Skolelov, er man med det samme midt inde i den politiske Debat, som jo forøvrigt ikke behøver at være i daarlig Vælgermødestil, men kan bestaa i den nødvendige Prøvelse af Tingene, som maa foretages af alvorlige Mennesker, og som det er en Berigelse for Ungdommen at overvære.

Det er blot vanskeligt at forstaa, hvad Helge Skovmand og andre Venner af den gamle Tid vil stille op i dette Tilfælde. En vældig industriel Udvikling og en lige saa vældig Befolkningstilvækst igennem det 19. Aarhundrede til i Dag har pakket os alle tættere sammen og faaet alle Lokalismer til at gaa i Opløsning. Det begyndte, da gamle Arbejdsopgaver blev revet bort fra Hjemmene og den sluttede Familie-husholdning for at leve videre som Industri, og det fortsatte, da Maskiner og Rationalisering fandt Vej til Landbruget. Da Husflid og Hjemmearbejde svandt ind, mistede det gamle Hjem sine vigtigste Betingelser for at være det helt igennem centrale Punkt i Livsførelse og Opdragelse. Vi maa tage Konsekvenserne af den nye Verden, vi har skabt os.

Elsker man det gamle, kan man kalde denne Udvikling ubarmhertig; men den er en uomstødelig Kendsgerning, som bl. a. trænger de smaa, stille Landsbyer ud, — og stiller os over for den i og for sig vældige og rige Opgave at leve Livet endda. Det er taabeligt Sortsyn at tro, at Livet mister virkelige Værdier af den Grund. Helge Skovmand klager over, at en gammel Form gaar til, fordi han er hildet i den Misforstaaelse, at kun *den* kan rumme sande Værdier.

Den nye Skolelov svarer i sin ydre Form til vor Tids Behov. Den er en af de nye Former, vort Liv skal støbes og leves i. Frygten for Skemaet, det udvendige, Embedsmandsdillen og Eksamensterperiet er vi mange om at dele. Men var Livet uden Farer, var det intet Liv. Det er hen i Vejret at tro, at det levende Ord og det levende Menneske skulde lade sig lumpe deraf. Har Helge Skovmand andet tilbage end Graaden over Tabet af gamle tabte Former, maa han til at lære det omfattende nye Danmark at kende, der i Øjeblikket ligger uden for hans Horisont. Skovmand taler om Mesteren Grundtvig, der vilde et: alting *indefra*. Har Grundtvigs Lærlinge af i Dag noget tilbage af den Gamles Kraft, bør de ikke lukke sig inde i en uforstaaende og umodig Gammilverden, som Højskolebladet og adskillige Højskoler er ved at blive, men tage imod Tidens Form og være med til at fylde den med Indhold. Det andet hjælper ikke Danmark for een Skillings Værdi.

Der skal bygges et nyt Danmark op i de kommende Aar. Jeg tror, det vilde gaa for os, dersom kloge Mænd fra Arbejdernes og Bondens Verden, der formaaede at føle sig forpligtet over for hele det brede danske Folk, kunde finde hinanden i et fælles Imperativ. Graad og Klage har aldrig givet andet end vaade Øjne.

DEN UNGE ARBEJDETS PROBLEMER

AF H. C. HANSEN

Efterfølgende Artikel udgør Indholdet af et Radioforedrag, som H. C. Hansen holdt Mandag den 16. Maj.

Det er et ganske interessant Tidens Træk hos de betydende danske Ungdomsorganisationer, at de saavel i deres Diskussioner som i deres Publikationer i ringere Grad beskæftiger sig med den fjerne Fremtids Idealsamfund end med Nutidens og den nære Fremtids paatrængende Ungdomsproblemer. Naturligvis er Idégrundlaget forskelligt i de forskellige Fløje, og naturligvis gnistrer denne Forskellighed ogsaa frem i Debatterne, men alligevel — der er overalt en tydelig tilkendegivet Stræben efter praktisk Indsats og positive Resultater. Den radikale Ungdom har paa sit sidste Landsmøde taget den fra anden Side rejste Tanke om en udvidet Ungdoms- eller Samfundsskole op, Konservativ Ungdom koncentrerer sig om den obligatoriske tvungne Arbejdstjeneste for alle unge, og den socialdemokratiske Ungdom har navnlig siden 1933 gentagne Gange offentliggjort sine Synspunkter vedrørende Ungdommens Uddannelsesvilkaar, sidst efter Hovedbestyrelsesmødet i April i Aar.

Der er efter min Mening to fremherskende Motiver for dette Særpræg hos Nutidens Ungdomsorganisationer. Det ene er Lysten og Viljen til allerede nu at se noget udrettet og selv faa Lejlighed til at præge Dagens Handlinger, altsaa Positivitet i Tankegang og Virke. Det andet er en instinktiv Forstaaelse af, at den unge Generation af i Dag maa knyttes med de stærkeste Baand til Folkestyret, til Demokratiet, og at dette bedst sker ved, at Ungdommen bliver klar over, at dens Problemer, Bekymringer og dens Fremtid ligger netop Folkestyret stærkt paa Sinde.

En vigtig Forudsætning for Klarhed i Maalsætningen og Linie i Bestræbelserne er utvivlsomt, at de allerede eksisterende Goder anerkendes. Det kan slet ikke bortforklares, at en Række af de store sociale og kulturelle Fremskridt i den sidste Menneskealder ogsaa i vid Udstrækning er kommet Ungdommen til Gode. Jeg nævner Sygekasseordning, Arbejdsløshedsforsikring, 8-Timers Dagens Indførelse, Højnelse af Levestandarden, Forbedringen af Lærlingelovgivningen, Udbygningen af Skolevæsenet og i Forbindelse hermed Biblioteksvæsenets vældige Vækst og Demokratisering. Senest har Landungdommens faglige Uddannelse været Genstand for Lovgivningens Interesse, dels udtrykt i en allerede vedtagen Lov, og dels ved Nedsættelse af en særlig Kommission, omhandlende bl. a. en Revision af Medhjælperloven. Det vilde være mere end taabeligt, om alt dette og mere til blev overset. Det er tværtimod rigtigt at forvente og kræve, at det allerede opnaaede giver Ungdommen

dybere social Forstaaelse, større demokratisk Ansvarfølelse og bevidst Vilje til Bevarelse af det Demokrati, under hvilket Forbedringerne er gennemførte. Og det er paa sin Plads at fremhæve Værdien af, at de endnu uløste Problemer behandles og vurderes i en Atmosfære af Respekt og Forstaaelse for de elementære demokratiske Grundrettigheder, og at Formen for deres Løsning ses under Helhedens Synsvinkel.

*

Maa jeg med disse Ord som Baggrund paapege i korte Rids saadanne Spørgsmaal, som trænger sig paa. Jeg bemærker, at jeg i særlig Grad vil vie Ungdomsarbejdsløsheden og Foranstaltningerne heroverfor Opmærksomhed med Udgangspunkt i de nye Lovbestemmelser om dette Felt.

Et af de væsentligste Spørgsmaal vedrører Uddannelsen. For den Faglærte er det ikke saa paatrængende, idet der jo efterhaanden er udbygget en grundig og værdifuld teoretisk Undervisning i Tilknytning til Læretiden. Her er Spørgsmaalet blot Effektiviteten i Uddannelsen og i Forbindelse dermed Brydningerne mellem Dagskoletilhængere og Aftenskoletilhængere. Langt vigtigere og uomgængeligt er derimod Uddannelsesspørgsmaalet for den ufaglærte Ungdom, navnlig kvindelige og mandlige Ungarbejdere, Bude og lignende. Det bliver efterhaanden paatrængende nødvendigt at fastlægge en Uddannelsesplan, helst strækkende sig over 4 Aar, for disse Unge. Om en saadan Plan hedder det i den socialdemokratiske Ungdoms sidste Vedtagelse:

Uddannelsen maa være af overvejende praktisk Natur og maa give sine Elever et Færdigheds- og Dannelsesgrundlag, der gør dem egnede til at gøre Fyldest inden for de mange — og voksende — Grene af Erhvervslevet, der har Ær Brug for en saadan »elastisk« Arbejdskraft. Den teoretiske Uddannelse maa væsentlig gaa ud paa at give dem Indblik i Arbejdets og Produktionsprocessens Værdi (Regnskabsforhold, Rentabilitet og lignende). Undervisningen bør slutte med en Prøve og et Duelighedsbevis. Den bør ogsaa i de ydre Rammer og i Henseende til Varighed i saa høj Grad som muligt dannes efter den fagtekniske Skoles Mønster. Det vil sikkert være rigtigt at medtage husligt Arbejde inden for Undervisningsplanen saavel for mandlige som kvindelige Elever.«

Jeg tror, at disse Betragtninger er sagligt rigtige og holdbare.

Naar man netop maa have saa stor Opmærksomhed henvendt paa disse Unge, er det af den enkle Grund, at de som Regel staar daarligst rustede, naar de ved 18-Aars Alderen kastes ud i Arbejdsløsheden. Lederne af de tidligere Arbejdsløshedsskoler for Ungdommen kan tale med herom.

Landungdommens faglige Uddannelse har spillet en Rolle i sidste Rigsdagssamling ved de vedtagne Love om Tilskud til landbrugsfaglig Undervisning og om øgede Tilskud til Højskolerne. Denne Linje maa videreføres, saa der efterhaanden bliver

Tale om en virkelig faglig Uddannelse, og det samme gælder *Husassistenterne*. For disse to Grupper Vedkommende klages der atter og atter over Mangel paa Arbejds-kraft, og det maa da være en naturlig Ting, at man dels søger deres almene Kaar forbedret, saa de i videste Grad sidestilles med andre Grupper af arbejdende Ungdom og dels bestræber sig paa Udbygning af en teoretisk faglig Undervisning for disse Unge. Derved kan forhaabentlig flere unge end hidtil fastholdes ved og drages ind i saavel Landbrugsarbejdet som i det huslige Erhverv.

Men Hovedsagen er jo unægtelig, at der er Arbejde til de unge, og hvis ikke, da at gøre en Indsats mod den Ungdomsarbejdsløshed, som har saa mange Ulykker paa sin Samvittighed. Jeg lægger ikke Skjul paa, at jeg betragter Arbejdsløsheds-spørgsmaalet som et Skæbneproblem for Demokratiet. Overfor den deprimerende og ødelæggende Lediggang maa der sættes ind med ordinære eller ekstraordinære Forholdsregler, og her bør de offentlige Myndigheder og det private Erhverv i videste Omfang finde hinanden i et Samarbejde. Heldigvis har Arbejdsløsheden ikke den Højde som i de forfærdelige Krigsaar omkring 1932—33. Det er et aneligt Antal Arbejdere, der siden da paany er indrullet i det normale Produktionsliv. Men alligevel: Spørgsmaalet er der stadigvæk, og det presser sig paa. I Særdeleshed presser det sig paa, naar der er Tale om unge Mennesker, der sjæleligt og økonomisk trues med Tilintetgørelse som Følge af Lediggangen.

Nu vil jeg gerne straks indskyde den Bemærkning, at der ingen Anledning er til de Fantasier omkring Ungdomsarbejdsløshedens Størrelse, som mange har hengivet sig til. Desværre er en igangsat statistisk Undersøgelse ikke afsluttet i dette Øjeblik, men pr. 29. Oktober 1937 var der i hele Landet 6.454 ledige Mænd i Alderen fra 18—22 Aar, og deraf havde 885 Ikke-Forsørgere været ledige i mere end 14 Maaneder de sidste 2 Aar. Det er ikke Kæmpetal, men dog tilstrækkeligt til, at der sættes et særligt Arbejde i Gang for disse Mennesker.

Lovgivning mod Ungdomsarbejdsløsheden er ikke en ny Opfindelse. I 1933 gennemførtes under daværende Socialminister Steincke den første Lov om Tilskud til Foranstaltninger i Anledning af Ungdomsarbejdsløsheden. Denne Lov er forlænget i Aarene siden da, men den har været alt for spagfærdigt udnyttet. Ialt er der i Aarene 1933—38 kun anvendt ca. 2 Mill. Kr. til særlige Ungdomsforanstaltninger. — Foruden andre Grunde taler Sandsynligheden for, at det er det hidtidige noget stive Tilskudssystem fra Statens Side, der har afholdt Kommunerne fra i større Omfang at udnytte Loven. Hertil kommer, at det absolutte Frivillighedsprincip har gjort Til- og Afgang saa stor, at der maatte savnes Fasthed og Ensartethed i Foranstaltningerne mange Steder, og derved fik f. Eks. Undervisningen et altfor tilfældigt Præg.

Efter den gamle Lov var det ogsaa ugørligt at sætte direkte Statsforanstaltninger

i Gang, idet Initiativet udelukkende var overladt til »Kommuner, Foreninger eller andre egnede Organer«.

Den nye Lov ændrer i flere Henseender Signaler og retter efter de indvundne Erfaringer Manglerne ved den gamle Lovgivning. Bestemmelserne om særlige Ungdomsforanstaltninger findes ikke mere i en særskilt Lov. De fremtræder som et specielt Afsnit i »Lov om Beskæftigelse af arbejdsløse«, der desuden omfatter Nødhjælpsarbejder og Beskæftigelsesforanstaltninger, altsaa den saakaldte 30 Millioner Kroners Lov, der navnlig tager Sigte paa langvarigt arbejdsløse.

3 Organer er fastlagte i Loven, eet administrativt Organ og to Udvalg. Det administrative Organ er *Beskæftigelsescentralen*, der har med Administration og Tilsyn at gøre. Centralen er helt udskilt fra anden Virksomhed i Socialministeriet og kan derfor udelukkende koncentrere sig om disse vigtige Beskæftigelsesspørgsmaal. De to Udvalg er dels *Beskæftigelsesudvalget*, der træffer Afgørelse af, hvorvidt et Arbejde er egnet til Udførelse efter Loven, og dels *Ungdomsudvalget*, der har med Ungdomsforanstaltningerne at gøre, ogsaa hvad Tilsynet med disse angaar, og som iøvrigt skal være »raadgivende for Ministeren, Beskæftigelsescentralen og Arbejdsdirektøren med Hensyn til Spørgsmaal om Beskæftigelse og Uddannelse af unge arbejdsløse«.

Den nu gældende Lov indeholder fire vigtige nye Principper. *Det første* er dette, at foruden Kommuner, Foreninger eller andre egnede Organer ogsaa Ungdomsudvalget direkte for Statens Regning kan iværksætte Foranstaltninger. *Det andet* betyder delvis Opgivelse af Frivilighedsprincippet, idet der til Foranstaltningerne vel gives Adgang for de, der melder sig frivilligt — Aldersgrænsen er 18—22 Aar — men derudover kan unge, der har været arbejdsløse i 4 Maaneder i Træk eller mindst 10 Maaneder i de sidste 2 Aar henvises til Deltagelse. Saafremt de nægter Deltagelse, fraskriver de sig Retten til Understøttelse; der er altsaa Tale om en efter Forholdets særlige Karakter afpasset Videreførelse af Arbejdsløshedslovens Bestemmelser om Nægtelse af Modtagelse af anvist Arbejde. Unge arbejdsløse, der ønsker at deltage frivilligt i en Foranstaltning, maa henvende sig herom til det nærmeste offentlige Arbejdsanvisningskontor eller til Socialkontoret. *Det tredje Princip* er dette, at der ydes de unge en betydelig bedre Betaling for Arbejdet, og at det praktiske Arbejde gives en mere central Plads i Foranstaltningerne end hidtil. Endelig er som *fjerde Punkt* indflettet en meget vigtig Bestemmelse om, at unge, som paa tilfredsstillende Vis har deltaget i en Ungdomsforanstaltning, og som ikke ad normal Vej kan skaffes Beskæftigelse, skal have Adgang til at faa Arbejde ved Foranstaltninger, som er igangsat efter Lovens to øvrige Afsnit. Derved afhjælpes den ofte paapegede og beklagelige Mangel ved den gamle Lov, hvorefter de unge som Regel efter Deltagelsen i Ungdomsforanstaltningen maatte gaa direkte ind i Arbejdsløshedens Skare paany.

Loven fastsætter intet bestemt om Tilskuddets Størrelse til de enkelte Foranstaltninger, men giver her Mulighed for netop den Smidighed i Bedømmelsen, som paa disse Omraader er saa nødvendig.

Den normale Beskæftigelsestid pr. Uge skal være 48 Timer, og heraf skal mindst de 28 anvendes til praktisk Arbejde. Resten skal fordeles mellem Undervisning og Sport. Arbejdet skal saa vidt gørligt være produktivt, og der vil blive lagt Vægt paa, at det ogsaa er af faglig Karakter. En Ungdomsforanstaltnings Varighed maa normalt ikke være kortere end 6 Maaneder eller længere end 12 Maaneder.

Tidligere fik Deltagerne foruden Kost og Logi et Beløb paa 50—75 Øre pr. Dag til Smaafornødenheder. Hvor de boede hjemme fik de almindeligvis 3,00—3,50 Kr. pr. Dag. *Fremtidig* er Ordningen den, at der til Kost og Logi ydes et fast Beløb paa indtil 14 Kr. pr. Uge, og derudover udbetales der Deltagerne et Arbejdsvederlag, som normalt skal andrage 13—16 Kr. pr. Uge. Men dette Arbejdsvederlag kan nedsættes eller forhøjes under Hensyn til Deltagerens Forhold i det hele. Hensigten hermed er ikke at straffe den mindre arbejdsduelige, der viser Vilje og Lyst til at tage fat. Men saafremt en Deltager ikke gider bestille noget eller forsøger at genere Foranstaltningen paa uheldig Vis, kan hans Vederlag nedsættes og eventuelt helt bortfalde. I sidste Instans kan en uheldig Deltager helt bortvises fra Foranstaltningerne med den Konsekvens, at han ingen Understøttelse kan faa. En bortvist kan indklage sin Sag for Beskæftigelsesudvalget, der træffer endelig Afgørelse. Det er klart, at disse Bestemmelser fordrer gode og forstaaende Ledere af Foranstaltningerne, og Ungdomsudvalget vil ogsaa være meget opmærksom paa hele dette Lederproblem.

Det er bestemt, at en Trediedel af Arbejdsvederlaget af Foranstaltningens Ledelse skal hensættes i en Sparekasse, saaledes at Beløbet med Renter almindeligvis først udbetales, naar Deltagerne forlader Foranstaltningen. Paa denne Maade forhindres det, at de unge forlader Foranstaltningerne ganske tomhændede.

Det vil af denne korte Gennemgang af Loven ses, at der vil blive lagt stor Vægt paa at gengive de unge arbejdsløse deres elementære Arbejdsfærdigheder, saa de bliver i Stand til at gaa ind i Produktionslivet paany, og der vil blive gjort, hvad gøres kan for ogsaa at føre faglig Undervisning og Arbejde ind i Foranstaltningerne. Det er givet, at man i største Omfang vil undgaa at berøve det almindelige Arbejdsmarked Muligheder, men til Gengæld maa det haabes, at alle Parter vil vise Forstaaelse for Opgavens særlige Karakter.

Der kan blive Tale om forskellige Arbejdsarter. Hedestrækninger kan opdyrkes og gøres egnede til Husmandshjem. Særlige Arbejder kan iværksættes i lokale Omraader, mens de unge bor hjemme. Flyvende Korps kan i smaa, let flyttelige Barakker sættes ind paa særlige Opgaver som f. Eks. Plantning af Hegn til Værn mod Sand-

flugt. Og særlige Skoler kan oprettes, hvor de unge dels udfører specielt Arbejde, dels nyder Undervisning og deltager i Sport.

Jeg appellerer til interesserede Myndigheder Landet over om Medarbejde. Et Kontor kan ikke sidde og opfinde alle de Arbejdsmuligheder, som foreligger. Vær os behjælpelige med at finde egnet Arbejde frem. I større Byer og Omraader burde Kommunerne nedsætte særlige Udvalg, der skulde tage dette Spørgsmaal op til Undersøgelse og være Initiativtagere. Har De Planer, saa lad os det vide. Det værste, der kan ske, er, om denne Opgave druknes i LigeGYldighed og Modvilje. Mit Indtryk er da ogsaa, at dette ikke vil ske, men at mange Kommunalfolk er levende interesserede i at faa Loven praktiseret. Enkeltheder kan et Radioforedrag som dette ikke tage med. Men alle Myndigheder og Interesserede kan selvfølgelig faa de nødvendige nærmere Oplysninger, som man maatte have Brug for.

Til de unge arbejdsløse vil jeg ogsaa gerne henvende et Par direkte Ord. Jeg ved, at velvillige Sjæle gerne vil mistænkeliggøre den nye Lov og dens Foranstaltninger ved at tale om Tvangsarbejde og dermed lede Tanken hen paa noget i Retning af Arbejdshus eller Opdragelsesanstalt. Jeg anbefaler de unge ikke at lytte til den Slags Pjat. Her er Tale om Arbejde, for hvilket der ydes en regulær Betaling, og enhver Deltager, som vil bestille noget — og det ved jeg, at den aller største Procentdel vil — kan faa virkeligt Udbytte af sin Deltagelse. Paa den anden Side slaar jeg straks fast, at vi ikke agter at finde os i Chikane eller i den Indstilling, som gaar ud paa at faa noget ud af det uden at yde noget. Men jeg er ogsaa, efter mit Kendskab til Landets Ungdom, ganske overtydet om, at alle unge, for hvem Arbejdet er Alvor, vil være paa vor Side i denne Opfattelse.

Jeg indledede mine Bemærkninger med nogle Ord om forskellige andre Problemer end Ungdomsarbejdsløsheden. De maa alle efterhaanden tages op. I den her omtalte Lov ligger Spiren til bedre Forhold for mange unge, og dermed til Forhindring af Demoralisation og Haabløshed hos Landets Ungdom. Alle gode Kræfter bør forenes i Bestræbelsen for at bringe denne Sag frem til en Løsning, der i sig indebærer en Sikring af vort Demokrati og en Erkendelse hos Ungdommen af Folkestyrets Vilje til Indsats over for Ungdommens Vanskeligheder.

SKAL TRÆ OG SKUMMETMÆLK VÆRE VOR FREMTIDIGE KLÆDEDragt?

AF MICHAEL ANDERSEN

Af Jordens 1800 Millioner Mennesker klæder de allerfleste sig i Bomuld, af dette Emne er Traaden spundet, hvormed vi syr vore Klæder, vi pryder vore Hjem med Vævninger af Bomuld, og vi sover i Lagner lavet af samme Materiale — kort sagt — vi lever mere eller mindre indsvøbt i Bomuld, om Dagen saa vel som om Natten, fra Vuggen til Graven«. Saaledes karakteriserede en svensk Professor for godt ti Aar siden Bomuldens Betydning i det enkelte Menneskes Liv. Samtidig placeres den som Hovedemne i Verdens største Industri, Tekstilindustrien. Den Plads har den endnu. Af Verdens Tekstilbehov dækkede den i 1936 53,7%

Naar det i Overskriften anførte Spørgsmaal stilles, er det, fordi der er ved at ske en Ændring. Mennesket afkaster sin Bomuldsdragt og klæder sig i Stoffer af andre Raaemner. Millioner af Dameben prydes af forædlet Gran og Bøgetræ. Det fikse Undertøj, der reklameres med i Aviser og Ugeblade, er lavet af Kunstsilke og Kunstbomuld. Hovedparten af de »Silkestoffer«, der pranger i Magasinernes Vinduer, er af samme Materiale. Klædedragten er igen blevet demokratiseret. De nye Stoffer ligner ganske vist de ægte paa besnærende Maade, men de ligger i et helt andet Prisniveau. Menneskenes Forfængelighed og Stoffernes Blødhed, Behagelighed og Holdbarhed vil sørge for rivende Afsætning.

Men ogsaa et tredie Kunstprodukt er værd at agte paa. Det er Kunstulden »Lanital«. For en Dansker vil den endda have Interesse udover det rent beklædningsmæssige. Den er lavet af Skummetmælk, og da Danmark er Storproducent af denne Vare, maa den ogsaa betragtes ud fra denne Synsvinkel.

*

Kunstsilken er ikke af helt nye Dato. Den er opfundet af en fransk Greve, de Chardonnet, som udstillede den paa Verdensudstillingen i Paris 1889. Desværre led den af den Skavank, at den var meget brandfarlig, hvilket ikke kan forbavse, naar vi hører, den havde samme kemiske Sammensætning som Skydebomuld. Selvfølgelig lod Folk være med at klæde sig i Stoffer af den Art, og 40 Aar skulde hengaa, før der opfandtes Metoder til at berøve Materialet dets eksplosive Tendens. Først da kunde Kunstsilken blive en Magtfaktor paa Verdensmarkedet.

De Chardonnets Metode er nærmest forladt. Tre andre: Viscose-, Acetat- og Kobber-Ammoniummetoden er traadt i Stedet. Viscosemetoden spiller den største Rolle. Efter den fremstilles 85% af Verdens Kunstsilke. Detailler, som kun har

kemisk Interesse, adskiller den fra de to andre. Dog bør nævnes, at dens Grundstof er Træcellulose, medens de to andre forudsætter Cellulose af Bomuld eller Bomuldsaffald.

Hvorledes Kunstsilketraaden laves, kan bedst belyses ved en enkelt Illustration. En Husmoder sætter i sin Kagedejgsprøjte, i Stedet for en af de sædvanlige, en Skive med mange fine Huller i. Hun hælder derpaa Æggehvide i Sprøjten, og mens hun trykker paa Stemplet, stikkes Hulskiven ned i kogende Vand. Der vil nu blive lige saa mange Traade, som der er Huller i Skiven, da Vandets Varme straks bringer Hvidevæsken til at stivne.

Noget lignende foregaar i Kæmpeformat i Kunstsilkefabrikkerne. Vædsken er her den af Træmassen udvundne Cellulose. Under meget højt Tryk presses den gennem et Rør, der ender i et Lag af uhyre haardt Metal fyldt med en Mængde haarfine Huller, den saakaldte Düse. Düsen sidder i et Svovlsyrebad, og naar Vædsketraadene kommer ned i dette, stivner de øjeblikkeligt og bliver faste og silkelignende. Hver af dem danner Enkeltfibren, som gennem en teknisk Anordning opsamles og i det ønskede Antal snos sammen til den endelige Kunstsilketraad.

Hvad betyder nu denne Opfindelse, at Træcellulose kan laves til Traade, hvoraf der igen kan væves smukke Stoffer? Den betyder intet mindre end en Revolution, Indledningen til en ny Tidsalder i Beklædningsfremstillingens Historie. Den Kong Bomuld, som tidligere var altdominerende, maa, omend stadig som Nr. 1, se sit Domæne truet. For Kunststoffernes Raastof sætter klimatiske Forhold ikke saa skarpe Skel som for Bomulden. Denne er bundet til tropiske og subtropiske Omraader, og fra disse i denne Henseende privilegerede Egne maa andre Lande gennem Køb forskaaffe sig den Bomuld, de har nødig. Efter Kunststoffernes Fremkomst har alle Lande med Skov, og Skoven er en mere udbredt klimatisk Foreteelse end Bomuldsomraaderne, Mulighed for at forsyne sig med Tekstilstoffer. Valuta, som tidligere maatte ofres paa Indkøb af Bomuld, kan nu blive i Hjemlandet og anvendes i det derværende Erhvervsliv.

Bomulden brugte godt et Aarhundrede til at erobre Førstepladsen som Tekstil-emne. Kunststofindustrien er gennem blot et Par Aartier blevet af enormt Omfang. 1913 produceredes 12 Mill. kg Kunstsilke, 1936 var Produktionen 600 Mill. kg. Og Mulighederne for Nyerobring synes ubegrænsede. Kunstsilkestoffernes Tid som billig Lüksus er forbl. De er nu behagelige og nyttige Beklædningsartikler, der kan købes til en antagelig Pris. Behovet kan derfor ventes at holde Trit med Produktions-evnen.

At de gamle Monopollande paa Naturstoffernes Omraade, U. S. A. for Bomuld og Japan for Natursilke, har Øjnene opladt for den truende Fare, ses deraf, at de

resolut har lagt sig i Spidsen med Produktion af Kunstsilke. U. S. A. for at skaffe sig Kompensation for Reduceringen af sin Bomuldseksport, Japan for at hente Erstatning for sin forringede Natursilkeeksport.

Denne Omlægning har betydet Ruin for Masser af Bomuldsdyrkere og Silkeavlere, men da dette alligevel var blevet Resultatet, blot var andre Lande blevet de største Producenter af Kunstsilke, lagde man sig i Spidsen for at sikre sig Plads i Feltoget til Erobring af nye Markeder, for at skabe nye Erhvervsbetingelser og erholde en Andel af det Udbytte, der affødes af Kunststoffernes Sejrstogt over Verden.

1924 var Stillingen mellem Kunstsilkeproducenterne saaledes (Produktionen var ca. 70 Mill. kg):

U. S. A.	25,2	Tyskland	14,9	Frankrig	5,1
England	15,1	Italien	8,4	Japan	1,3

1936 var Produktionen, som nævnt, 600 Mill. kg, men Styrkeforholdet mellem Producenterne var et andet.

Japan	165	Italien	51,8	Belgien	8,1
U. S. A.	158	Frankrig	24,2	Kanada	7,5
England	68	Holland	13,5	Polen	7,3
Tyskland	64	Rusland	9,6	Andre Lande	26,0

Japan har ombyttet Sidstepladsen med Førstepladsen. Det har i de sidste Aar været Verdens største Bomuldsvareeksportør. Nu er det ogsaa den største Eksportør af Kunstsilke. Naar Østens Mennesker sætter sig en Opgave, gør de Forberedelserne grundigt, og naar tillige den nødvendige Kapitalkraft er til Stede, hvad den har været i Japan, er det positive Resultat sikret.

Muligt er det kun en Tid, Japans Overlegenhed er saa iøjnefaldende. De andre Storproducenter udvikler deres Kunstsilkeindustri i meget hastigt Tempo. Men paa Grund af den billige Arbejdskraft i Japan maa det formodes, at dette Land fortsat vil være i Stand til at producere billigere end Konkurrenterne.

Noget Monopol kan noget Land dog næppe erhverve sig. Vel er det store internationale Koncerner, der i Dag behersker Kunstsilkefremstillingen. Men de tilgrundliggende Opfindelser er tilgængelige for enhver inden for interesserede Kredse. Kun paa det tekniske Omraade bestaar der visse Patentrettigheder, som ejes af de store Koncerner. Men i Selvforsyningspolitikens Tid, hvor Eksport af Færdigprodukter mange Gange er vanskeliggjort, for ikke at sige umuliggjort, videresælges eller udlejes Patentrettighederne. De stilles, ganske vist mod Betaling, til Disposition for en større Kreds, bliver en Slags Allemands Eje.

Et typisk Eksempel paa denne Trafik er Medicinalvarer. Den store tyske Farvetrust I. G.-Farbenindustrie ligger inde med Patenter paa meget vigtige Mediciner. Disse har tidligere kunnet eksporteres til andre Lande. Men Afspærringspolitikken har i vid Udstrækning hindret denne Eksport. »I. G. Farben« har da enten videresolgt eller udlejet Patenterne til et Medicinalvarefirma i det Land, hvortil Eksporten er standset. Ogsaa det giver Bonus til Farvetrusten, men det koster ikke det paagældende Land saa meget i udenlandsk Valuta som paa den anden Maade. Beskæftigelsen øges, og Befolkningen sikres den nødvendige Medicin.

Paa lignende Vis gaar det med Patenterne knyttet til Kunstsilkefremstillingen. Mod en Godtgørelse stiller »Moder« kapitalen dem til Raadighed for interesserede Parter. Et Land med Skove, og en Befolkning, der giver Basis for et antageligt Marked, og hvorfra der tillige kan skaffes kvalificeret Arbejdskraft, har Chance for at være med. Skovene kan udnyttes paa givtigere Maade end før, Hænder, der tidligere var ledige, kommer i Virksomhed. Vi ser da ogsaa, at det i Europa kun er faa Lande, som ikke har sin egen Kunstsilkeindustri. I Skandinavien fører Sverige, men Norge og Finland slutter op. De store Skove, som er værdifulde Aktiver alene til Tømmer- og Træmasseeksport faar øget Værdi ved ogsaa at kunne levere Raastoffer til Beklædningsindustrien.

*

Paa Kunstsilketraaden og Bomuldstraaden er der — foruden den kemiske — ogsaa den Forskel, at Enkeltfibren i den første er uendelig, medens Bomuldstraaden er spundet af Fibre, der er 20—30 mm lange. Til Spinding og Vævning af Kunstsilke kræves derfor specielle og dyre Maskiner. Hvordan vilde det gaa, hvis man gik over til at fremstille den brudte Kunstsilkefiber? Vilde man saa ikke faa et Produkt, hvis Udseende og Pris mere nærmede sig Bomuldsvarenes, men hvis Elegance overgik dem? Og vilde Bomuldskarere, Spinde- og Vævemaskiner, ikke kunne benyttes ved Bearbejdningen af dem?

Forsøget blev gjort og faldt heldigt ud. De saakaldte Stapelfibre er blevet en betydelig Faktor i Tekstilverdenen og vil blive det mere i Fremtiden. Det var Tyskland, som under Verdenskrigen gjorde det banebrydende Arbejde. Motivet var et andet end de førnævnte. Det tyske Folk maatte i Krigsaarene savne mangt og meget, og Kemikere og Teknikere gik i Arbejde for at raade Bod derpaa gennem Fremstilling af »Ersatz« produkter. Resultatet var i første Omgang daarligt. Raastofferne var ikke lige egnede, og hverken den kemiske eller tekniske Proces tilstrækkelig gennembrøvet. Befolkningen fik Antipati mod de nye Stoffer, men da Krigen var forbi, og Ammunitionsfabrikkerne lukkede, blev Resultatet bedre. De arbejdsløse

Kemikere og Teknikere stillede deres Viden i Kunstsilkeindustriens Tjeneste. Og de var ikke paa fremmed Grund, hvad vi vil forstaa, naar vi igen erindrer, at den første Kunstsilke havde samme kemiske Sammensætning som Skydebomuld.

Megen Fordom og Mistro maatte dog overvindes, før det lykkedes at vende Befolkningens Antipati mod Kunststofferne til Sympati. Men det gik. Ved Fremstillingen af Kunstsilke fremkom en Mængde Affald. Det lærte man først at karte og spinde paa samme Maade som Bomuld. Produktet, der fremkom, var blødere, havde større Glans og fandt inden længe rig Anvendelse inden for Trikotageindustrien. Saa kom man paa den Tanke at skære Kunstsilketraaden over, og da man selv var Herre over Stykkernes Længde, opnaaedes adskillige Fordele: Inden for den Længde, man bestemte sig til, var Stykkerne lige lange. Det spundne Garn blev mere ensartet end Bomuldsgarn, ligesom Svind ved Spindingen blev saa godt som undgaaet.

Det varede noget, før »Bomulds mændene« saa, at her laa en ny Chance, men en Rationalisering af Produktionsprocessen bragte lidt efter lidt Produktionsprisen ned paa et saadant Niveau, at Konkurrence med Bomuld blev mulig. Maskiner, der maaske paa Grund af Ledighed ellers var dømt til Destruktion, blev efter Paasættelse af visse Specialanordninger rentable igen.

Stapelfibrene gaar deres Sejrs gang over Verden under mange forskellige Navne. I England hedder de »Fibro«, i Italien »Snia Fiocco«. I Tyskland er det fra Regeringens Side paabudt, at Navnet skal være »Zellwolle« for at pointere, at Grundmaterialet er Cellulose ligesom i Bomuld. Produktionen af Zellwolle var i 1932 10 Mill. kg, i 1936 var den mindst ti Gange saa stor. Samtidig er Prisen gaaet ned. I Tyskland er den faldet fra 4 Mark til 1,80 Mark pr. kg, saa Forskellen mellem den og Bomuldsprisen er ikke særlig iøjnefaldende. I den tyske Fireaarsplan spiller Zellwollefremstillingen da ogsaa en meget stor Rolle. Da Bøgetræ kan anvendes til Fremstilling af Cellulosen, betyder den, at Tyskland i sine store Bøgeskove kan hente de Spindestoffer, det tidligere maatte købe i Udlandet, og som sled haardt paa dets Valuta.

Endvidere er det regnet ud, at der til Fremstilling af de Spindestoffer, der bruges i Tyskland, kun skal lægges Beslag paa 7% af den Mængde Bøgetræ, der fældes aarligt.

Herhjemme er det under Overvejelse at anlægge en Stapelfiberfabrik ved Silkeborg. Fra de store midtjydske Skove skulde Raastoffet nemt og billigt kunde føres til Fabrikken, og den kemiske Sammensætning af Vandet i Gudenaalen skal være den bedst mulige. Et Selskab er dannet, Grunden er købt, og Arbejdet maaske paabegyndt, men der har været adskillige Vanskeligheder at overvinde, og maaske

bestaar nogle af dem endnu. De skyldes imidlertid ikke valutariske Hensyn ved Indkøb af Maskiner, men det Risikomoment, der kan opstaa i vore udenrigske Handelsforbindelser. I enkelte af vore Handelstraktater, naturligvis først og fremmest den engelske, har vi forpligtet os til at aftage et vist Kvantum Tekstilvarer, og reduceres dette Kvantum, vil England sikkert nedskære vor Andel i dets Landbrugs-vareimport eller kræve Kompensation paa anden Maade. Muligvis spiller ogsaa skattemæssige Hensyn ind, idet Toldbeløbet fra Importen af Bomuldsvarer vil formindskes.

Bestaar nogle af disse Vanskeligheder endnu, vil de naturligvis blive overvundet. I en Tid, hvor hvert Land søger at være sig selv nok, maa ogsaa Danmark træffe de Dispositioner, som baader dets Tarv bedst. Og Antallet af de Industrier, der tilvirker hjemlige Raastoffer, er ikke for stort i Forvejen.

*

Endnu er, som Statistikken viser, Kunststoffremstillingen i det væsentligste knyttet til visse Lande, og meget store Koncerner behersker Fremstillingen. Mange af dem arbejder paa international Basis. Her skal fremdrages nogle Hovedtræk.

Størst og stærkest er den engelske *Courtauld*, hvis Kapital anslaaes til mindst 700 Mill. Kr. Den er et Eksempel paa, hvor glimrende en Forretning, Kunstsilkeproduktion har været, og paa fornuftig Financiering, modsat den engelske Bomuldsindustri. Den har saa godt som financieret sig selv gennem rigelige Henlæggelser og Overførsler af de aarlige Gevinster, og saa har den endda haft Raad til at kunne udbetale 30% i Udbytte adskillige Gange. Den har ved Siden af sine Kunstsilkefabrikker Verdens største Fabrik for Stapelfibre. Det største Selskab i U. S. A., *The Viscose Co. of America*, er i dens Haand. U. S. A. er Verdens bedste Marked for Kunstsilke — naar Fabrikkerne ligger inden for Toldmuren — den engelske Trust har hurtigt indset dette og handlet derefter. I U. S. A. findes tillige *Du Pont* Koncernen, der er paa amerikanske Hænder og financieres af Morgangruppen. Et andet stort Selskab i England er *The British Celanese Co.*, som fremstiller Acetat-silke, hvis Raastof, som nævnt, er Bomuld eller Bomuldsaffald.

I Tyskland findes *Vereinigte Glanzstofffabriken* og *I. G.-Farbenindustrie*. Ikke mindst den sidste har med sin eminent dygtige Kemikerstab bidraget meget til Kunstsilkens Udbredelse. Særlig paa det farvetekniske Omraade er gjort Landvindinger, der er kommet Alverdens Kunstsilkeindustri til gode. Dens Hovedfabrik i Wolfen til Fremstilling af Stapelfibre er et Mønster paa Rationalisering. Bøgekævlere føres

ind i den ene Ende af Virksomheden for at forlade den som de dejligste og fineste Tøjer i den anden. Men Kapitalen i den tyske Industri er i ret vid Udstrækning af udenlandsk Oprindelse. (Om den falder ind under Begrebet »Jødekapital«, er et andet Spørgsmaal). Omvendt kan det siges, at »I. G.-Farben«s tyske Kapital virker internationalt gennem Indflydelse paa de forskellige Landes kemiske Industrier.

I Italien er de førende Foretagender *Snia Viscosa* og *Chatillon*-Koncernen. I Midten af Tyverne var den første ude i svære økonomiske Vanskeligheder og maatte have en Stimulans. Den kom fra Courtauld, England, og Glanzstoff, Tyskland. Koncernen er nu en af de største Stapelfiberproducenter.

De her nævnte er Jætterne, men ogsaa Frankrig, Holland og Belgien har meget store Foretagender.

Uden for Europa og U. S. A. findes der kun Storvirksomheder i Japan. Af dem skal nævnes: *Kurashiki*, *Nippon Rayon*, *Teikoku*, *Tokio Rayon* og *Showo Rayon*. Sidstnævnte gav i 1934 67,4% i Dividende.

Var Afspærringspolitikken ikke kommet, havde muligvis disse Kæmpeforetagender underlagt sig Verden ligesom i sin Tid den svenske Tændstikindustri. Nu er deres Virksomhed hæmmet. De kan ikke fra deres Hjemland forsyne Verden med Kunststoffer over de lukkede Grænser. Derfor har de maattet slaa ind paa den allerede omtalte Trafik med at videresælge eller udleje Patenter, og naturligvis er de gerne til Tjeneste med en direkte Kapitalinvestering, hvis en saadan kan bringes i Orden. Og hverken i det ene eller det andet Tilfælde arbejder de gratis. Jeg tror dog, at de Lande, der sidst er kommet med, har større Mulighed for at faa en nogenlunde uafhængig Kunststofindustri, end det ellers let kunde være blevet Tilfældet.

*

Tyske Kemikere har forsøgt at føre Linien videre fra Kunstbomuld til Kunstuld, men noget endeligt positivt Resultat er ikke naaet. Derimod er det lykkedes den italienske Ingeniør Ferretti af Kasein, det Tørstof der udvindes af Skummetmælk, at fremstille en Masse af omtrent samme kemiske Sammensætning som Naturulden. Spindemetoden er omtrent den samme som for Kunstsilken. Opfindelsen forelaa færdig til teknisk Udnyttelse i 1935, og det berettes, at Italiens Uldindførsel Aaret efter reduceredes med 40%, og at det har stor Betydning for et Land med en haardt anspændt Økonomi, er indlysende, selv om en stor Del af Tørmælken maa indføres. *Snia Viscosa* har opført meget store Fabriksanlæg til Fremstilling af Kunstulden, der bærer Navnet »Lanital«. Dette er sket i Forvisningen om, at Kunstulden har Mulig-

heder for at erobre Naturuldens Plads. Til vævede Stoffer er man allerede naaet saa vidt, at der kan anvendes 75% Lanital. Trikotagevarer kan helt fremstilles deraf, uden at Kvaliteten forringes væsentligt.

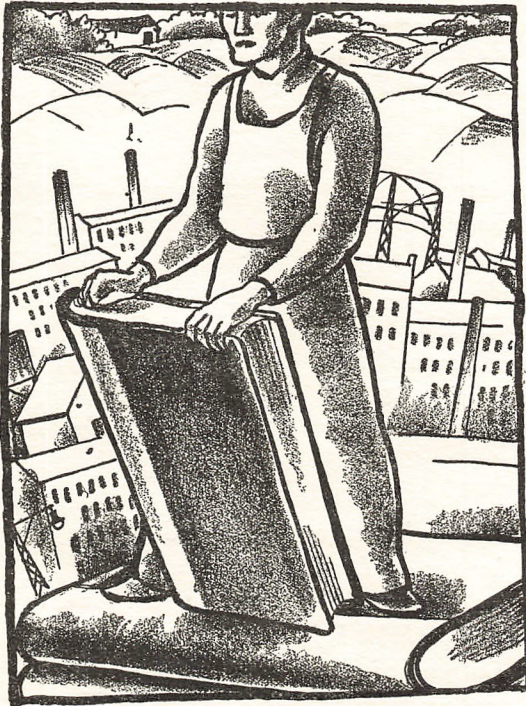
Hollandske og belgiske Kemikere mener at have løst det samme Problem, endda paa en bedre Maade end Feretti, idet deres Metode giver 4 kg Kunstuld af 100 l Skummetmælk, Ferettis kun tre.

Efter Sigende arbejder ogsaa en Dansker paa det samme. Og Forsøgene er forløbet paa en saadan Maade, at der allerede er skaffet Kapital til Opfindelsens Udnyttelse. Endnu vil der gaa et Aars Tid, før de tekniske Finesser er i Orden.

Danmark maa følge Udviklingen af hele dette Spørgsmaal med den største Opmærksomhed. Der oprettes ogsaa Kaseinfabrikker rundt om i Landet, og meget tyder paa, at Landbruget i en Tid, der er sparsom paa Muligheder, kan hente sig en haardt tiltrængt Ekstraindtægt. I vore Handelsaftaler med Italien, Holland og Belgien spiller Kaseineksporten allerede en Rolle. Danmark har her en Artikel, hvorefter Efterspørgselen sikkert vil øges. Og der er ingen Udsigt til, at vi ikke skulde kunne honorere Kravene. Vi lægger ikke nær Beslag paa al vor Skummetmælk til Hjemmeforbrug. Den gode danske Malkekos Gennemsnitsydelse kan vist uden Overdrivelse sættes til 3000 kg Mælk pr. Aar, og den kan da foruden Smør producere 110 kg Kasein, hvoraf der igen kan fremstilles lige saa megen Kunstuld. Og vel er der Forskel paa Antallet af Spindedüsens Huller og de Antal Uldhaar, der vokser frem paa Faarets Krop, men der er ogsaa den Forskel, at Kunstulden gennem Düsen fremstilles med en Fart af 60 m i Minuttet, medens Ulden paa Faaret kun vokser 50 mm om Aaret. Disse to Tal illustrerer Fremtidsmulighederne, og saa maa det endda betones, at Mælkens Værdi øges 40 Fold ved at blive omdannet til Kunstuld. Desværre hævdes det, at det danske Marked er for lille til at gøre Lanitalfremstilling rentabel, ellers skulde man synes, at denne Opfindelse var som skabt for Danmark til Udnyttelse i Hjemlandet. Imidlertid varer det næppe længe, før Opfindelsen kan tilpasses de mindre Forhold, og saa kan Danmark i hvert Fald paa dette Felt gøre sig selvforsynende.

— — Hvis disse Kunststoffer holder, hvad de lover, og for Kunstsilken og Kunstbomulden maa »Børnesygdommene« anses for overstaaede, betyder det Døds-sangen over de Naturprodukter, der tidligere blev anvendt til Beklædningsfremstilling. Ligesom Farvestoffer, fremstillet ad syntetisk Vej af Tjære, i det 19. Aarhundrede gjorde Indigoplanten, Kraproden og Purpurneglen betydningsløs, saaledes vil i det 20. Aarhundrede Kunststofferne reducere Bomuldens, Uldfaarets og Silkeormens Betydning. Det betyder nye erhvervsmæssige Forskydninger mellem Landene, og at tidligere blomstrende Erhverv gaar til Grunde, men det betyder ogsaa, at Monopoler,

der har været udnyttet til det yderste, brydes, til Gavn for Helheden. Og det skulde tillige betyde, at den Kamp, der i Dag raser om Raastofferne, fordi disse er knyttet til visse Egne, kunde afdæmpes. Kampen om Bomulden naar i Intensitet og Styrke nær op til Kampen om Olien, hvor Menneskeskæbner hvirvles rundt som Fnug og knuses — hvis det er det letteste. Kunststoffremstillingen, der sætter de fleste Lande i Stand til at hente Raastoffet til Beklædningsfremstilling indenfor deres egne Grænser, indebærer Mulighed for, at Freden mellem Nationerne, der i Raastofmonopolernes Tid er en Utopi, rykker et Skridt nærmere.

Rasmus Vinds 70 Aars Fødselsdag

18/4 1868—18/4 1938.

Mel.: I Flugt gaar Tiden.

Der er i Obbebjerg saa grønne Enge,
og nogle hørte til den gamle Gaard,
her var en herlig Tumbleplads for Drengene,
her lød din Sang saa tit i Barndomsaar.
Du kommandered' her med Køer og Heste,
et Karlehold du saa at lede fik,
du leved med som ung i alt det bedste,
du trilled Tørv — og leded' Gymnastik.

Du havde altid let ved at begaa dig,
gik lige ind i Folk med Træsko paa.
En Diskussion med dig man kunde faa sig,
saa saare der et Emne forelaa.
Man kunde høre Folk derude sige:
»Det er en farlig Karl, den Rasmus Vind.«
Men dine Ungdomsaar var sikkert rige,
du havde det modtagelige Sind.

Et Ekko af den store Verdens Stemme
og nye Idealer til dig kom.
Du greb det ny', der var i Tiden fremme,
og drømte om at lave Verden om.
Karl Marx just havde anvist nye Veje
for Frihed, Lighed, Broderskab og Fred,
naar Værksted, Jord, Fabrik blev Samfundseje.
Det var de Tanker, som du sysled med.

Din sunde Tankes Klarhed lod dig ane,
her var det Løsen, Verden trængte til;
fra da af stod det Motto paa din Fane,
som du holdt højt, trods Livets Gøglespil.
Du kæmped altid kun for selve Sagen
med vestjydske Sejghed og med godt Humør.
Til Lykke derfor med 70 Aars Dagen,
og for en ærlig Stridsmand fuld Honnør.

V. Sp. Poulsen.

KRISEN BLANDT UNGDOMMEN PAA LANDET

AF HARRY HØJLAND

Et af Tidens mest brændende Spørgsmaal er, hvordan man bedst skal kunne beholde Landbo-Ungdommen ved Landbruget. I en jævn Strøm søger Landbrugets dygtigste Folk til Byerne, hvor de aarligt forøger Arbejdsløsheden direkte eller indirekte. Samtidig bliver det mere og mere vanskeligt for Arbejdsgiverne paa Landet at sikre sig den nødvendige Arbejdskraft. Opgaven giver Dagbladene Stof til endeløse Diskussioner. Oppositionsbladene retter det ene skarpe Angreb paa Regeringen efter det andet, idet man fra denne Side hævder, at den lette Adgang til Understøttelser for arbejdsløse fremmer Tilgangen til Byerne og slapper Moralen og Ansvarsfølelsen hos Ungdommen. Denne Bladgruppe stiller altsaa Opgaven op som et politisk Spørgsmaal og søger den løst ved Tvangsforanstaltninger ad lovmæssig Vej.

Regeringspressen gaar ud fra et helt andet Grundlag. Man mener her, at Tilgangen til Byerne er en Følge af, at Landarbejdernes Organisation er kommet bag efter andre Fag. Man gaar her ud fra, at Landbruget ikke med mindste Ret kan tale om Mangel paa Arbejdskraft, saalænge det ikke betaler samme Tarif forholdsmæssigt som Byerne. Denne Bladgruppe stiller altsaa Sagen op som et rent fagligt Problem, som Regeringen ikke bør have Indflydelse paa, og Opgaven menes løst ved Forhandling mellem Arbejdere og Arbejdsgivere paa en tilsvarende Maade som i andre Fag.

Hensigten med min Artikel er hverken at kritisere den ene eller den anden politiske Gruppe. Men som Landarbejder følger jeg Trang til at fremkomme med min personlige Mening om Spørgsmaalet og prøve paa at indprente, hvor alvorligt Problemet i Virkeligheden er.

Arbejdsforholdene ved Landbruget er — sammenlignet med andre Fag — meget daarlige. Arbejdstiden er efter Overenskomsten ti Timer om Sommeren og otte om Vinteren, men mange Steder kendes Landarbejdernes Overenskomst hverken af Arbejdere eller Arbejdsgivere. Saadanne Steder raader Arbejdsgiveren som Regel selv over Arbejdstidens Længde, og det er da kun naturligt, at Landarbejderne søger andre Steder hen. Paa Øerne og i Østjylland er Arbejdsforholdene bedst, rimeligvis paa Grund af Organisationens Betydning. I alle Tilfælde er det en Kendsgerning, at der findes ualmindelig mange Jyder ved Landbruget paa Øerne, medens der kun undtagelsesvis findes Øboere ved jyske Landbrug.

Naar man sammenligner Landarbejderens Løn med Byarbejderens, viser der sig at være en meget stor Forskel. I Byen er Daglønnen 8—12 Kr. for ufaglærte Arbejdere. Ugifte, faglærte Daglejere faar ved Landbruget 3—4 Kr. daglig efter

Overenskomsten + Kost og Logi. Gifte Landarbejdere faar fra 6 til 8 Kr. uden Kost eller Logi, og for alle Landarbejdere er Arbejdstiden mindst 8 Timer om Vinteren og 10 om Sommeren. Man forstaar Landmændenes Harme, naar den ugifte, billige Landarbejder unddrager sig »Arbejdspligten« ved at søge til Byen. Man maa da gøre større Brug af de gifte Arbejdere, hvilket betyder en dyrere Produktion.

De gifte Arbejdere kan imidlertid ikke vente at faa fast Arbejde i større Udstrækning, og som Følge heraf bliver Aarsindtægten kun ringe. Forholdet er uheldigt, idet den gifte Landarbejder ofte tvinges ind i andre Fag, der i Forvejen har mange arbejdsledige. Det er almindeligt — og nødvendigt — at en Landarbejder flytter til Byen, naar han skal giftes. Faar han Arbejde der, er han meget bedre stillet, og faar han det ikke — naa ja, saa klarer han den i det mindste lige saa godt som ved Landbruget.

Akkorderne ved Landvæsenet er ogsaa meget daarlige. Sukkerroeoverenskomsten er saa lav, at man kun sjælden kan holde Daglønnen i den normale Arbejdstid. Et Eksempel kan fremføres fra en større Gaard i Sydsjælland forrige Sommer: En gift Daglejer og hans Kone tjente tilsammen gennemsnitlig 30 Kr. om Ugen i hele Roesæsonen. Arbejdstiden var fra 14 til 16 Timer i Døgnet. Paa Nabogaardene tjente man noget lignende. Roerne var tilsaaede i stiv Lerjord og en Del fulde af Ukrudt. Tilfældet er ikke enestaaende, men kun alt for velkendt blandt Landarbejdere.

Akkorden for første Gangs Hakning af Sukkerroer var samme Sommer 38 Øre pr. 100 Favne. D. v. s., at Udynding af en Række Roer paa Længde med en dansk Mil gav ca. 15 Kr. Selv Folk, som ikke har Forstand paa Roehakning, vil kunne forstaa, at Fortjenesten i høj Grad afhænger af Jordens Beskaffenhed, Renhed m. m. Ganske vist lyder Overenskomsten paa, at »Normalprisen er for veldrevne Marker med rettidig og veludført Radrensning og kotumemæssig Planteafstand. Ellers Tillæg efter Aftale«. Naar en Landarbejder da hakker Roer for Normalprisen i forsømte Marker, er det et Bevis paa, at Arbejdskraften er rigelig paa Egnen, idet man altsaa underbyder hinanden for at faa Arbejde.

For Fuldstændighedens Skyld bør nævnes, at enkelte Genier i Sæsonen kan tjene en Dagløn af 10—12 Kr. Men det er kun ganske faa, og Arbejdstiden er lang. Timelønnen i Kartoslerne var samme Sommer 90 Øre, men blev mig bekendt aldrig anvendt. Derimod gav man Akkord efter Overenskomsten, hvorved Kartoffelarbejdernes tarifmæssige Timeløn reduceredes til det halve. — Alt i alt kommer man ikke udenom, at Landarbejderne bliver underbetalt for Arbejdet, og det er een af Grundene til Indflytningen fra Landet.

Der gives for faste Landarbejdere en særlig Lovgivning, nemlig Tyendeloven. Den tager ikke just Sigte paa at hjælpe Tyendet til bedre Kaar. Derimod paabyder den

Arbejdsgiveren at sikre sine Folk almindelig Hygiejne, der er saa selvfølgelig, at det nærmest virker latterlig. Desuagtet er det i høj Grad nødvendigt. De danske Bønder forstaaer Betydningen ved at bygge moderne Stalde til deres Husdyr, men det falder dem ikke ind uden ved Paabud, at Landarbejderen har Krav paa tilsvarende Boliger. — Endvidere bestemmer Tyendeloven, at Arbejdsgiveren har Krav paa at holde 3 Maaneders Løn tilbage for faste Karle og Piger, og flytter en Karl før et Fæstemaals Ophør, har Arbejdsgiveren ikke alene Lov at beholde de 3 Maaneders Løn, men har endvidere Krav paa Erstatning. Dette Rudiment fra Stavnsbaandets Tid har i de senere Aar givet sig Udslag i, at kun faa Landarbejdere vil have faste Pladser, og naar Landmændene tit klager over, at de mangler fast Mandskab, ligger Skylden ikke hos Landarbejderen, men hos den forældede og meningsløse Tyendelov.

I de organiserede Egne af Landet har Tyendeloven dog næsten udspillet sin Rolle. Man regner dér udelukkende med Overenskomsterne, og flytter en Karl før et Fæstemaals Ophør, faar han Løn til Dato uden noget Fradrag. Fæstemaalene gælder som Regel et halvt eller et helt Aar med en gensidig Opsigelsesfrist af 14 Dage. Lønnen udbetales den første i hver Maaned efter en bestemt Takst, der er afpasset efter Aarstiden i Modsætning til Tyendeloven, hvis Princip er en Trediepart for Vinteren og to Tredieparter for Sommeren. Hvor Landarbejdernes Organisation trænger sig frem, afløser dens Overenskomster den meningsløse og forældede Tyendelov, hvis Bogstav Organisationen ikke kan udslette, men kun omgaa. Derfor staaer Tyendeloven i Dag som en Skamstøtte i dansk Lovgivning.

Indflytningen fra Land til By har i en Aarrække været nødvendig for at dække Industriens stigende Behov af Arbejdskraft. Men efter Teknikkens hurtige Fremgang og Efterkrigstidens Bremsning af Industriens Eksport er Byens Behov af Arbejdskraft skrumpet stærkt ind. Men Indvandringen fra Landet fortsættes stadig, fordi Mulighederne ved Landbruget ogsaa er blevet mindre. Og naar en Arbejder flytter til Byen, flytter han saa godt som aldrig tilbage igen. I Byen er der trods alt en Chance — paa Landet er der ingen, og her kommer man til det centrale i Sagen. De kendte ondsksfulde og egoistiske Udtalelser om, »at de unge hellere vil gaa paa Socialkontoret end bestille noget«, røber blot Ukendskab til Sagen eller Udtalerens kværlantiske Tilbøjeligheder. Der findes kun undtagelsesvis Mennesker, som ikke gider bestille noget. *Men ethvert Menneske ønsker et Maal med sit Arbejde.* De daarlige Arbejdsforhold spiller i Virkeligheden kun en underordnet Rolle. En Landarbejder kan godt arbejde 12—14—16 Timer i Døgnet og endda være godt tilfreds, naar blot han kan se en Fremtid inden for Landbruget.

En Landarbejder har de samme naturlige Tilbøjeligheder som andre Mennesker. Han ønsker at faa eget Hjem med Kone og Børn. Sagen er saa ligetil, blot alt for

enkelt til at blive forstaaet af en Arbejdsgiver, der betragter sit Hjem og sin Familie som en Selvfølge. Man kan ikke forlange af en Arbejder, at han skal blive ved Landbruget, naar han ikke dér kan forsørge Kone og Børn paa en forsvarlig Maade. Og det er i Særdeleshed den dygtige Mand, der vover Springet ind i et allerede overfyldt og vanskeligere Fag for at raade Bod paa Hjemmets Mangler.

Naar en ung Mand kommer i Lære, er det ikke for at spare en Kapital sammen. Han vil blot lære Faget for at faa en Livsstilling. Ganske paa samme Maade med Landarbejderen. Kun ganske faa er i Besiddelse af den Paaholdenhed og Gerrighed, som er nødvendig for at opspare tilstrækkelig Kapital til et Landbrug. Det hjælper nu engang ikke at sige til Landarbejderen, at han burde have sparet Penge op. Det er for de flestes Vedkommende Historien om igen med at se Splinten i sin Næstes Øje, uden at blive Bjælken i sit eget va'r. Da Landarbejderen uden Tvivl er den daarligst betalte Arbejder her i Landet, bliver Opsparingen netop særlig vanskelig for ham. Og kan en Landarbejder virkelig opspare Penge nok til et Husmandsbrug, hvor mange Penge maa andre Folk da ikke have i Banken! Det er ved Landbruget som i andre Fag: Rent teoretisk kan der lægges Penge op, men det sker kun undtagelsesvis i Praksis.

Krisen blandt Ungdommen paa Landet er en Opgave, der skaber Bitterhed saavel paa Landet som i Byen og skader Samfundet mere, end man i Almindelighed tror. Derfor bør de politiske Partier ogsaa se ud over de partimæssige Rammer og mødes i ærligt Samarbejde til Løsning af Problemet. Da Byerne ikke kan beskæftige flere Mennesker i Øjeblikket, maa der skabes Muligheder for Landarbejderne ved Landbruget. Der findes kun én Vej: Lettere Adgang til Jorden. Udstykningen er den bedste Løsning paa Problemet. Ethvert nyt Hjem oprettet ved Landbruget vil desuden give forøget Arbejde til Byerne.

Naar man i Almindelighed som Landarbejder taler med Folk om Forholdene ved Landbruget, mærker man tydeligt, at Indstillingen over for Problemet er højst forskellig. Men at Forholdene er gode for Landarbejderne, hører man kun fra én Gruppe, nemlig Bønderne selv. De synes som Regel, at de maa af med mange Penge aarligt til Arbejdskraft, og da Kravet om bedre Forhold for Landarbejdere særlig vil blive paa deres Bekostning, er det ikke vanskeligt at forstaa deres Indstilling. Desuden har mange Bønder haft det meget haardere med Arbejde i deres unge Dage end Nutidens Landarbejdere. Og de har ogsaa altid haft et Maal at arbejde paa og har det endnu. Selv om en Landmand sidder i Gæld til Skorstenen, som man siger, saa har han alligevel det Maal: at blive økonomisk uafhængig. Og netop derfor er det meget vanskeligt at overbevise ham om, at hans Folk lever som rodløse Mennesker midt i Arbejdet. Arbejdere og Arbejdsgivere forstaaer ikke hinanden mere. De gaar

tit hver for sig og giver hinanden Skylden for Krisen og de daarlige Fremtidsmuligheder. Jeg vilde sætte megen Pris paa, om begge Parter maa kunne opfatte Situationen rigtig. Skylden for Krisen blandt Landbo-Ungdommen kan aldeles ikke lægges paa de danske Landmænd. Krisen er noget, som ligger i Tiden og er kommet udefra. Problemet kan ikke løses ved at opflamme et Klassehad mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Begge Parter ved Landbruget har mange fælles Interesser og kan gøre hinanden meget godt, naar den fornødne Vilje og Forstaaelse er til Stede. Der kan skrives lange Artikler om de daarlige Forhold ved Landbruget og om Bøndernes Ondskab mod deres Folk. Følgen vil blot blive mere Ondskab og mere Bitterhed fra begge Sider. Og dog kan man aldrig ramme den samlede Bondestand, fordi der hos Bønderne saavel som hos andre Samfundsklasser findes baade gode og daarlige Elementer.

— Naar en Statshusmand eller mindre Jordbruger mangler Hjælp til eet eller andet: Hestekraft, en Maskine eller Hjælp under Sygdom — er det heldigvis ret almindeligt, at Omegnens Gaardmænd træder hjælpende til. Eller naar en ung Landarbejder begynder for sig selv, er det mange Steder en Selvfølge, at hans tidligere Arbejdsgivere laaner ham Hestekraft og Redskaber og hjælper ham til Rette med nyttige Raad. Til Gengæld gør den unge Jordbruger maaske Gaardmanden en Tjeneste igen ved Lejlighed. Saadanne Forhold bør omtales netop, fordi de gør uhyre megen Gavn i en Tid, hvor Klassekampene gør alt for at uddybe Kløfterne mellem Klasserne. Viljen til at hjælpe hinanden mellem Arbejdsgivere og Arbejdere paa Landet fortjener den varmeste Paaskønnelse og bør forøges meget i Fremtiden. Men saa maa man ogsaa lade være med at omtale Bønderne som Begrebet paa alt ondt, og ligeledes med Landarbejderne. Pressens ofte smudsige Angreb fra begge Sider gavner ingen af Parterne som Helhed. Det fælles Maal for Landboere er dog at skabe de bedst mulige Levekaar for Landbruget, idet Landarbejdere jo ogsaa haaber at faa Jord med Tiden.

Landarbejdernes Indvandring til Byerne kan tit give sig de mærkeligste Udslag. I mange Tilfælde er Byungdommen taget ud paa Landet for senere at søge ind paa Arbejdspladserne i deres Fødeby, naar deres Alder tillod det. Men ved Ankomsten til Byen har Arbejdspladserne været overfyldte med gifte Arbejdere, der var indflyttede fra Landet. Saadanne Indflyttere bebrejder tit de unge, at de ikke flytter ud paa Landet igen. Formaålet er tit for de gifte Arbejdere at skaffe sig Monopol paa det godt betalte Arbejde, og der prøves alle mulige Midler for at holde de unge fra Arbejdspladserne i Byerne ved at fedte for Formanden, fortælle om sine økonomiske Vanskeligheder og de mange Børn. Disse egoistiske Forsøg skaber megen Bitterhed mellem Ungdommen og er med til, at de skal føle sig til overs i Samfundet. Alle

Hensyn, der tages til den gifte Arbejder med de mange Børn kan aldrig føre til andet end en Slappelse af Moralen, idet de unge maa sige: Lad os bare gifte os og faa Børn, helst mange. De økonomiske Vanskeligheder behøver vi ikke at bekymre os om. Staten eller Kommunen skal nok sørge for godt Arbejde til os.

Tanken om at indføre Stavnsbaandet igen for at beholde Arbejdskraft eller rettere: billig Arbejdskraft paa Landet, bliver forhaabentlig aldrig ført ud i Virkeligheden. Det er baade taabeligt og naragtigt at indføre gamle Skikke, som allerede for 150 Aar siden beviste sin Uduelighed og kun førte til en slap Moral og en slap Ungdom paa Landet. Indvandringen fra Landet kan ikke standses ved Tvang, men kun ved at skabe bedre Levevilkaar for den gifte Landarbejder og hans Familie.

I gamle Dage fik en Landarbejder tit en Ejendom paa den Maade, at han først købte et Stykke Hede til en billig Pris. Om Dagen arbejdede han som Daglejer hos en Gaardejer, og som en Del af Betalingen for Arbejdet fik han Lov at laane Plov og Stude om Natten og om Søndagen, hvor han saa arbejdede i sin Hede. Aar efter Aar blev et nyt Stykke Jord dyrket op, der blev bygget lidt efter lidt, — et Par Dyr blev købt, der saa med Tiden blev til en hel Besætning. Tiden stillede ikke store Krav til Maskiner eller store Pengemidler, men krævede en meget stort Indsats af Arbejde.

I Nutiden er det helt anderledes. Naar man køber et Stykke Jord, maa det op paa yderste Ydeevne med det samme for at kunne forrente sig. En større Kapital maa i Brug for at købe Besætning og Maskiner. En Landarbejder kan ikke med de bare Næver konkurrere med Maskinerne. For Eksempel kan en Mands Arbejde paa en Dag ved Tærskning med Haandkraft gøres af en moderne Tærskemaskine for 20 Øre, og saa gør Maskinen endda det bedste Arbejde. Maskinernes Fremgang ved Landbruget har gjort megen menneskelig Arbejdskraft overflødig. Ganske vist beskæftiger en Gaard nu flere Folk end tidligere, men ikke saa mange, at Landet selv kan beskæftige sit Fødselsoverskud.

Udstykningen i Nutiden maa ubetinget foregaa under mere moderne Principper end tidligere. Statshusmændene maa ikke alene være fælles om Indkøb af Jord, Oprettelse af Mejerier, Slagterier, Forbrugsforeninger o. s. v. De maa ogsaa være fælles om Indkøb og Brug af forskellige Maskiner, idet de paa den Maade er i Stand til at drive de smaa Brug mere effektivt og skabe en billigere Produktion.

Adgangen til Jord maa som tidligere sagt gøres lettere. Hvis Krisen blandt Landbrugets Ungdom bliver opfattet som den Samfundsopgave, den i Virkeligheden er, kan der ikke være noget i Vejen for, at Staten træder hjælpende til som ved saa mange andre Samfundsopgaver. Køb af store Arealer Hede og Behandling første Gang med Traktorer og moderne Maskiner kan gøres forholdsvis billigt af Staten.

Mergling og Afvanding findes der arbejdsløse nok til at udføre. Arbejdslejrene har forskellige Steder forsøgt sig med Opgaven, men af visse Grunde dog uden Held. Et Nødhjælpsarbejde ved Landbruget af denne Art vil paa mange Maader være bedre end Anlæggelse af Veje og Broer, idet Overtagelsen af de nye Husmandsbrug vil afskaffe Arbejdsløsheden hos mange Mennesker for bestandig.

Den opdyrkede Jord bør overlades til kvalificerede Landarbejdere og med Bygge- laan rentefrit og afdragsfrit i nogle Aar samt fælles Maskiner. Naar Jorden er i Drift, vil saadanne Husmandsbrug have alle Muligheder for at klare sig, fordi man raader over moderne Maskiner og billig Arbejdskraft. Men een Ting maa man gøre sig klart: Det gælder ikke om at faa Gaardmandssønner med Kapital til at overtage Brugene. I saa Fald vil hele Sagen blive en Kæmpe-Fiasko, idet man da blot gør Adgangen til Jorden lettere for de, som allerede i Forvejen kan faa Ejendom, medens de Landarbejdere, som føler sig slaet ud paa Landet, fortsat vil søge til Byerne.

Der kan naturligvis ogsaa købes andet Jord end Hede. Udstykningen af en stor Gaard efter moderne Principper vil give mindst lige saa gode Betingelser for Overtagerne. Og der kan oprettes særlige Sparekasser for Landarbejdere til Køb af Jord til ham senere, eventuelt med Præmier for Dygtighed og Sparsommelighed. Fremgangsmaaden vil give mange Landarbejdere det Maal at arbejde henimod, som de mangler.

Krisen blandt Landbrugets Ungdom er et af det moderne Landbrugs trølsomste Plager, ligesom Arbejdsløsheden er det for Industrien. I begge Tilfælde er der skabt en rodløs Ungdom af saa store Dimensioner som ikke tidligere kendt i Historien. De økonomiske Vanskeligheder hos Ungdommen har skabt en aandelig Krise, hvis Følger det vil tage flere Generationer at udslutte. Krisen skaber enten sløv Ligegyldighed eller desperat Handling, hvoraf der aldrig kan skabes noget godt.

— Da jeg som 10 Aars Drenge blev sendt ud paa Landet for at lære Landbrug, var det med en brændende Lyst til at lære noget og blive noget. Nu — efter 18 Aars Arbejde — er det gaet op for mig med al ønskelig Tydelighed, at jeg i Dag staar længere fra Maalet end den Gang, og Følelsen af at være slaet ud ved Landbruget er absolut. Og naar jeg da henvender mig til de danske Radiolyttere, er det for at prøve paa at give Dem Forstaaelsen af, hvad det vil sige at arbejde ved Landbruget hver Dag uden Maal, kun for at tjene det daglige Brød. Een Dag kommer det dog for enhver Landarbejder, at han maa kunne forsørge en Familie paa Landet eller flytte til Byen. At arbejde uden Maal er de fleste Landarbejderes Lod. At arbejde fra tidlig Morgen til sen Aften, Dag efter Dag, Maaned efter Maaned, Aar efter Aar — uden at komme videre end netop at tjene det daglige til sig selv, og uden at kunne se noget Formaal med sit Arbejde.

Det er *det*, som jeg kalder for »Krisen blandt Ungdommen paa Landet«.

ER DEN VESTERLANDSKE KULTUR DØDSDØMT?

AF JOHS. HALD

Det er for Tiden blevet noget af en Modesag at tale om vor Kulturs Undergang, Ordet »Kulturkrise« har faaet et Slagords Klang og Virkning. I Almindelighed lokaliseres Krisen til den vesteuropæiske Kulturkreds, heri indbefattet det angelsaksiske Nordamerika.

Nu findes der rigtignok en Masse Mennesker indenfor dette Kulturomraade, for hvem det aldeles ikke er gaaet op, at der skulde være noget i Vejen med Kulturen, men for hvem Verden stadig gaar sin vante Gang. Kulturkrise er en dem ukendt Tilstand. Den økonomiske Verdenskrise derimod kan de særdeles vel faa Øje paa, den er en Realitet, og dens Virkninger berører os alle. Men Kultur er for dem noget irrationelt, og en Krise i Forbindelse hermed har ingen Relation til deres aktuelle Hverdag.

Hvornaar Kulturkrisen har taget sin Begyndelse, og hvor langt tilbage i Tiden dens Aarsager maa søges, er der blandt de, som føler sig »kriseramte«, delte Meninger. Nogle taler om Tiaarene siden Aarhundredskiftet, andre indskrænker sig til Aarene efter Verdenskrigen, mens til Gengæld andre, mere langsynede, mener at kunne skimte Konturerne til Krisens Begyndelse i Aarene omkring den store franske Revolution. Og saa er der nogle, som har forsynet sig med en særlig langtrækkende Kikkert, hvormed de kan se langt ned gennem Tiderne og trække Aarhundrede efter Aarhundrede frem til Beskuelse; de kommer til det Resultat, at den Kulturkrise, vi i Dag er midt i, har sin Rod en 4—5 Aarhundreder tilbage i Tiden. I Renæssancen blev Kimen lagt til det System, der nu har ført Europa ud i Kaos. Højlydt proklameres det, at de sidste 400 Aar har været én stor fortsat Nedgangsperiode, som kun gennem en skrupforkert Opfattelse af dens sande og inderste Væsen er bleven fremholdt som den største Fremskridts- og Storhedsepoke i den europæiske Kulturs Historie. Den var lige det modsatte. Og i Dag forspiser vi os i dens ormstukne Frugter.

* *

Det var i 1918, at Tyskeren Oswald Spengler i sin Bog »Der Untergang des Abendlandes« fremsatte sin berømte Teori om Aftenlandenes Undergang. I denne Bog, der — trods de Uhyrligheder og Overdrivelser den indeholder — er et aandfuldt og overlegent Stykke intuitiv Historieskrivning, søger han at vise, at i Stedet for en sammenhængende Udvikling lader Menneskehedens Historie sig opløse i en Række indbyrdes forskellige Kulturers Historie.

Disse Kulturer, der veksler, den ene efter den anden, gennem Historiens Gang,

er hver for sig en sluttet Enhed, en Individualitet, og de er samtidig saa forskellige fra hinanden, at en virkelig Paavirkning fra den ene til den anden er udelukket. Men i deres indre Struktur frembyder de alle et morfologisk ensartet Billede, idet de hver for sig paa samme Maade som et organisk Væsen — et Menneske f. Eks. — udvikler sig fra Barndom over Ungdom og Manddom til Alderdom og Død. En Kulturs Levetid sætter han til ca. et Aartusinde. Enhver Kultur har en vist Sum af Muligheder i Form af Nationer, Sprog, Religion, Kunstformer, Videnskaber osv., som skal virkeliggøres i deres hele Fylde og Udstrækning. Naar dette er sket, er Maalet naaet, og Kulturen stivner og bliver til *Civilisation*. Som saadan kan den leve endnu i nogle Aarhundreder, inden den helt uddør og giver Plads for den næste store Kultur.

De store Kulturer og deres ensartede, organiske Udvikling — det er Spenglers store Opdagelse, som Arternes Oprindelse fra en fælles Stamform var Darwins.

Ud fra denne Opfattelse af Historien mener nu Spengler at kunne drage Analogislutninger fra den ene Kultur til den anden, og ved Sammenligning mellem vor Kultur og de »afdøde« Kulturer kommer han til det Resultat, at den vesterlandske Kultur nu er inde i sin Civilisationsperiode, sin Oldingealder, og i Løbet af forholdsvis faa Generationer vil uddø. Vi er viede til Undergang.

Denne Overgang fra Kultur til Civilisation, fra Manddom til Alderdom, fandt for Europas Vedkommende Sted under den franske Revolution.

Denne sidste uundgaaelige Fase i Kulturens Levnedsløb kendetegnes ved en stigende indre Forfald, trods den ydre Facades straalende Pragt, og giver sig til Kende i Respektløshed overfor alt gammelt og traditionsbundet i alle Livets Former, Sans for ydre Realiteter i Stedet for indre sjælelige Værdier, Løsrivelse fra Forbindelsen med den frugtbare Jord, Kosmopolitisme i Stedet for Hjemstavn, »Masse« i Stedet for Folk. Hele denne Forfaldstid har sit Symbol i Storbyen, Verdensbyen. I Storbyens Stenørkener udtømmes Menneskets sjælelige Kraft. Kunst og Videnskab stagnerer, der skabes ingen aandelige Værdier, man omvurderer og ompræger kun alle den forudgaaende Kulturs Former, forstaar dem anderledes, tyder dem anderledes.

I Politik og Samfundsudviklingen viser Menneskehedens Degeneration sig i Massernes stigende Oprørstrang. Man begynder at prædike Menneskets naturlige Rettigheder overfor de privilegerede Stænder, Trediestands uordnede Masser organiserer sig mod de »oprindelige« Stænder — Kulturbærernes — privilegerede Stilling. Man opfatter Staten som en Samfundsordning, der kan og *skal* ændres. Anarkismens og Nihilismens Stormfloder stiger. Barbarkoven rykker frem og breder sig over Kulturens Tomter.

Men Enden er ikke endda, vi skal endnu længere ned. De Former, hvorunder »Massen« har søgt at befæste sin Magt, Demokrati og Parlamentarisme, har for-

længst levet deres Tid. De er nu kun Illusioner. De har aldrig været andet end »abstrakte Sandheder«, der har søgt at gribe bestemmende ind i Kendsgerningernes Verden; og alle politiske og sociale Reformforslag har kun været Forsøg paa at vise, hvordan Samfundslivet »burde være«, uden i mindste Maade at kunne forandre det. Thi Livet gaar efter sine egne Love »uden at bryde sig noget om, hvad vi tænker om det.« Og Livets Love, Kendsgerningernes Verden, er selve det »kosmiske« Liv, det planteagtige, Blodets og Drifternes i Modsætning til det »mikrokosmiske«, Sansning og Tænkning, der forgæves søger at tilrive sig Herredømmet. Det er det, der er Kernen i Spenglers Metafysik: at det er det kosmiske, der oprindeligt har Herredømmet og ogsaa vil beholde det. Det er Livet. Og det kosmiske Menneske, »det egentlige levende Menneske«, Handlingens og Kendsgerningernes Menneske, det der lever efter Livets Lov og følger Blodets Røst og handler derefter, vil ogsaa sejre tilsidst over det tænkende og teoretiserende Menneske, der kun betragter Livet og nøjes med at snakke om det.

I Løbet af det 20. Aarhundrede vil Parlamentarismen og Folkestyret forvandles til et tomt, betydningsløst Skuespil. »Folkets Rettigheder« vil blive præsenteret for Mængden og æret og hyldet — men er i Virkeligheden kun et tomt Hylster uden Indhold. Magten vil glide over i Enkeltpersoners Hænder, og tilsidst havner vi i »Cæsarismen.« Cæsaren — ligegyldig hvad han kalder sig: Kejser, Konge eller Fører — bliver den egentlige Leder med en stærk Hær af professionelle, frivillige Krigere som et lydigt Redskab for sin Magtudøvelse Men i Masserne breder Fredslængslen sig, og ved Enden af vor Civilisation, som ved Enden af enhver Civilisation, staar »Verdensfreden.« Men Verdensfreden betyder kun, at Massernes uhyre Flertal har givet Afkald paa Krigen og saaledes bliver et værgeløst Bytte for Diktatorerne, de stærke Mænds Lejehære. Krigene, som vi nu kender dem, forvandles til Privatkrige om Magten og Byttet, formløse i deres Udfoldelse, men frygteligere end Krigene mellem Staterne. — Vi er atter vendt tilbage til den primitive, kosmiske Verden, som var før Kulturens Skabelse. Kredsløbet er endt. Kulturorganismen har levet sin Tid ud.

I et Par Aar senere udkomne Bøger: »Mennesket og Tekniken« og den til Svensk under Titlen: »Avgörande år« oversatte »Jahre der Entscheidung«, har Spengler aktualiseret de i Hovedværket fremsatte Tanker og i flere Retninger indtil Overdrivelse stillet dem paa Spidsen. »Rovdyret er den højeste Form i det fritbevægelige Liv«, skriver han i »Mennesket og Tekniken«, »og det giver Typen Menneske en høj Rang, at det er et Rovdyr.«

Mellem Menneskene er der en naturlig Rangsforskel, idet nogle (men kun de faa) er fødte til Herrer, og nogle (de mange) er fødte til Tjenere, til Slaver under det herskende Mindretal. Og Aarsagen til vor Tids Forfald er den, at Menneskene har

nægtet at ville se og forstaa denne Kendsgerning, denne Naturens Lov, og rejst sig til Oprør. Det er Herskerracen, med sin »Vilje til Magt«, der skaber og opholder Kulturen og giver de andre, de mange, Livsmuligheder. Denne Spænding mellem »Førerne« og »de Førte« er nu naaet til Katastrofens Højdepunkt, og derfor ligger vi i Dag i det, som vi gør.

»Afgörande år« — hvoraf Halvdelen er skrevet efter Revolutionen i 1933 — er en aaben og uforbeholden Bekendelse til Rovdyrmennesket, til den blinde og brutale »Vilje til Magt.« Men der er i denne Bog en vis Tro til, at den vesteuropæiske Kulturverden, trods alt, maaske alligevel kan reddes fra den Undergang, der i »Untergang des Abendlandes« var sikker som Amen i Kirken, reddes af og ved — Tyskland; det Tyskland han i 1933 saa rejse sig af den Fornedrelsens Sump, hvori Weimarrepublikens Praktiseren af de »moderne« politiske Former og Livsanskuelser havde sænket det.

— — Spenglers Bøger og de deri fremsatte Teorier vakte Opsigt Verden over, og den Kulturbetragtning, han gjorde sig til Talsmand for, efterlod et dybt Indtryk hos mange. Og de vanskelige Kaar og den Usikkerhed som Efterkrigsaaarene og den økonomiske Verdenskrise bragte over Europa har skabt en Atmosfære, hvori Tanker, beslægtet med de spenglerske, har kunnet trives. Særlig i Kredse med konservative reaktionære Tendenser faldt Spenglers voldsomme Angreb paa den moderne Tids Samfundsudvikling og hans krasse og hadefulde Foragt for de sidste Aarhundreders Humanisme og Idealisme i god Jord. Paa mange forskellige Omraader kunde hans Teorier anvendes: de kunde bruges i Kampen mod Darwinisme, Marxisme, Kvindefrigørelse, Demokrati, kort sagt mod alt, hvad der smagte af Rationalisme. (Ikke *Ratio*-Fornuft, men *Instinkt* var det jo Spengler sværgede til). Og omsat i Politik var de brugbare som Vaaben i Kampen mod Parlamentarisme og Folkestyre. Under Læsningen af Hitlers »Min Kamp« faar man Følelsen af, at han under Udarbejdelsen af visse af Bogens Partier har haft »Untergang des Abendlandes« liggende opslaaet ved Siden af sig.

* *

Tanker af den spenglerske Art ligger — ikke mindst i den absolutte Form, hvori de er fremsat — den danske Mentalitet fjern. Den ægte tyske Systematik, hvormed han fører sine Synspunkter igennem til deres yderste Konsekvenser, stemmer ikke med den danske Sans for Nuancer og Mellemtone i Tilværelsen. Hans stærke Fremhæven af vor Kulturs Undergang som noget uundgaeligt, skæbnebestemt, strider mod det danske Sinds Uvilje mod at gaa til Yderlighederne og følge Tingene ud til deres yderste Grænser, det, der er udtrykt i Sætninger som »det gaar vel heller ikke saa

galt, som Præsten præ'ker«, og »nu har Verden staaet i saa mange Aar, saa den staaer vel nok fjorten Dage endnu.«

Helt uden Indflydelse har Spengler dog ikke været paa danske Læsere. Stærkt paa-virket af hans Kultursyn og inspireret af hans Tanker, som de er fremsatte i »Der Untergang des Abendlandes«, er en Bog, som sidste Efteraar udkom hos Gyldendal: »De vekslende Kulturer« af Dr. polit. Frantz Pio.

Ud fra det spenglerske Syn paa Historien som værende de store og skiftende Kulturers Historie, søger Forfatteren paa Grundlag af en Række korte Skitser af Historiens vekslende Kulturer at gøre vor Tids kulturelle Status op. Hver Kultur er behandlet som en afsluttet Enhed, hvilende i sig selv, uden noget paaviseligt Led, som forbinder med den forudgaaende Kultur eller med den næste, som følger efter.

Som Helhed virker de Billeder Pio tegner af de seks Fortidskulturer, han beskæftiger sig med — den ægyptiske, babyloniske, kinesiske, indiske, antike (græsk-romerske) og den arabiske — deres Oprindelse, Blomstring og Visnen — ikke egentlig overbevisende som Forstaaelsesgrunde til den Krise, vor Kultur i Dag er inde i. Det synes ikke umiddelbart indlysende, at fordi en Kultur før ét eller flere Aartusinder siden af bestemt formulerede Aarsager gik til Grunde, skulde den vesteuropæiske Kultur — fordi de to Kulturers Forløb i visse Retninger har været analoge — nødvendigvis faa samme Skæbne og gaa til Grunde paa samme Trin af sin Udvikling.

Ligesom Spengler ser Pio Historien som et storslaaet Skuespil, hvor Kulturerne veksler, uafladelig afløsende hinanden, men adskilte i deres Forløb ved dybe Kløfter. Dog følger han ikke helt den spenglerske Konstruktion af Kulturerne som levende Organismer, opbyggede efter absolut ensartede Love. Han ser de dybe Forskelligheder, hver Epoke udviser og afviser ikke Tanken om, at enkelte Elementer fra en Kultur kan overleve dennes Undergang og indgaa som Led i den næstes Udvikling. Men Slutresultatet af hans Undersøgelse af de vekslende Kulturer er den spenglerske: at de er forgængelige, at ingen Kultur kan leve evigt eller gøre Krav paa at være den mest fuldkomne af alle Kulturer. I hver af dem udfolder Menneskeaanden Højden af sin Kraft og derefter følger en naturlig Afslappelse, Faldet nedad begynder.

Og i en saadan begyndende Nedgangsperiode befinder den vesterlandske Kultur sig i Dag. Pio drager alle Nedgangstegnene frem og kommer til Diagnosen: vor Kultur er syg, syg til Døden. Sygdomstegnene er mange: manglende Skaberevne, aandelig og moralsk Opløsning, overhaandtagende Materialisme, manglende Ideindhold osv.

Noget egentligt klart Billede af de dybestliggende Aarsager til Sygdommen, hvis første Symptoner allerede viste sig i Aartierne før Verdenskrigen, faar man egentlig ikke. Enkelthederne i Forfatterens Fremstilling af Nedgangens forskellige Faser er interessante, men der er en vis Vaklevornhed over de Paastande han fremsætter.

Som en rød Traad gaar det dog gennem Fremstillingen, at de væsentligste Aarsager til Krisen maa søges i den Forskydning i Samfundets politiske og sociale Struktur, som indtraadte samtidig med den aftagende Velstand, som Tabet af Vesteuropas industrielle Fører- og Monopolstilling overfor de udeneuropæiske Magter medførte. At Velstanden synker i et Samfund, der er saa rigt som det vesteuropæiske, behøver dog efter Pios Opfattelse ikke nødvendigvis at sætte noget Mærke i Kulturens Overbygning, selv om en vis materiel Velstand altid maa kræves som Grundlag for denne. Men det springende Punkt i den nuværende Situation er, at samtidig med den vigende Velstand er Arbejderklassens Krav om Andel i denne Velstand og Kravet om økonomisk og social Lighed steget. Og gennem den almindelige Valgret — som tilligemed Kravene om Frihed, Lighed og Broderskab *teoretisk* var i fuld Overensstemmelse med Borgerkabets egen Ideologi — har Arbejderklassen erobret den politiske Magt og har dermed kunnet gennemtrumfe sine Krav.

Men denne Højnelse af den brede Befolknings Levevilkaar, der ikke har tilstrækkelig Rod i de faktiske Velstandsforhold, men kun har ført til en Indtægtsforskydning, maa efter Pios Opfattelse give Bagslag i Form af aftagende Kapitaldannelse. Og den »dyre Arbejdskraft« har nødvendiggjort den voldsomme Rationalisering, der igen har fremkaldt en dybtgaaende social Utilfredshed og stigende social Uro. Og Pio slutter saa sin Fremførelse af de materielle Aarsager til Kulturbygningens Fald med følgende Ligtale over den liberalistiske Borgerskabskultur: »Med Arbejderklassens Op-march og den sociale Uro, med Verdensmarkedets Indskrumpning og den nationale Afspærring, med Guldmøntfodens Fald og med Statskontrol og Statsregulering til Hævdelse af Erhvervslivets sociale Funktioner er hele den Samfundsordning, som den gamle Liberalisme saa sejrstolt havde opbygget, sunket i Grus, og det vilde være Fantasteri at tænke paa Genrejsning af en Bygning, hvis Fundament saa fuldstændig er brudt sammen.«

Denne katastrofale Omvæltning i de økonomiske og sociale Tilstande og den dermed i Forbindelse staaende politiske Magtforskydning ned efter, har selvfølgelig ogsaa afspejlet sig i Tidens aandelige Strømninger og sat sine Mærker i Samfundets kulturelle Overbygning. Borgerskabet (som Pio indrømmer har sin aandelige Begrænsning) havde dog haft Herskeraanden i sig og ikke været ganske blottet for Idealisme; det havde holdt Ledelsen af Kultursamfundet i sin faste Haand og »dets vanemæssige Hævdelse af Religion og Moral« havde holdt Uroelementerne nede. (Man lægger Mærke til Udtrykket »vanemæssig«).

Men med Borgerskabets Fald ændredes Billedet fuldstændig. Hurtig aabnedes alle Sluser for den Rationalisme og Materialisme, som lige siden Renæssancens Dage havde været Ledemotivet i den vesteuropæiske Udvikling. Og Resultaterne viser sig

nu i al den Fordærvelse, som breder sig i alle Samfundslag. Al Sans for Livets aandelige Værdier er forsvundet, det materielle Velvære er blevet Livets Formaal, Børnebegrænsning tager til, Dannelsen er i Tilbagegang, Halvdannelsen i rivende Fremgang, tomme Adspredelser og anden Ukrudt breder sig. Kort sagt: vi er inde i et kulturelt Forfald af forfærdende Omfang.

I Modsætning til Spengler, der med næsten matematisk Nøjagtighed har regnet ud, at den vesterlandske Kultur er dødsdømt, hævder Pio dog, at det endnu er for tidligt at spaa om dens Undergang, selv om der kan rejses alvorlig Tvivl om dens fortsatte Bestaaen. Men i det oprørte Hav, hvori Tidens Strømninger brydes, er det umuligt at have noget klart Overblik. »For os, der staar midt i Tidens Uvejr, kan Opgaven kun blive at fremdrage og vurdere paa den ene Side de Nedbrydningsselementer, der rejser sig truende mod vor Kultur, og paa den anden Side de Modstandskræfter, som den indeholder, og de Spirer til fornyet Livskraft, som den bærer i sit Skød. Ved denne Vurdering vil de Erfaringer, som de tidligere Kulturers Undergang har givet os, kunne afgive værdifulde Støttestruer.«

Blandt de Nedbrydningsselementer, der truende rejser sig mod vor Kultur, nævner han bl. a. den sociale Uro og Spænding, der i sig indebærer Faren for en Udløsning gennem en voldsom Eksplosion i Form af en Borgerkrig, hvis Ødelæggelsesværk antagelig vil betyde den vesterlandske Kulturs Udslettelse. Ogsaa en ny Verdenskrig med en Verdensrevolution i sit Følge vil kunne blive Døden for vor Kultur.

Men selv om denne forskaanes for en voldelig Undergang, trues den dog af Farer fra selve de indre Nedbrydningsselementer, som efter Forfatterens Mening findes i enhver Kultur. Og den største Fare ser han da i det uhemmede Gennembrud af det materialistiske Livssyn, som i de senere Aar har fundet Sted.

— En af de Erfaringer Studiet af Aarsagerne til de svundne Kulturers Forfald har givet Pio er, at det »absolutte Demokrati« betyder en Fare for Kulturlivet. Ved det absolutte Demokrati forstaar han »den Statsform, som uden Begrænsning af nogen Art lægger den hele Statsmagt i den blotte Folkemajoritets Haand.« Og denne Statsform er i hele Historiens lange Løb kun bleven praktiseret to Gange, nemlig i det gamle Grækenland og i det 20. Aarhundredes Vesteuropa. Han drager nu en Parallel med den nuværende Kulturkrise og det antike Grækenland under den demokratiske Styreform. Det blev, efter Forfatterens Mening, den højtudviklede græske Kulturs tragiske Skæbne, at den led sit afgørende Nederlag paa det Omraade, hvor den viste Vejen for Fremtidens Statsstyre. Thi efter Pios Opfattelse gik det gamle Grækenland til Grunde ved Demokratiets Udskejelser, der gav sig Udslag i forbitrede Klassekampe, Udbredelsen af et omfattende Understøttelsessystem, Massehenrettelser af politiske Modstandere, Formuekonfiskationer og Statsmagtens ligefremme

Udplyndring af Borgerne. Og Følgen heraf blev en almindelig Forvildelse af borgerlig og politisk Moral. Pio vil dog ikke paastaa, at det moderne Demokrati har antaget tilnærmelsesvis saa uhyggelige Former som det græske; men Sporene skræmmer, og Mulighederne for en Gentagelse af den græske Tragedie paa vesteuropæisk Grund skulde efter Pios Formening ikke være udelukket.

Nej, der er vel ingen af Historiens mange Tragedier, der ikke skulde kunne gentage sig, naar Forudsætningerne derfor er til Stede, og Menneskene — som ofte har forbandet svært ved at lære af Historien — ikke søger at forhindre det. Men for paa Grundlag af visse Lighedspunkter at drage en Analogislutning fra den græske Statsmagts Fald ved Demokratiets formentlige Udskejelser til det 20. Aarhundredes Kulturs Undergang ved det absolutte Demokrati, maa man have et temmeligt ensidigt Syn paa Historien. Thi der var ogsaa andre Aarsager til det græske Folks Undergang som selvstændig Nation end de demokratiske Udskejelser (der bl. a. bestod i Arbejdet for en virkelig Demokratisering af Samfundet og Forsøg paa at samle det adspalttede Grækenland til en Enhed), blandt andet af Demokratiet. Det var jo ikke hele det græske Kulturomraade, der i det Hundrebaar Pios Skildring af det absolutte Demokrati omfatter, der var under demokratisk Styre, men kun en Del deraf, med Athen som den førende Stat; andre Stater — deriblandt Sparta — regeredes af aristokratiske, mer eller mindre reaktionære Mindretal. Og disse Stater — støttet af konservative Elementer i de demokratiske Stater — gjorde, hvad de kunde for at komme Athen og dermed Demokratiet til Livs. Det var disse indre Stridigheder, der mere end de demokratiske Udskejelser, sluttelig førte til, at hele den græske Kulturkreds kom under fremmede ikke-græske Folkeslags Herredømme.

Iøvrigt levede den græske Kultur videre, selv om den græske Statsmagt opløstes. De fremmede Erobrere, først Makedonerne, siden Romerne overtog den græske Kultur fuldt og helt. Først efter den græske Nations politiske Sammenbrud bliver den Verdenskultur.

— — Pios konservativt-aristokratiske Livssyn kommer tydeligt til Orde i hans Omtale af Udsigterne for vor Kulturs Fremtid i Forbindelse med den demokratiske Statsform. Han mener, at det er en Misforstaaelse, at det absolutte Demokrati skulde være identisk med Folkestyre; det er kun en Form for Folkestyre. Det fremgaar dog ikke klart af hans Udredning — eller rettere Mangel paa Udredning — af dette Spørgsmaal, hvad han egentlig forstaar ved Folkestyre. Kun saa meget forstaar man, at det ikke er Flertalsstyre, han ønsker.

Men heller ikke Diktaturet som Princip finder fuldt ud Naade for hans Øjne. Dets Undertrykkelse af Aandsfriheden og dets overdrevne Autoritets- og Førerdyrkelse vil føre til Udslettelse af alt Kulturliv. Men det politiske Diktatur vil kunne bruges

som Murbrækker mod det absolutte Demokrati, der er »en Klods om Benet paa et virkeligt Kulturliv.« Diktaturets Opgave — »hvis det overhovedet skal have en Opgave paa Statsstyrelsens Omraade«, tilføjer han dog — maa være den at bane Vejen for en ny Form for Folkestyre, »der stemmer bedre med Folkets Væsen og afgiver bedre Garantier for Kulturlivets Trivsel end det absolutte Demokrati med sin døde Talmajestæt og med de kortsynede materielle Interesser klæbende ved sig.«

Forfatteren søger at give Diktaturets Undertrykkelse af Aandsfriheden fair play og søger at finde en Forklaring derfor. Forklaringen er da denne: »Aandsfriheden er nu Menneskealdre igennem bleven benyttet til at piske Materialisme og Rationalisme frem i stadig bredere Folkelag, saaledes at den derpaa byggede Forestillingskreds har gennemsyret Folkebevidstheden og forgiftet Folkekarakteren. For med et rask Tag at bryde Brodden af denne samfundsskadelige Aandsretning, menes det at være formaalstjenligt for et kortere Stykke Tid at sætte Aandsfriheden ud af Spillet og skabe Raaderum for modsatte Paavirkninger, indtil Folket har faaet Giften ud af Kroppen og derefter i Frihed kan genopbygge Folkekarakteren paa sund Basis.« Hvis dette er Meningen med Undertrykkelsen og en saadan Hestekur kan hjælpe, skal ingen mere end Pio anerkende den gode Hensigt. Han indrømmer dog, at det er et farligt Eksperiment, og at Risikoen for Patientens Død under Kuren er stor. Og heri maa man give ham Ret.

Et Lyspunkt ser Pio i det Mørke, vort Kulturliv er ude i; nemlig dette, at Kristendommen paany er ved at vinde Terræn i dannede Kredse (hvormed vel menes Borgerskabet). Han indrømmer dog, at Religionen er et Produkt af den menneskelige Fantasi,*) og Moralen som vokset ud af Samfundslivets Tarv. Men der kan dog siges mange kønne Ord om Kristendommens kulturafstivende Værdi, og der er, mener han, Grund til at tro, at naar den først igen slaar Rod hos de dannede, vil den have let ved at brede sig i de jævneres Befolkningslag. (Altsaa en Slags Tro til — og Haab om — at Folk vil være snobbete i Religions- og Trossager).

Ogsaa den stigende Oplysning blandt Befolkningens brede Lag betegnes af Pio som et Lyspunkt. Men dog har dette kulturelle Plus ogsaa sit Minus, thi »Meddelelse af Kundskaber, der svarer til et socialt Niveau, som den paagældende efter sine Evner paa Forhaand er udelukket fra at naa, gør nærmest kun Skade ved at skabe Pretentioner, der ikke kan opfyldes. — Netop dette er en af Kilderne til Tidens sociale Utilfredshed og sociale Uro.«

Andetsteds taler Forfatteren om, at alle Kulturer er skabt og baaret frem af et

*) Jvf. Spengler, der betegner alle Religioner som sande i subjektiv Betydning, men som Illusioner for den historiske Betragtning.

ringe Mindretal, der ved Race,*) Karakter, Dygtighed og Energi har hævet sig over Massernes Gennemsnit. Heri har han fuldkommen Ret. Det er rigtigt, at alle Kulturens Elementer er skabt af de faa. Alle store, videnskabelige Opdagelser og alle den moderne Tekniks elementære Opfindelser er gjort af de enkelte skabende Hjerner, og enhver ny og frugtbar Tanke kan føres tilbage til et enkelt lyst Hoved, thi, som Johs. V. Jensen skriver i (»Æstetik og Udvikling«): »man kommer nu en Gang ikke sammen paa et Møde og frembringer en Tanke, der aldrig har været tænkt før.« Ligeledes er det en nødvendig Betingelse for Kulturlivets Trivsel, at de rette Folk har Ledelsen af Samfundets Organer i sin Haand.

Men Betingelsen for, at en saadan Elite kan frembringes maa netop være den videst mulige Adgang for alle til Erhvervelse af Viden og Kundskaber. Og kun gennem Demokratiet ført til Bunds, ved at alle Samfundets Lag kommer med i Kulturudviklingen, faar vi Eliteemnerne frem. Thi Begreberne »Overklasse« og »dannede Klasser«, som Pio jonglerer med, dækker jo ikke over Ordet »Elite«. En Elite findes indenfor alle sociale Lag i en Befolkning, uafhængig af ren ydre Dannelse og Tegnebogens Tykkelse.

Iøvrigt maa Ordene »Masse« og »Elite« anvendes med en vis Forsigtighed, Grænsen mellem dem er flydende. Den moderne Civilisation er saa rigt nuanceret, hele det moderne Samfund saa kompliceret og den menneskelige Viden saa omspændende, at ingen kan være Elite paa alle Kulturens Omraader. Som den svenske Forfatter Svend Backlund skriver: »Det er et Spørgsmaal om der findes nogen »Masse« i Ordets absolute Mening. Gælder det at bedømme Værdien af Beethovens Sonate, hører jeg uden Tvivl til »den store Masse«. Derimod hører jeg til den »Elite«, som kan skrive nogenlunde »fort og bra« paa Skrivemaskine.«

Men begrænser man Begrebet Elite til det snævre politiske, det statsstyrende, Omraade, er jo netop Demokratiet og de dermed forbundne Friheder den bedste Form, hvorunder en virkelig Elite, d. v. s. de til at lede bedst egnede, findes frem. Demokrati og Elite udelukker ikke hinanden, tværtimod, de betinger hinanden. Elite er Massens fremskudte Evner og Kræfter og ikke et »Gennemsnit« af Massen. Et Gennemsnit af en Menneskemasse repræsenterer kun en Midterlinje og ikke Højdepunktet af den Kraft Massen indebærer i sig.

De Bevægelser, der har skabt og som opretholder Diktaturstaterne, er Massebevægelser i Ordets vulgære Betydning. Den eksempelløse Despekt for elementære Retsprincipper og almindelige Sandhedsbegreber de udviser og deres Forfølgelse af al Intelligens, der ikke har den autoriserede Øjenfarve og Næseform, er et oprørende Bevis

*) De tre efterfølgende Egenskaber findes ligelig udbredt blandt alle Racer.

paa den Slags Massebevægelser store Fare for Kulturlivets Trivsel. Den lille selvbestaltede Klike, der fører disse Bevægelser, har ikke vundet de Masser, hvormed den opererer i dens Kamp mod Demokratiet, ved at appellere til deres Fornuft som Enkeltvæsner, men til deres Instinkt som Masse, ved Skabelsen af en Massepsykose, der dræber den enkelte som Fornuftvæsen og gør ham til en viljeløs Medbrøler i det store Massekor.

Hitler skriver i »Min Kamp«: »Jo større den Menneskemængde er, der skal påvirkes, des lavere maa Propagandaens aandelige Niveau sættes. Drejer det sig imidlertid — som ved Propaganda for Gennemførelsen af en Krig — om at drage et helt Folk indenfor dens Virkekreds, saa kan Forsigtigheden med Hensyn til at undgaa alt for høje, aandelige Forudsætninger ikke være stor nok.« Der appelleres med andre Ord til Dumheden, den Dumhed, om hvilken Anatole France har sagt, at den er meget farligere end Ondskaben, thi denne tager undertiden Ferie, men det gør Dumheden aldrig.

I Diktaturbevægelserne ligger i Virkeligheden (trods Førerprincipper) en dyb Mistro til Enkeltmennesket som Fornuftvæsen. Under Diktaturet skabes Massemennesket, det 99,5 Procents Massemenneske, der dels af Fejghed, dels af Dumhed og dels af Magelighed giver »Føreren« sin Stemme og fralægger sig alt Ansvar.

Derfor er Demokratiet, hvor hver Ener i Massen har Lov til at være en Ener og have sin egen Mening og forfægte den, selv om den strider mod Flertallets, det bedste Værn mod det Masseherredømme, Pio frygter, og det bedste Værn for Kulturlivet.

Ligger der nu egentlig noget til Grund for den megen Tale om Vesterlandenes Undergang? Berettiger de foreliggende Omstændigheder til at anse det for aldeles givet, at vor stolte Kulturbygning i Løbet af forholdsvis kort Tid vil styrte i Grus? Er vor Kultur dødsdømt? Har Spengler og Pio Ret?

Et Tilbageblik ud over Historien viser os, hvad ogsaa Pio gør opmærksom paa, at naar det erhvervsmæssige Grundlag for en Kultur svigter, fører dette til en Svækkelse af Kulturlivet.

Det er dette, der er Tilfældet i Dag. Den nuværende europæiske Kulturkrise hænger nøje sammen med den politiske og økonomiske Verdenskrise.

Men denne Krise er for Europas Vedkommende ikke biologisk, men politisk betinget. Den skyldes ikke, at Europæeren er degenereret eller alderdomssvækket. Kvalitativt er Europas Folk (det gælder ialfald den anglo-germanske Gruppe) den frugtbarste Menneskereserve i Verden. Nordamerikanerne, Australierne og Sydamerikanerne er oprindelige Europæere, og naar disse Nationer i Dag, trods Krise, er fremadstræbende Lande, saa viser dette, at det Menneskemateriale, der bygger og bor i disse Lande, er sundt og i Besiddelse af Skaberevne, og at dets oprindelige

Hjemstavn-Europas-Tilbagegang kun skyldes det dér herskende politiske og økonomiske System med alles Kamp mod alle.

Europa har været ude i farligere Kriser paa det økonomiske Omraade end den, det i Dag er ude i. Set i Forhold til Produktionsevnen og Produktionsmulighederne og Menneskematerialets Standard var Europa efter Trediveaarskrigen og Napoleonskrigene daarligere stillet end i Dag. Efter Verdenskrigen var Europa i Stand til i Løbet af forbavsende kort Tid at genopbygge sit Produktionsapparat og borteliminere Krigens ødelæggende Virkninger paa Økonomiens og Produktionslivets Omraader. Men en videre Udvikling, der gør det muligt at overvinde Krisen og dens Virkninger, hindres af de Skranker i Form af politiske Grænser og økonomiske Afspærringer, man stadig finder det formaalstjenlig at opretholde. Europas Afmagt skyldes det Misforhold, der er mellem dets Produktionsmuligheder og dets politiske og økonomiske Organisation.

Europas Adskillelse i smaa hinanden modarbejdende Enheder er en af de største Farer for den europæiske Fred og Frihed, og det betyder først og fremmest kulturel Stagnation. Et paa frivilligt Grundlag opbygget forenet Europa er det bedste Væm mod vor Kulturs Undergang. Af Europas Fremtid i Frihed afhænger den europæiske Kultur.

RADIOUDSENDELSEN FRA ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE

HVAD SIGER DIGTERNE OM OS?

Højskolelærer Harald Engberg: I vor daglige søgen efter at forstaa os selv og den ligesaa svigefulde verden omkring os vil vi iaften raadspørge disse synske folk, der ligesom kan lidt mere end deres fadervor: digterne. Den almindelige opfattelse af digtere er maaske, at de er folk, der er skrappe til at »spinde en ende«. — »Du er jo mowfuld af løgn, dreng« — siger smeden til lille Kai i Beckers roman: Det daglige brød, — »du bliver nok digter engang«. Alligevel slaar det vel tit en og anden, at der tit er mere sandhed i deres »løgn« eller »digt«, end i alle de sandheder, der skrives med i den forvirrende verden. I aften vil vi prøve at se med deres øjne, maaske lyset fra deres sind kan kaste strejf af forstaaelse over vor hverdag.

Der er sagt mange kloge ord om bogens betydning efter recepten: »Kundskab er magt«, alt imens det gaar mere efter Huxleys ord, at »the madmen«, fanatikerne, sætter historiens svinghjul igang. Det bliver stadig sværere at være menneske. Vi kan jo ikke alle gaa ind i vort studerekammer, lukke døren og lade livet afgøre sit mellemværende med verden udenfor vinduet. De fleste af os maa ud og tage kampen op. Kan bogen hjælpe os i den kamp? Hvad nytter det at give et menneske en bog i haanden, naar det beder om arbejde? Skal man læse til at være arbejdsløs? Kan en almindelig dødelig — selv ved bogens hjælp — forstaa verdens skæve gang i de sidste aar?

Lyset fra bogen er saa lille, mørket omkring os saa stort. Mange griber derfor blot bogen for at skulke en times tid fra livets skole. Men her faar bogen haard konkurrence fra filmens drømmeland og de kulørte blade og magasiner, hvormed sultne sjæle forkorter det besværlige liv. Det er nemmere. Bøger kræver selvvirksomhed. Og dog vil jeg tro, at der er skrevet en god bog for ethvert menneske. Kunsten er blot den at faa den rigtige bog til at mødes med den rigtige læser. Det er ikke saa let. Interessen for en bog vækkes jo af de tilfældigste ting. Fra gammel tid var der nogle mistænkelige »sortekunster« ved bøger! Ubevidst sidder det maaske, trods al folkeundervisning, endnu mange i blodet, naar de nærmer sig en reol. Det er heller ikke ualmindeligt at bedømme bøger ligesom mennesker — efter indbindingen. Det er maaske endda det almindeligste. Der knytter sig ogsaa social anseelse til bøger. Hvad er et hjem uden en bogreol? Fra dette synspunkt er der to slags bøger: de anerkendte forfattere i jubilæumsudgaver — og saa dem, man læser, — som det illustreres ved den kendte vits om manden, der bestilte Bjørnsons samlede værker — og saa noget til at læse i. Man forstaaer, at synspunktet er udbredt, naar man engang har set

den samme nordmand gaa sejrigt ud af dysten med andre pæne bogbind, fordi han holdt maaleene — i den nye bogreol! Alligevel tror vi, at bogen har en anden og større mission end den dekorative. Hvis ikke alle nationer skal ende med aandeligt at blive »øboer« med ondskabsfulde, overtroiske forestillinger om hinandens nederdrægtighed, er eet nødvendigt: at prøve at forstaa sig selv og de andre. Dertil er den rigtige bog nr. 1, fordi den er et menneskeligt dokument, der ikke i samme grad lader sig forfalske fra øjeblik til øjeblik som radio og presse. Altfor svagt lyder bøgernes vise ord til os i den økonomiske verdenskrigs raahed. Men lytter vi aldrig til forstaaelsens ord, staar vi *virkelig* i fare for at forvandles til de desperate socialdyr, hvis liv og levned tjekkeren Carel Capek har oprullet for os i sin roman om »Krigen mod salamandrene«.

Der er jo dem, der ligesom satirikeren Sinclair Lewis ikke tør slaa sig helt til ro med, at »Det sker ikke herhjemme«. De fleste af os agerer med i en ikke afsluttet roman, der hedder »Imens vi venter«.

Hvad sker der da herhjemme?

Fra det folkelige gennembrud ved aarhundredskiftet, der aandeligt er markeret ved navne som Aakjær, Skjoldborg og Nexø, og op til vore dages »sociale skribenter« har man ret til at konstatere, at der har fundet en hel revolution sted i folkets forhold til litteraturen. Helt nye grupper af læsere er traadt frem af den historiske ubemærket-hed og ønskede at finde sig selv i litteraturen; nye digtere fandt nyt stof og nye udtryk for et nyt livssyn: det menneskelige fællesskab. Slagordet »social litteratur« formedes.

Af det, vi skal høre i aften, skulde det gerne fremgaa, at det er mere end et tomt slagord, end sige et godt paaskud til at skrive daarlig litteratur. Mange har maaske den opfattelse, at den sociale litteratur behager sig i reportage fra livets skyggesider. At social litteratur er fattigdom, arbejdere, fabrikker, magre børn og fede rotter i baggaardenes jungle. Det ligger i, at den har været ene om at turde se og *skildre* denne side af medaljen uden at gaa paa akkord med sandheden. Derfor staar den idag som den digtning, der *tør* skildre *hele* virkeligheden, der *tør* se os, som vi er: halvt helte, halvt kujoner, halvt engle, halvt slubberter, men næsten alle smaa, usikre, stillet overfor altfor store problemer — uden at den mister fantasiens blik for, hvad vi *burde* eller *kunde* blive. Da virkeligheden for tiden er noget smagløs, vil mange finde det mere dannet at »tale om noget andet«. De digtere, vi faar at høre, er netop de, der *ikke* vil »tale om noget andet«.

Først hører vi et lille afsnit af efteraarets store oplevelse: islænderen Halldorr Laxness' roman: Verdens lys. Vi møder hovedpersonen, en lille, syg tjenestedreng, forældreløs, forladt af alle højere magter, sognet iberegnet, og »sat i pleje«, som det

saa kønt hedder, paa en afsides gaard, hvis beboere faar tiden til at gaa med at sejjpine hinanden og barnet. I dette livets arme stedbarn tændes aandens udslukkelige lys, blafrende for dødens pust, nærrende sig af hvert bevinget digterord og hver laset, tarvelig bog, der forvilder sig hen paa disse kanter. Vore øjne ser op fra ussel smaa-lighed gennem digterfantasiens regnbuefarvede glas mod solen.

Det er denne dybdeboring gennem den sociale overflade ned til det dybt bevægende menneskelige, der er den store oplevelse hos tidens sociale digtere, lige frisk i Nexø's erindringer, hos Knuth Becker, Erling Kristensen, Hans Kirk og Harald Herdal, af hvis sidste digtsamling vi skal høre digtet »Trommer ved Nytaarstid«. Her følger den oversete i samfundet sig som arving til de menneskelige kulturværdier og ængstes af krigeriske tendenser i tiden, der synes at gøre galehuse til fredfyldte oaser i det almindelige vanvid.

I sin sidste roman »Daglejerne« har Hans Kirk behandlet et typisk »socialt« emne: Et gammeldags daglejersamfund kommer ved opførelsen af en moderne cementfabrik paa egnen ind under de nye arbejdsvilkaar i det industrialiserede samfund. I det afsnit, der læses, skildrer forfatteren med djærvt lune dannelsen af fagforeningen. Vel forandres de menneskelige urtyper ikke, men de tilpasser sig til de nye forhold, og nye egenskaber vokser frem. Af den skrydende børste Cilius bliver der en paapasselig tillidsmand.

Den samme uforfalskede menneskestemme dirrer i den svenske lyriker Dan Andersons primitive sømandssang: »Hej aa haa, Jungman Jansson«. Og har man i tankerne fulgt Dan Andersons sømand et stykke paa hans livs sejlads, saa vil vi gaa i land i New Yorks East Side, der har faaet liv i Michael Golds gribende selvbiografiske skildring: »Jøder uden Penge«. East Side, det er reversen af dollarens og succesens Amerika. Et skær, hvor vraggodset fra de hundredtusinder af skæbner, som kæmpebyen New York malede sønder, skyller op. Alle folkeslag har her betalt sit kontingent: irlændere, italienere, kinesere og jøder. Af et mylder af typer: fattige hjemmearbejdere, handlende, skøger, gangstere, kan vi kun vælge et par ud. Eet har de fælles: *fattigdommen* og saa det, at de dog *er* — eller *har været* — *mennesker*. Men denne skildring af en nød, der skriger til himlen, oser ikke af den bedrestillede medlidenhed. Den bæres af den smerterige solidaritetsfølelse med alt menneskeligt, i dets fornedrelse som i dets opdrift, der er adelsmærket for al virkelig social digtning og den kulturelle landvinding i dette aarhundrede.

NOGLE ELEVER SAMTALEDE OM LÆSNING:

Hakon Petersen: Der er en digtsamling her, er der nogen af jer, der har læst den, det er en af Herdals. »Mennesket« hedder den.

Evald Kristensen: Nej, den digtsamling har jeg ikke læst, men derimod har jeg

læst flere andre af Harald Herdals bøger, blandt andet »En lidt almindelig historie«. Det synes for mig, at han maler alt graat i graat. Den tendens gaar igen ved de fleste sociale forfattere, digte om storbyen, det graa og triste, som maaske i virkeligheden ikke er saa slemt, som det skildres —

H. P.: Jo, saadan er det nemlig, det er kendsgerninger, hvorfor skal man være angst for at se dem i øjnene? Her har nemlig de graa realister deres store betydning, de maler billedet nøjagtigt, som det er. Mener du ikke ogsaa saadan Gunnar?

Gunnar Jacobsen: Nej, det er ikke *helt* rigtigt, jeg bryder mig ikke om den slags litteratur, de sociale forfattere ser livet altfor trist — altfor trist. Jeg er træt af at læse den slags litteratur. Jeg vil have noget, der sætter fantasien i bevægelse, noget der kan løfte mig ud af den ensformige vanetilværelse. Jeg vil have lov til at bygge luftkasteller —

H. P.: Ja, luftkasteller, der har vi det! Det kan du jo faa i disse forløjede kulørte ugeblade. Vi maa nødvendigvis have en modvægt, nemlig den graa litteratur. Det moderne industrimenneskes tilværelse er nemlig alt andet end luftkasteller. Den er ensformig og trist, dette evindelige: hver morgen vaagne i den samme lille lejlighed, gaa ad de samme triste gader, sige goddag til de samme mennesker, smaaskændes med dem om de samme bagateller, forstaar du da ikke, evigt det samme og det samme, graat i graat — —

G. J.: Jamen, det er netop derfor, man skal have noget, der kan løfte en op over det daglige graa, noget romantisk. Litteraturen skal være for mig som en lysende fakkeltog, der fører min fantasi frem til noget lyst, noget bedre end det, der bydes mig ude i livet —

H. P.: Man kan da ikke leve sit liv paa romantik. Det er ikke nok at staa med et blafrende dannebrog paa en bautasten og se paa fakkeltog, det giver ikke det værdifulde ved fantasien en reel baggrund, det er svindel, det er forløjet romantik — og her er netop den sociale litteratur den nødvendige reaktion, som maatte komme —

Carl Danelund: Ja, min indstilling er nu den, at jeg kan give baade Gunnar og Hakon ret. — Vi lever jo i en tid, hvor vi tvinges til at stille os ansigt til ansigt med realiteterne. Men jeg siger som Gunnar, vi kan ikke bygge paa disse graa kendsgerninger, vi har allesammen i os en trang til noget større, noget bedre, noget skønnere — og hvorfor saa ikke stille denne trang ved at læse bøger, der paa samme tid er bygget paa noget reelt, men formet som en kamp for noget større og bedre, selvom vi saa ogsaa maa tage vor fantasi lidt til hjælp? Baade Kirk og Andersen Nexø f. eks. har sikkert forstaaet deres opgave saadan. — Hvad mener du Gunnar?

G. J.: Jeg har ikke nogen specielle forfattere. Og jeg tror, der er mange af kammeraterne, der har det ligesom jeg. Naar jeg faar en bog anbefalet, saa læser

jeg den. Min hovedinteresse er alligevel faglitteratur. Og hvad jeg kalder for en god bog, er en bog, der udvikler mig.

E. K.: Den graa digtning sværmer jeg nu afgjort ikke for, derimod for digte om naturen, som man ser den og føler den. De romantiske digte af Aakjær og Skjoldborg er trængt tilbage, men endnu findes der jo forfattere, der boltrer sig med bonderomantikken. Derimod mener jeg, at en sund realistisk skildring af bonden er af værdi, en forfatter som Erling Kristensen er for mig landets digter, som Herdal er det for storbyen.

H. P.: Jo, men der er noget, vi kan samles om. Hvad siger I f. eks. til dette digt: Trommer ved nytårstid. Efter min mening maa det tale til os allesammen, uanset hvor vi ellers staar.

EN VINTER PAA COLEG HARLECH

AF HANS ROHR

Efter 8 dages kørsel paa cykle tværs igennem England laa Cardigan Bay foran mig, lysende og glitrende i solskinnet. Paa baggrund af de sidste dages indtryk fra det røgsværede industriomraade omkring Birmingham virkede det walisiske landskab særlig stærkt paa mig. Fra stedet, hvor jeg stod, førte den højtliggende landevej lige frem til landsbyen Harlech. Paa en fremspringende klippespids knejste den gamle borgruin Harlech Castle. Til venstre for mig, hvor klippesiden faldt temmelig stejlt ned fra landevejens kant, strakte sig et bredt sandet areal ud til de med marehalm beklædte klitter langs kysten. Paa den anden side bugten, hævede sig en række lave, nøgne bjergkæder med Englands højeste punkt Snowdon, der om vinteren bærer hvid kalot, i baggrunden. — Der er en egenartet, vild skønhed over landskabet omkring Harlech, som man sent glemmer.

Coleg Harlech ligger et stykke oppe paa klippesiden med udsigt over det sandede areal, som bruges til golfbaner, og hvor man kan fange vilde kaniner i snarer, naar man er træt af studierne; fra vinduet mod vest har man udsigt over stranden, klitterne og bugten i hele dens længde.

Det var en lidt mærkelig mand, der byggede Coleg Harlech; en type, som man sjældent træffer uden for England. Han tjente sig en millionformue paa fotografi-apparater og byggede sig denne »bungalow«, som han kaldte den, ved Cardigan Bay. Politisk stod han til venstre for kommunisterne og samlede alle mulige folk med mærkelige anskuelser omkring sig til stor forargelse for de fine folk i omegnen. (I elevernes dagligstue kan man bl. a. se nogle huller i loftet, som arbejderføreren, pacifisten Georg Landsburry har lavet med en billardkø). Denne mand, som naturligvis ogsaa var medlem af »The Fabian Society«, dette mærkelige selskab, som har faaet saa stor indflydelse paa engelsk arbejderbevægelse og tæller folk som Shaw og H. G. Wells blandt sine medlemmer, byggede desuden en pragtfuld festsal i gammel stil med plads til over 1000 mennesker, hvori han foranstaltede koncert og underholdning for omegnens beboere; den tjener nu som festsal for Coleg Harlech. Det var imidlertid professor Lloyd Jones, der fik forskellige rigmænd interesserede i at oprette en skole for »the higher education og working men« (arbejdernes højere oplysning), som det hedder, og erhvervede bygningerne til dette formaal. Bygningerne, der er opført i en saadan stil, at de harmonerer med omgivelserne, egner sig fortrinligt til skolebrug. Bygningsmaterialet er store, raat tilhugne kampesten, og skolen ser med sine svære mure og sit borgagtige præg ud til at kunne staa i hundreder af aar.

Hvad forstaar man ved »arbejdernes højere oplysning«? Det er ikke arbejder-

oplysning, som vi kender det. Fagforeningskundskab, internationale forhold og lign. fag undervises der ikke i. Fagene er nærmest delt op paa samme maade som ved universitetet, og alle lærere er universitetsuddannede. Hovedfagene er filosofi, naturvidenskabens historie, økonomi, literatur, musik samt walisisk. Hver elev vælger ved skolens begyndelse tre fag, to hovedfag og et bifag. Til hvert af hovedfagene skal eleven levere en stil hver uge og til bifaget en stil hveranden uge. Der lægges altsaa stor vægt paa selvstændigt, skriftligt arbejde. Der er to foredrag om ugen i hvert fag samt to saakaldte »seminars«. Disse »seminars« svarer nærmest til vore studiekredse. Eleverne læser deres skriftlige arbejde højt, det diskuteres, og man klarer evt. vanskeligheder, som er opstaaet under foredragene. — Gennem disse »seminars« undgaar man at undervisningen bliver for akademisk præget, samtidig med at man føler ved skolens slutning, at man har et virkeligt kendskab til to fag, og at man kan tale med om et tredie. Da der ikke er over 18—20 undervisningstimer om ugen, forudsætter denne undervisningsform selvfølgelig, at eleverne er i stand til at arbejde meget paa egen haand.

Der var i vinter ca. 40—50 helaarselever paa Coleg Harlech, af hvilke fire var udlændinge. For næsten alle de engelske og walisiske elever gælder det, at de, inden de faar stipendium til skolen, maa indsende et skriftligt arbejde til en bedømmelseskomite i den forening, som giver stipendiet. Eleverne opfylder saaledes visse minimumskrav, inden de kommer til skolen. Det kan derfor ofte se ud, som om man paa engelske skoler opnaar bedre resultater, end paa mange danske højskoler. Man maa dog i denne forbindelse ikke glemme, at Danmark har ca. 80 højskoler af en eller anden art, medens Storbritannien kun har 8 skoler, der kan betegnes som højskoler. Den engelske ordning har selvfølgelig den fordel, at det er nemmere for folk, som har arbejde til stadighed, at komme paa skole.

Lærerstaben er som regel ret stor ved engelske skoler i forhold til elevantallet. Det er derfor muligt at dele eleverne op i meget smaa grupper, og undervisningen kan gøres meget personlig og intensiv. I de grupper, jeg deltog i paa Coleg Harlech (jeg ser bort fra foredrag), var vi aldrig over 8 deltagere. I naturvidenskab var vi saaledes kun fire, og hvad det betyder, naar man gør forsøg, siger sig selv. Læreren i naturvidenskab, Mr. Owen, en ganske ung mand, forstod at gøre undervisningen ualmindelig levende og interessant. For at give en forestilling om, hvilken fremgangsmaade læreren brugte, kan jeg nævne, at vi i et langt tidsrum hver anden dag tog et æg ud af en rugemaskine, aabnede det og paa den maade fulgte kyllingens udvikling fra først til sidst. Faarehjerter og andre dyreorganer fik vi fra byens slagter og »obducerede« dem i »laboratoriet«. Han skilte en explosionsmotor ad og viste os, hvorledes den arbejder. — Det kendskab jeg gennem dette fag fik til videnskabelig

tænkning og til den videnskabelige metode, regner jeg for noget af det værdifuldeste af det, jeg lærte paa Coleg Harlech.

I engelsk litteratur blev jeg forbavset over, hvor meget det store flertal af deltagerne havde læst, inden de kom paa skolen. Der blev skrevet flere gode smaafortællinger og et udmærket skuespil i denne Gruppe. Jeg selv opdagede mere end nogensinde før, hvor ydedygtigt og plastisk det engelske sprog er. At lære et fremmed sprog bestaar ikke i at efterligne men i at omplante sig selv paa det fremmede sprog — og gro. For at opnaa dette maa man læse, læse ubehersket. Og det er ikke lige meget, hvad man læser. Først og fremmest skal man læse Dickens, Shaw, H. G. Wells, Joseph Conrad, D. H. Lawrence, og for at faa et virkeligt billede af den elasticitet, som det engelske sprog ejer, skal man læse amerikanske bøger. Ikke mange lande har saa rig en litteratur som England. — Jeg har tilbragt mange hyggelige timer foran den flammende kamin i Coleg Harlechs bibliotek, medens stormen for hylende gennem klitterne og fik ruderne til at klirre faretruende.

Der er ikke mange Danske der ved, at Waliserne har deres eget sprog, en gammel litteratur og især i Nordwales en stærk nationalfølelse. Wales har en befolkning paa ca. 2 Millioner, hvoraf over halvdelen taler keltisk. Dette sætter naturligvis sit præg paa en skole som Coleg Harlech. Langt de fleste elever taler baade walisisk og engelsk, og alle skolens lærere er Walisere. Nationalfølelsen synes at vokse i Wales og har i et enkelt tilfælde givet sig udslag i, at nogle flyvemaskinehangarer, der blev anlagt paa walisisk grund, blev stukket i brand. Det walisiske nationalistiske parti er ganske vist endnu ikke særlig stort, delvis vel nok, fordi det har visse programpunkter, som man ikke nemt kan tænke sig udført i praxis. Hvordan Wales, hvis vigtigste næringsvej for en stor del er brudt fuldstændig sammen, skal kunne klare sig som selvstændig stat, har man jo vanskeligt ved at forestille sig. Paa den anden side er der ingen tvivl om, at mange Walisere føler meget stærkt, at de paa flere omraader behandles daarligt af regeringen i London, og at de i fremtiden kan volde denne regering betydelige kvaler, hvis deres krav ikke imødekommes.

Selvom Harlech ligger meget langt fra verdensbegivenhedernes centrum, kan man dog ikke sige, at disse gik spurløst hen over hovedet paa skolens elever. Jeg har sjældent i England mødt en saa stor interesse for politik som her. Skolen var i det hele taget stærkt præget af elevernes aktivitet. Straks ved skolens begyndelse blev der stiftet flere forskellige klubber. En politisk klub, en diskussionsklub, en skuespillerklub m. fl. — Selvom de fleste af eleverne, var det man i England kalder for »left wing« (venstreorienterede), gik bølgerne højt hver Mandag aften i den politiske klub. Man indledte efter tur om de politiske begivenheder i den foregaaende uge, — og saa gik det løs. Men selv om det blev sent, røgskyerne under loftet meget tætte og menings-

udvekslingerne ret skarpe, glemte man dog sjældent den korrekte form saasom »Mr. Chairman« (Hr. Formand), »my honorable oponent« (min ærede oponent). Denne form er nogenlunde ens, hvadenten man befinder sig i parlamentet eller i en klub for arbejdsløse. Begivenhederne ude i verden rykkede os i særlig grad ind paa livet, fordi flere af eleverne havde bekendte, som kæmpede paa regeringssiden i Spanien, og fordi vi havde baade en Østriger, en Tysker, en Franskmand samt en Kanadier iblandt os. Der er rejst mange Englændere til Spanien; blandt dem var to af skolens elever. En af skolens elever blev standset i Paris paa vej dertil; hans broder naaede helt derved. Skolens elever samlede paa slutningen af skoleaaret en sum penge ind hver uge til støtte for de kæmpendes efterladte.

Jeg kom i vinterens løb til at kende de forskellige kammerater ret nøje. Der var mange prægtige gutter imellem. Hver morgen, inden vi begyndte undervisningen, var der en halv time, i hvilken eleverne fortalte efter tur om deres arbejde, deres liv, eller et andet emne, der interesserede vedkommende. Det var dels gennem disse beretninger og selvfølgelig gennem private samtaler, at man rykkede hinanden nærmere ind paa livet. Den store glade, fandenivoldske Kanadier fortalte om de »trips«, han havde lavet fra kyst til kyst tværs igennem Amerika som blind passager paa godstogene. Jeg kan ikke undlade at genfortælle en af hans anekdoter om medlemmer af »the I. W. W.« (denne anarkistisk prægede bevægelse, som paa et vist tidspunkt havde en vis betydning blandt arbejderne i U. S. A. og Kanada). Kanadieren arbejdede engang sammen med nogle af disse folk, og man blev enige om at kræve en lønforhøjelse; dette blev imidlertid afslaaet. Da holdet stillede næste morgen, havde de alle sammen lavet deres skovle et stykke mindre med den motivering, at naar man ikke kunde faa en løn, der svarede til arbejdet, maatte man lade »the work fit the pay« (sørge for at arbejdet kom til at passe til lønnen). — Han fortalte med begejstring om John L. Lewis's aktioner. »The workers of America must be organised and they are going to be organised« (de amerikanske Arbejdere maa organiseres, og de *skal* blive organiserede).

Man kom til at holde af disse minearbejdere fra Rhonda og andre dele af Sydwaales. Foruden de fastboende elever kom der hver sjette uge et hold paa ca. 50 arbejdere, som fik kortere kursus i sløjd og andre fag. Blandt dem var der mange ældre, firskaarne minearbejdere; man kan altid kende dem paa de blaa mærker og ar paa hænder og i ansigtet, som nedfaldende kulstumper har efterladt sig. Forleden dag, da jeg læste om den sidste store mineulykke, huskede jeg, hvad en af disse sejge fyre havde fortalt mig en aften, vi sad ved kaminen i dagligstuen. — Hans arbejde bestod i at sprænge hul med dynamit, hvergang kulaaren blev afbrudt af et stykke klippe. Ifølge reglementet skal man først undersøge, om der er gas i minegangen, og

hvis det er tilfældet, maa der ikke sprænges. I praxis er der aldrig tid til det, og hvis man fulgte reglementet, vilde man simpelthen blive afskediget. Derfor sprænger man og tager, hvad der kommer. — Hvert andet minut aaret rundt dræbes eller saares der en minearbejder i Englands miner.

Minearbejderne i Wales har altid været i forreste linie fagligt og politisk. Trods den store arbejdsløshed i de saakaldt »distressed areas« (ramte omraader) er deres kampmod usvækket.

Waliserne synger ofte, og de synger pragtfuldt. Der er en særegen kraft over deres gamle sange, som f. eks. »Rhyfelgerdd gwyr Harlech« (Mænd fra Harlech). Ofte synger de salmer, og den religiøse indflydelse er i Wales som overalt i England meget stærk. Der findes ikke den sekt, som ikke er repræsenteret i Wales, om det saa er »Swedenborgianerne«. De fleste Walisere er ikke tilsluttet statskirken men er »nonconformist« (tilhører en af de selvstændige sekter). Det er vanskeligt at afgøre, hvilken indflydelse disse religiøse strømninger har paa den walisiske befolkning i politisk og social henseende. Det er imidlertid værd at lægge mærke til, at medens næsten alle godsejere og medlemmer af adelen i Wales tilhører statskirken, er største delen af det menige folk »nonconformist«. En stor del af eleverne paa Coleg Harlech gik i kirke hver søndag, uden at det synes at paavirke deres politiske synspunkter, der ofte var temmelig langt til venstre. — Der er heller ingen tvivl om, at disse forskellige sekter ofte har støttet den folkelige oplysningsbevægelse og har paavirket en stor del af den bedre stillede middelklasse i humanistisk retning.

Aanden paa en skole er jo dels afhængig af eleverne og dels af lærerstaben. Lærerne ved Coleg Harlech er fuldstændig frit stillede med hensyn til livsanskuelse, og dette opretholdes uden noget som helst forbehold. Naar der i staben findes saa forskellige indstillinger som f. eks. en ren marxistisk og en stærkt religiøst betonet livsanskuelse, forudsætter et samarbejde naturligvis større tolerance, end man almindeligvis finder hos mennesker. Den forefindes imidlertid paa Coleg Harlech, og skolen har derfor en frisindet aand i ordets bedste betydning. Der er virkelig grundtvigiansk atmosfære over Coleg Harlech, som man desværre savner paa adskillige grundtvigianske skoler i Danmark. Dette skyldes ikke mindst skolens forstander B. B. Thomas. Den samme tolerance og hensyntagen til hinanden var ogsaa almindelig blandt eleverne. Jeg var hele vinteren en slags tillidsmand i en af elevbygningerne. Jeg var valgt af eleverne i bygningen og ansvarlig for ro og orden efter kl. 23. Jeg mindes ikke, at der har været nogen virkelig vanskelighed med selvdisciplinen. Man lærer i det hele taget at sætte pris paa engelske begreber saasom »common sense« og »fair play«.

Tysklands indmarch i Østrig gjorde et stærkt indtryk paa skolens elever, i særlig grad vel nok fordi vor østrigske kammerat var personligt berørt deraf. Han var

socialist og havde tidligere været formand for en arbejdskakklub i Wien. Det var lykkedes hans mor at blive boende i en af arbejderboligerne efter kampene i Wien. Men nu frygtede han, at hun skulde blive sat ud af nazisterne, og den pension, hun oppebar, blive taget fra hende.

Den pacifistiske indflydelse i England er stærk, men den giver sig sommetider udslag, som man ikke venter. Een af minearbejderne, som havde deltaget i krigen og som ellers havde prædikeret pacifisme hele vinteren, sagde bl. a. efter denne begivenhed: »Jeg føler, at det er paa høje tid, at man trækker i sit kakitøj igen«. Samme mand havde forøvrigt skrevet en digtsamling paa walisisk. — Han stak aldrig noget under stolen. Efter en tale, som een af arbejderpartiets parlamentsmedlemmer holdt paa skolen, rejste han sig, pegede anklagende paa vedkommende og sagde med tordenrøst: »You have no vision!« (Du mangler fantasi, udsyn!)

Der kom mange interessante foredragsholdere til skolen i løbet af vinteren: Indiske studenter, Mr. Collins fra »Daily Herald«, repræsentanter for »The Peace Union«, Arthur Horner (formand for minearbejderne), en saa sjælden gæst som Salvadore de Maderiaga (fhv. spansk udenrigsminister) og mange andre kendte mænd. — Man blev tvunget til at mobilisere sine aandsevner i de diskussioner, som fulgte efter foredragene.

Det varede længe, inden Tyskeren rigtig begyndte at snakke. Det var ikke saa mærkeligt. Allerede ved skoleaarets begyndelse fik vi besøg af en af disse unge nazister, som ikke synes at generes af de forbud mod udførsel af valuta, som ellers gør, at almindelige Tyskere ikke i længere tid kan opholde sig i udlandet. Efterhaanden gav han os dog et godt billede af det nye Tyskland. — Det er slemt, naar en gammel socialist skal sige som han gjorde: »Det havde maaske været bedre, om Tyskland var blevet fuldstændigt ødelagt efter verdenskrigen«.

Foruden mig var der endnu en Dansker paa skolen. Han havde tidligere været styrmand, men var nu bosiddende i Sydwalet og havde ikke været i Danmark i mange aar. Han havde oplevet utroligt meget, befaret alle syv verdenshave, sejlet gennem undervandsbaadsblokaden under krigen, og han var en glimrende fortæller. Det var gaaet ham, ligesom det gaar mig, hvergang jeg er i udlandet. Man kommer til at se Danmark i et nyt perspektiv. Saadan gaar det til, at Danmark bliver et mønsterland værdig til efterfølgelse for andre lande. — Heldigvis kølnes begejstringen jo en smule, naar man vender hjem igen.

Der er 14 km fra Coleg Harlech til den nærmeste biograf. Men det voldte os ikke mange bekymringer i vinterens løb. Elevernes aftenunderholdninger var næsten altid af en høj standard. Flere af eleverne havde været med til at opføre skuespil, inden de kom paa skolen. Mr. Ewans, den unge lærer i literatur, var sceneinstruktør.

Man opførte bl. a. »Hamlet«, skuespil af Shaw samt et udmærket lille skuespil skrevet af en af skolens elever. Skolen foranstaltede koncerter i vinterens løb, hvor musiklærer Mr. Thomas var hovedkraften. Til disse fester, hvor der ogsaa blev danset og spillet bridge, mødte omegnens beboere op i stort antal. Musikken spillede en stor rolle paa skolen i det hele taget. Hver søndag eftermiddag var der »listening groups« (lyttergrupper) under vejledning af Mr. Thomas, og jeg lærte under mit ophold paa Coleg Harlech at forstaa en del af de store musikværker, som jeg før havde staaet uforstaaende overfor.

Eden-affæren vakte stort røre paa skolen. Den politiske klub vedtog omgaaende en protestresolution, og hvis stemningen paa Coleg Harlech havde været en maalestok for befolkningens følelser ude i landet, var Chamberlain-regeringen forlængst faldet. Det var den imidlertid ikke. »Gennemsnitsenglænderen« var nemlig ikke stærkt repræsenteret paa skolen. Ham lærte jeg først at kende, da jeg i juleferien tog ind til Birmingham. Med denne benævnelse mener jeg ham, der hver morgen trasker paa sit arbejde, hvis væsentligste interesse er sport og som af aandelig næring ikke behøver andet end »The Daily Mail« og om søndagen et af de forfærdelige søndagsblade. Han er bund-konservativ og uhyre traditionsbunden.

Engelsk statsmandskunst bestaar for en stor del i at dirigere det befolkningslag, som han tilhører.

Der er meget, som trænger til at rettes i England. Befolkningens sundhedstilstand er ikke god, England trænger til bedre oplysning og bedre boliger. Man finder slumkvarterer i alle Englands store byer. Som spedalskhedspletter er de spredt over London, Birmingham, Cardiff og Bristol. Det eneste lyspunkt i en slumgade er »the public house« (beværtning), der straalere af nypudset messing.

Det er den konservative regering, der i første række maa bære ansvaret for de daarlige tilstande paa saa mange omraader. Denne regerings magtstilling er for en stor del baseret paa »gennemsnitsenglænderens« manglende evne til at tænke selvstændigt.

Jeg føler mig overbevist om, at Coleg Harlech gennem sin virksomhed yder et bidrag til, at disse mangler engang skal kunne rettes. Det er et af de steder, hvor man lærer unge engelske arbejdere at tænke for sig selv. Mange elever fra Coleg Harlech er i de aar, der er gaaet, blevet ledere i de forskellige grene af den engelske arbejderbevægelse. Jeg kan ogsaa huske mange fra i vinter, som uden tvivl vil være istand til at yde et godt stykke arbejde til gavn for den engelske arbejderklasse i de kommende aar. — For mig var Coleg Harlech en oplevelse, og det vil et ophold paa denne skole være for enhver dansk arbejder. Jeg har kun gode minder om skolen ved Cardigan Bay.

NAZISMEN PR. DAGS DATO

AF FREDE NIELSEN

Nazismen i Tyskland har fejret sit 5 Aars Jubilæum for Overtagelsen af Magten. Nazismen er ikke længer det ukendte og ubestemmelige som den Gang; den er i Tyskland blevet Hverdag. Det gælder dog kun indadtil, for udadtil er den alt andet end Hverdag. Der er den mere at betegne som et overdaadigt, men i den Grad farligt Fyrværkeri, at baade Ens egne og de Fremmede holder Pusten i Spænding over, om der nu ikke sker farlige og aldeles uoverskuelige Katastrofer.

Historien lærer os, at saadan er i næsten alle Tilfælde et Diktators Væremaade. Hvis for et Diktatur »Sol og Maane staar stille over Gideons Dal« er det uheldsvangert. Diktaturet er mistænksomt, ja, fjendtligt indstillet overfor Stilheden, Jævnheden og Dagenes normale Gang. Derfor er det en permanent Opgave at tilsløre Hverdagens graa og ofte bitre Begivenheder ved Hjælp af glansfulde Handlinger og drukne de mange Betæneligheder i Glansen af det vældige Maal.

Og vældigt er det tyske Maal. Det hævdes besynderligt ofte af de nazistiske Ledere, at Nationalsocialismen ikke er nogen Eksportvare; ja, *Hess* sagde endda paa Udlandstyskernes store Møde i Nürnberg i Fjor, at man skinsygt vilde vaage over, at Nationalsocialismen forblev et Særkende for Tyskland. Men samtidig ved dog Gud og Hvermand, hvor mægtigt der propageres Europa over, ja endnu videre, for den nye tyske Verdensanskuelse.

Næppe nogen anden Nation har i den Grad Trangen til at missionere saa stærkt og krævende i sig som den tyske. Hvor f. Eks. en Dansker eller en Englænder efter en Drøftelse tager Modpartens Opfattelse til Efterretning, fortsætter Tyskeren ihærdigt udfra den urokkelige Tro paa, at det nu engang er hans Mission at faa den anden til at tro som han selv. Og mangler den enkelte Tysker Smidighed og Tolerance i Forholdet til anderledestænkende, er det endnu værre, naar Talen er om den tyske Nation. Troen paa Nationens og Rigets Storhed og Ret og Pligt til et Verdensførserskab hører ikke blot Kejsertiden til, den blomstrer endnu frodigere i Nazismens Tyskland. Det var farligt i Kejsertiden, men langt farligere nu. Den Gang gjaldt der en vis Vedhængen de gamle internationale Traditioner, og der fandtes en indre Front, som var betydelig opdelt. Nu er der Tale om en moderniseret Taktik, som bryder med alle Traditioner, der ikke passer i Krammet; og endelig er der Tale om et ensrettet Folk. Ogsaa Kejsertidens Tyskland behagede sig i Vendingen om Tyskerne som det særlig udvalgte Folk, men det ejede ikke Øjeblikkets Fanatisme. Øjeblikkets ensrettede og i Troen paa egen Storhed fanatiske tyske Folk forsøger altsaa at løfte

i stiv Arm en »verdanskuelig« Mission i Verdensformat. Den nye Verdensanskuelse er blevet Religion — saadan som ethvert Diktatur søger at skabe sig en Religion ved Siden af eller over den kristne eller hvad andet, der maatte være gængs.

*

Den tyske Nationalsocialisme har paa visse Omraader naaet meget. Hvor i et Land al materiel Styrke er samlet i enkelte Mænds Hænder eller hos et enkelt Parti, og man ikke tynges af Skrupler m. H. t. Metoder, saa lidt som man hengiver sig til Rørelse over knuste eller henkastede Menneskeskæbner, dér vil der altid kunne skabes adskillige hurtige og maaske vægtige Resultater. Forrest blandt Nazi-Tysklands Triumfer staar de udenrigspolitiske Resultater og den genopstaaede uhyre militære Styrke. Østrig er ordnet, og mens dette skrives, er det farlige Spil om Czekoslovakiet i Gang; antagelig vil Spillets Udfald være kendt, naar denne Artikel læses. I Fortsættelse af Generationers Linie for tysk Udenrigspolitik hamrer Tysklands vældig stærke Næver nu paa Portene til Sydøsteuropa; de handelspolitiske Erobringer er godt i Skred ned mod Sortehavet og det gyldne Horn.

Samtidig arbejder man videre paa de geopolitiske Maal mod Nord: Østersørummets Stater samlet under tysk Førserskab. Teorien om alle disse Staters Skæbnefællesskab holdes højt, og Budskabet bæres ihærdigt ud over Norden og Balticum. Ærgerligt nok, at den kommunistiske Sæd kun har fundet Stengrund i disse Lande, og at Kommunismen her fremdeles er ganske betydningsløs og udsigtsløs. Dette at kunne henvise til en hastigt voksende Kommunisme havde været en yderst værdifuld Trumf i Spillet. Nu er det tværtimod saadan, at Norden fra Valg til Valg har fæstnet den demokratiske Linie; Kommunisterne naaede kun c. 1% af alle Stemmer, de danske Nazister ikke engang 1%. Det er dog ærgerligt.

Men indadtil ruger Hverdagen graa og tung over Tyskland — trods de mange store Skuespil og trods »Kraft durch Freude«. De stille Timers Selvransagning og Tankeverden, Tomands-Samtalerne og andet ukontrolleret er farligt for et Diktatur; derfor Parolen om, at heller ikke Fritiden er den Enkeltes. Man gaar ikke til en Fest, man marcherer i sluttet Trop dertil.

Alligevel breder Misfornøjelsen sig i vide Kredse trods alle ydre Resultater, og Kritikken vokser. Den vokser i de intellektuelle Kredse, i Arbejderkredse naturligvis, i Mellemstanden, hvis Forhaabninger til en Slags Genrejsning og økonomisk Sikring er bristet, og ogsaa indenfor Bondestanden. Det regner med Cirkulærer over den tyske Bonde. Dyrkning, Aflevering, Pris — intet raader han selv helt over. Det er værd at se lidt paa den tyske Bondestands Kaar nu, netop fordi det af vore hjemlige Nazister og andre ukritiske Beundrere af tysk-nazistiske Forhold udskrives, som om der er skabt straalende Kaar for Bonden. Det skal kun ske ved et enkelt Billede,

fordi en almindelig Skildring vilde føre altfor vidt. I den Beretning, der blev aflagt paa »Schleswig-Holsteinische Landesgenossenschaftsbank«s Generalforsamling for faa Uger siden, hed det:

»Med Hensyn til Landbrugets Udbytte i vor Provins er den lidet gunstige Udvikling desværre blevet fortsat. Virkningerne af den daarlige Høst i 1936 og den ligeledes ikke tilfredsstillende Høst i 1937 har væsentlig bidraget hertil. Landbrugets Driftskapital var derfor anspændt. Ved Spare- og Laanekasserne steg Beløbet af udlaante Drifts-Kreditter med c. 30%, i enkelte Distrikter med 50% og derover. Denne Udvikling fortjener saa meget mere Opmærksomhed, som mange Gældafviklings-Bedrifter (Landbrug, for hvilke der er indledet Saneringsaktion) *endnu i Aartier vil forblive anspændt til deres Rentezydelsesgrænses fulde Højde*«.

Viser dette Billede et Landbrug i Fremgang og stigende Velstand, som man fra den før nævnte Kreds i Agitationen raaber saa højt op om? Giver det et Grundlag for Praleri over nazistiske Evner til at tvinge alt opad og fremad? Giver det Grundlag for en Omtale af Tyskland med Vind i alle Sejlene mod et Danmark, hvor alt er nedsænket i Haabløshed? Her faar man gennem et offentligt Instituts Beretning at vide, at Drifts-Kapitalen er anspændt, at Udlaanet af Drifts-Kapital er steget enormt, at Landbrug, for hvilke der endda er indledet Sanerings-Aktion, endnu i Aartier vil være anspændt til det yderste m. H. t. Rentezydelse.

Beretningen fortæller os en Ting til, der kaster et meget sigende Lys over Forholdene. I dette Land, hvis enevældigt regerende Parti kom til Magten ikke mindst ved sine straalende Løfter om Renteslaveriets Ophævelse, lever Rentesystemet lige storartet. Det har, som man vil se af den omtalte Beretning, saa gode Kaar, at man finder sig i, at det saa vigtige Landbrug er trykket i Knæ Aartier frem i Tiden paa Grund af Rentebyrderne. — Lad os yderligere i denne Forbindelse minde om, at Renten af det sidst optagne tyske Statslaan var $4\frac{1}{2}$, mens Renten paa det sidst optagne danske Statslaan var 4.

Kaster man ved Hjælp af tyske offentlige Beretninger og Meddelelser Søgelyset ud over det nazistiske Tyskland, ser man Billedet af et Samfund i Fest og jublende Begejstring. Man fester over de ydre Resultater, og man fester nu og da — oftest paa Kommando — for Parti og Førere; men man fester ikke som Udtryk for almindelig Glæde over Tilværelsen. Det gør kun de mest fanatiske og saa naturligvis den vældige Stab af Førere og Underførere, der er blevet »Bonzer« i en Grad, som Tyskland aldrig før har kendt dette Begreb. — Om Arbejderens Underkuelse og Vilkaar i det hele er det overflødig at skrive. Der foreligger om hans Forhold saa meget fældende Materiale, at de fleste i nogen Grad er orienteret. Den tyske Arbejders

Realløn er dalet betydeligt, for mange endda voldsomt. Frihed og Medbestemmelse er i Øjeblikket ukendte Begreber for ham.

Og Arbejdsløsheden er jo ikke afskaffet. Dels er visse Kategorier straks skudt bort fra Arbejdsløshedsstatistikken, dels regnes de delvis beskæftigede ikke med som arbejdsløse. De tyske Blade fortæller selv om, hvordan unge Mennesker strejfer om for at finde Beskæftigelse.

De faa Billeder og de hastige Strejffly skal tjene til at vise Hulheden i den Kampagne, der ikke mindst for Tiden er i Gang for fuldt Drøn herhjemme, og navnlig naturligvis i Sønderjylland, hvor danske og tyske Nazister er rørende enige om at rakke alt dansk ned og hæve alt tysk til Skyerne. Det er horribelt med den danske Nazismes Rakkertjeneste for den tyske, men herom senere. En nøgtern Sammenligning af Forholdene i Tyskland og Danmark tager ganske Grunden bort under de Anklager, der rejses mod danske Forhold, afslører Talen om straalende tyske Forhold som Pral og Tomhed. Arbejdsløsheden i Tyskland er kun delvis ophævet, og den vil melde sig i betydeligt Omfang i samme Øjeblik, der kun slækkes af i Oprustningen. Nøgternt og paalideligt Materiale til saadanne Sammenligninger foreligger og er ret let tilgængelige for Interesserede.

Hvordan former Kampen sig paa de tyske Grænser? Den former sig de fleste Steder haard og bitter, men overalt underordnet udenrigspolitiske Hensyn. Den er mere end paagaende overfor Czekoslovakiet, og den er kraftig overfor Danmark. For den polsk-tyske Grænsekamp gælder det, at de tyske Skuffelser er uhyre — og der er vist adskillig Berettigelse i de rejste Klager — men at der alligevel holdes gode Miner til slet Spil, fordi Tyskland har Brug for Polens Venskab eller i det mindste dets Neutralitet, mens Spillet spilles andet Steds. Og de 300.000 Tyskere i Syd-Tyrol — utvivlsomt Europas mest brutalt behandlede og tyranniserede Mindretal — er stødt ud i Mørket og forsaget af det store, mægtige Tyskland, der ellers gør Krav paa at tale med om alle Udlandstyskeres Forhold. Hitlers Løfte til Mussolini om at betragte Brenner-Grænsen som evig uden fjerneste Garantier for Syd-Tyrolernes Behandling maa have været katastrofalt for Moralen i Tysklands Grænse-landspolitik.

— Den dansk-tyske Grænse er altsaa agitatorisk Kampplads. Tysklands ydre Triumfer og militære Magt har været storartet Vind at tage i Sejlene, og man har udnyttet Fordele uden Skrupler. Tonen er steget i Skarphed proportionalt med Rigets Magt. Rent moralsk staar det tyske Mindretal svagt. Tallene lader sig nemlig ikke bortforklare. Der var i 1920 75% danske og 25% tyske Stemmer. Ved de senere Valg har det tyske Procenttal været c. 15; det er alt. Selv indenfor Tredjelinien, som man nu synes at beskæftige sig meget med, er der overvældende dansk Flertal;

det sidste Valg viste her c. 19.000 danske mod godt 6000 tyske Stemmer, saa selv her er der intet sagligt Grundlag for vidtgaende Krav. Da i sin Tid Memel stemte 81% tysk, skrev de tyske Blade i Henrykkelse, at nu kunde Verden da se, at Memel var rent tysk. Men hvordan da her, hvor 84,5% stemmer dansk?

Men disse haarde Kendsgeminger lader man sig altsaa ikke anfægte af. Man er kommet langt ud baade med TonefØring og Metoder. Argumentationen stiger ofte til Trusler. Man leger Sudetertyskere — og lukker saa Øjnene for, at Tyskerne her udgør samme Procent som Czekerne i Sudeterland, der i den ophidsede tysk-nazistiske Kampagne skildres som nærmest rent tysk Land. Saa svagt man staar, kræver man alligevel at blive kaldt Folkegruppe og ikke Mindretal.

Om Enkeltheder i den nationale Kamp skal her kun skrives ganske kort. Det tysk-nazistiske Mindretal fortsætter af al Kraft Kampen om Jorden. Man koncentrerer sig om de nationalt mest udsatte Sogne og har i flere af Grænseegnene Hovedparten af Jorden. Det er Meningen, at Jordkampen skal skærpes. Man vil, udtalte PartifØreren, Dyrslæge Møller i Foraaret, ikke blot bevare det vundne, men indlede nye Fremstød. Man vilde ikke lade sig afskrække af, at Jordkampen derved antager skarpere Former.

Man har stillet en Række Skolekrav. Nogle af dem er tidligere blevet afvist og faar sikkert ikke bedre Skæbne nu. Muligvis kan der tales om et eller andet rent praktisk Spørgsmaal, som man altid har kunnet det; men store Sager kan der ikke blive Tale om af den simple Grund, at Forholdene altid har været rimelige og retfærdige for Mindretallet. Paa Skolevæsenets Omraade ligger iøvrigt en stor Skuffelse for Mindretallet. Trods den rasende Kamp, det har ført de seneste Aar, er det tyske Procenttal af skolesøgende Børn vigende.

Foruden Jorden, Skolen og Ungdommen gælder den nazistiske Kamp ogsaa Arbejderen. Hidtil bragte Kampen om Arbejderen kun Nazisterne Skuffelser, men nu skal det altsaa være. Ofte faar nogle nazistiske Arbejdere Lov at udbrede sig i Nordschleswigsche Zeitung's Spalter. De fortæller, hvilken Elendighed Arbejderen er stedt i i det marxistiske Danmark, og de fortæller om Arbejder-Paradiset Syd paa. Man udnytter agitatorisk Arbejdsløsheden i Danmark og den store Beskæftigelse i Tyskland, skønt Forholdene som foran paavist ikke er saa straalende, som Præsten prædiker om. Man udnytter endvidere de sociale Hjælpebidler, man raader over, i den nazistiske Kamps Tjeneste. Der spores enkelte Steder en livligere nazistisk Virksomhed i Fagforeninger, hvor de er saa talrige, at en Smule Operation er mulig. Aktionen er dog dømt til at mislykkes, fordi de sønderjyske Arbejdere har altfor megen Føling med Forholdene i Tyskland til at lade sig bluffe.

Som noget Nyt i den tysk-nazistiske Kamp staar Oprettelsen af et særligt »Em-

bede« for Propaganda og Oplysning. Det synes at have følgende særlige Opgaver: Forbedring og større Udbredelse af Mindretallets Blad, Optræden paa danske politiske Møder »for at bekæmpe Angreb paa og slet Omtale af Tyskland«, Uddeling af Agitationsmateriale til Agitatorer og Talere, Oprettelse af saa mange tyske Foreninger eller Støttepunkter som muligt. Og nu er saa denne Optræden paa danske politiske Møder begyndt. Den har formet sig i flere Tilfælde som Mødeterror. Hvad de tysk-nazistiske Talere præsterer paa disse Møder, er en Serie af mere eller mindre uholdbare Paastande: flere af dem er udprægede Demagoger.

Og paa disse Møder træffer de tyske og de danske Nazister saa hinanden og arbejder sammen i broderlig Forstaaelse. Fritz Clausen og hans Folk gaar Arm i Arm med de tyske Grænseflyttere; de gør i deres usalige politiske Dumhed Murbækkearbejde for dem. Menneskets Udvikling kan forme sig lunefuldt. Da Tyskland laa slaet til Jorden, drog Student Fritz Clausen til Sydslesvig med en Grænsepæl i Vognen. Den burde anbringes dér, mente han. Han arbejdede fanatisk paa at faa Grænsen lagt ved Ejderen. I Dag har han de Folk under Armen, som vil rykke Grænsen tilbage Nord paa! Og det er ham, der hævder at være mere dansk end nogen anden! Ogsaa i Spørgsmaalet om Grænsen og i Forholdet til Tyskerne har han været dum som en Flodhest. Han proklamerede i en Artikel for faa Aar siden bl. a.: »Om Sønderjylland saa skal være dansk eller tysk er noget, vi til den Tid kan tale om«. Det var ham, der optog i sit Parti den fanatiske tyske Nazist Seidelmann paa den Maade, at Seidelmann skulde danne 4 nordslesvigske Standerter, som han skulde lede, og som førte de slesvigske Farver i deres Fane. Ved sin Indtrædelse i det danske Parti skrev Seidelmann, at Ordningen af Grænsen overlod han trygt til Hitler. Der lød ingen Protest fra Fritz Clausen den Gang. Ej heller protesterede han, da tyske Talere paa et Møde i Bolderslev i Foraaret talte om Grænseflytning. Først da han i den socialdemokratiske Presse voldsomt blev angrebet for sin Holdning, forsøgte han at rehabilitere sig. Hvis de tyske Nazister virkelig proklamerede Grænseflytning, vilde de finde de danske Nazister som Modstandere. Det var en flov Undskyldning, for han har aldrig kunnet være i Tvivl om, at disse Mennesker virkelig tilstræbte Grænseflytning. Og som Udtryk for Tomheden i hans Erklæring saa man da ogsaa faa Dage efter hans egen Redaktør optræde sammen med ivrige tyske Nazister paa et Venstremøde, som det lykkedes dem at sprænge. Linien er trofast fortsat. I næsten hvert eneste Nummer af »National-Socialisten« findes store Artikler, der forsvarer og fremhæver tyske Forhold, mens Bladets øvrige Indhold er en eneste Nedrakning af danske Forhold. Ja, Samarbejdet er aldeles glimrende, ogsaa mellem de to Partiers Blade. — Dette er dansk Nationalsocialismes Indsats i den nationale Kamp.

Den danske Nazisme er først og fremmest Landadelens, Godsejernes og Proprietærernes Parti. Vore hjemlige Stor-Grundbesiddere har her øjnet en Chance for at erobre den tabte Magt tilbage. Indtil for 150 Aar siden lod Knuth'erne, Sehestedt'erne, og hvad de nu alle hed, disse importerede Adelslægter, den danske Bonde ride Træhesten. Bonden blev frigjort og senere Arbejderen. Nu skal Udviklingen skrues tilbage igen. Nu kommer disse fine Herrer og fortæller, at de er Socialister. De kommer nu og vil vise Arbejderen Vejen til den fulde Frihed og det rette Kammeratskab. De tager en Gang imellem de Arbejdere og det noget større Antal Bønder, det er lykkedes at indfange, under Armen for at vise deres sande Fællesskabsfølelse. Har de da skabt socialistiske Forhold paa deres egne Godser? Det forlyder der intet om, tværtimod; de slaar Mønt af Fanatismen hos de unge Mænd, de tager i deres Brød. — Det er Folk uden økonomiske Bekymringer. Sehested farter rundt i Udlandet paa dyre Rejser og lejer Flyvemaskine, naar han skal til stor Middag. Grev Knuth har alene i Renteindtægt af Successorfonden 18.000 Kr. aarligt, saa der er ingen smalle Steder. Og saa er det med adskillige af Resten iøvrigt saadan, at man med Rette har skabt Udtrykket: nazistisk Kriminalitet.

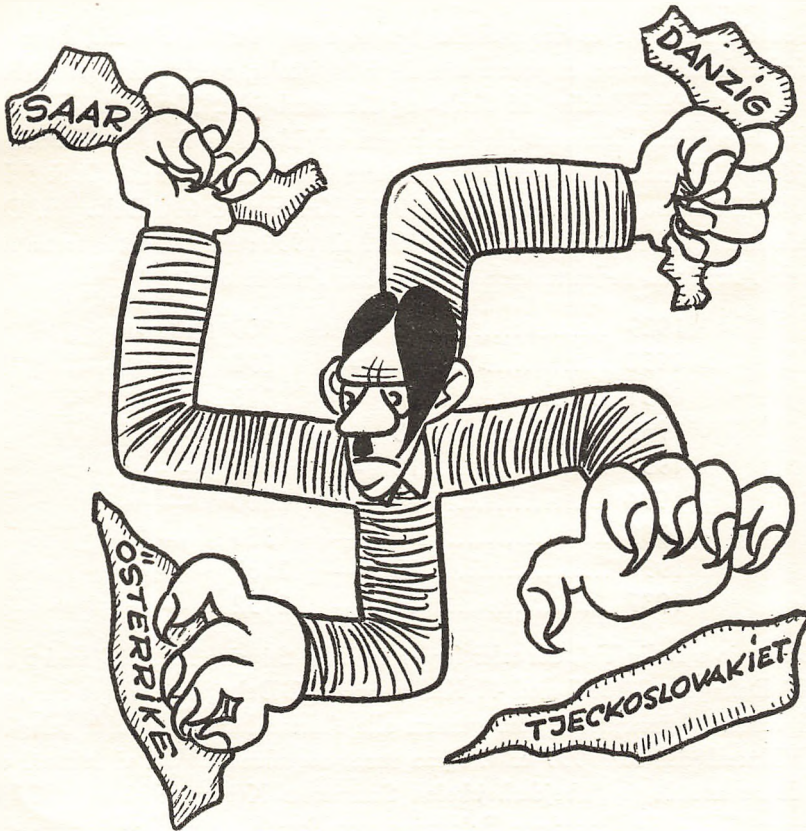
Det danske nazistiske Parti er en tro Aflægger af det tyske og gør som før nævnt ogsaa dets Gerninger. Der skal nok være Tilfredshed med dem i de tyske førende Kredse. Thi det er klart, at nazificeres de smaa Lande omkring Tyskland, vil de hurtigt blive ført ind i det store Fællesskab med Tyskland som altdominerende Fører. Fra Tyskland er det frelsende Evangelium jo kommet; her er den Fører, man bestandig har løbhudlet som dette Aarhundredes Vidunder; her er alt det vidunderlige sket, som man selv har hævet til Skyerne paa Bekostning af ens eget Land, saa der ingen Vej er tilbage til Selvstændigheden den Dag, man skulde faa Magten. Og har man ikke selv prædiket, at »Hagekors kan ikke føres mod Hagekors«? Jo, det er kønne Repræsentanter for et nyt Danmark!!

Programmet er et Plagiat af det, der gjaldt i Tyskland omkring Magtovertagelsen, men som man der paa en Række vigtige Punkter har likvideret. De danske Nazister tumler stadig rundt med Undsigelsen af Rentesystemet. Man har ikke andet at byde paa som Erstatning end »noget i Retning af J. A. K.s System« — og nu har jo forresten J. A. K. likvideret. Paa Jordspørgsmaalets Omraade figurerer ogsaa efter tysk Mønster en Arvegaardsordning, ganske diletantisk opridset. Det sociale Program er det rene Ruskomsnusk, men tydeligt lagt an paa, at man her i givet Fald skulde have en lignende mislykket Ordning som den, Tyskland har faaet i Form af Vinterhjælpen. Og m. H. t. Forfatningsspørgsmaalet er det naturligvis Førerprincippet med Menigmands Umyndiggørelse, der er Tale om.

Og mens Kampen for dette jammerlige Plagiat gaar sin Gang under adelig

Ledelse, kæmper mange smaa nazistiske Grupper for deres Særstandpunkter. Pastor Malling har i sin sygelige Ærgerrighed skabt noget for sig selv; men det er for sygeligt og pjattet til at komme i Betragtning. Wilfred Petersens Gruppe synes at aspirere til Fripladser paa visse Statsinstitutioner. Og i Kanten af Nazismen opererer saa Arne Sørensen, der fremdeles er uden Hold paa sig selv og derfor er haabløs som Skaber af noget holdbart.

I ethvert Samfund vil der være en vis Portion Galskab. Der vil næsten altid være visse politiske Kloaker: I Øjeblikket har de nazistiske Grupper herhjemme taget denne Funktion paa sig; men Nazismen har lige saa lidt Fremtiden for sig her i Norden, som Kommunismen har det. Generationers demokratisk Tradition og Indstilling lader sig ikke skylle væk af en Idé, der er vokset op under ganske andre Forhold end her, og for hvis Sejr Forudsætningerne ganske savnes.

EN NY ARBEJDERHØJSKOLE

AF CHR. CHRISTIANSEN

Det var i 1929, at Arbejdernes Oplysningsforbund indtraadte i et Ejendomsfællesskab med Arbejderorganisationerne i Esbjerg om *Esbjerg Arbejderhøjskole*. Kort efter — Foraaret 1930 — overtog Forbundet Roskilde Højskole i Samarbejde med Arbejdernes Oplysningsudvalg for København. Paa denne Maade fik Arbejderoplysningen Raadighed over to store Højskoler, som hver for sig kunde rumme over 100 Elever. Begge Skoler er i Løbet af de senere Aar undergaaet forskellige Udvidelser og Moderniseringer. Der er ved begge Skoler bygget særlige Lærerboliger, og Pladsforholdene er i det hele taget lidt efter lidt forbedrede saaledes, at de to Arbejderhøjskoler nu fremtræder som betydningsfulde Aktiver for Arbejdernes Oplysningsvirksomhed.

Paa det nærmeste er der saaledes hengaet en 10-aarig Periode, hvor Oplysningsforbundet har kunnet disponere over de to Højskoler, og dette har givet Mulighed for en omfattende Udvikling af Skole- og Kursusarbejdet. Nogle faa Tal vil vise, hvordan Sommerens Kursusarbejde har kunnet udvikles Aar for Aar, væsentlig med Arbejderhøjskolerne som Grundlag. I Sommeren 1929 arrangerede A.O.F. 5 Kursus med 309 Deltagere, og i Sommeren 1930 11 Kursus med 690 Deltagere. Det var allerede en meget betydelig Stigning fra 1929 til 1930; men Væksten fortsattes i de følgende Aar, hvad nedenstaaende Oversigt kan fortælle om:

1929	5	Kursus	309	Deltagere
1930	11	—	690	—
1931	16	—	948	—
1932	18	—	923	—
1933	18	—	1564	—
1934	25	—	2000	—
1935	24	—	1350	—
1936	32	—	2187	—
1937	41	—	2752	—

Det er jo egentlig Tal, der taler for sig selv. En Stigning fra 1929 med 5 Kursus og 309 Deltagere til 1937 med 41 Kursus og 2752 Deltagere er noget der forslaar. Dertil kommer Vinterskolen, som gennem alle Aarene har været fuldt belagt. Men med Virksomheden for 1937 er vi ogsaa naaet nogenlunde, hvad vi formaar at yde med de nuværende to Arbejderhøjskoler. Sommerens Kursus 1936 og 1937 betød for begge Skoler den haardeste Belastning, som kunde tages. Der har været fuldt

optaget fra Maj og til henimod Vinterskolernes Begyndelse omkring November. Men Kravene fra Organisationernes Side kan ingenlunde siges at være tilfredsstillende hermed. Der kan i den kommende Tid blive Tale om yderligere Udvidelser af de allerede fastlagte Kursus og endvidere om helt nye Kursusforanstaltninger. Saavel Tillidsmandsuddannelsen som Aktiviseringen af Fagforeningsmedlemmerne til Forstaaelse af Løn- og Overenskomstforholdene trænger sig stadig stærkere paa.

De Forsøg med Højskolekursus, som er foretaget af Organisationerne, har givet meget gunstige Resultater, der i højeste Grad opfordrer til de Udvidelser af Kursusvirksomheden, som ligger indenfor de økonomiske og praktiske Muligheders Grænser.

Det er paa Baggrund af disse Betragtninger samt i Tilslutning til de nye Overvejelser, der er i Gang om en mere systematisk Ordning af hele Tillidsmandsuddannelsen, som har gjort Oprettelse af en ny Arbejderhøjskole aktuel. Allerede i 1933—34 blev der indenfor en snævrere Kreds optaget de første Overvejelser om Bygningen af en ny Arbejderhøjskole. Der var Enighed om, at den tredie Arbejderhøjskole i Danmark skulde bygges og indrettes saaledes, at den helt svarede til de Ønsker og Krav, som vort Oplysningsarbejde kræver. Gentagne Gange har der foreligget Tilbud til Arbejdernes Oplysningsforbund om Køb og Overtagelse af gamle Højskoler eller gamle Bygninger, som mentes egnede til Brug for en Højskolevirksomhed. Ingen af disse Tilbud har haft nogen Interesse for os. Fra alle Sider var man inde paa, at naar Spørgsmaalet om en tredie Højskole skulde realiseres, maatte det være Opgaven selv at bygge en Skole efter vort eget Hoved og lægge den dér, hvor vi fandt den bedst egnede Plads for Skolen.

Tiden er gaaet. Andre Opgaver, som trængte sig stærkt paa, maatte løses først, og Planerne om den ny Højskole traadte noget i Baggrunden. Men i Efteraaret 1937 rejstes Sagen paany, og man gik i Gang med forskellige Undersøgelser vedrørende Placeringen af Skolen, dens Indretning og om, hvorledes Financieringen bedst kunde foregaa. Paa Oplysningsforbundets Bestyrelsesmøde Mandag den 28. Februar 1938 var Sagen til Drøftelse, og der blev her vedtaget en Udtalelse om, hvordan Planeme burde søges realiseret. Denne Udtalelse lyder saaledes:

»Idet Bestyrelsen godkender de af Forretningsudvalget indledede Undersøgelser om Oprettelse af en ny Arbejderhøjskole, bemyndiges Forretningsudvalget til at træde i Forhandling med Arbejderorganisationerne i Aarhus og søge udarbejdet nærmere Forslag til Sagens Gennemførelse, som derefter forelægges Bestyrelsen til Behandling og Beslutning«.

Disse nærmere Undersøgelser er nu i Gang og kan ventes fremmet i de kommende Maaneder og vil formentlig føre til Fremsættelse af den endelige Plan for den nye Højskoles Rejsning.

Det er Hensigten, at den nye Højskole skal drives som Folkehøjskole med Højskoleundervisning for unge Mænd i Vintermaanederne fra November og til Maj, saaledes som det sker paa vore to Arbejderhøjskoler. Om Sommeren skulde Skolen benyttes til Kursusvirksomhed, især for de faglige Tillidsmænd. Der har herom været fremsat en nærmere Redegørelse i Materialesamlingen: *Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer*, Side 273, hvortil vi skal henvise.

Hensigten er kort fortalt den at opbygge en mere rationel Tillidsmandsuddannelse, der begynder med Deltagelse i Studiekredse og Arbejderskoler, fortsætter paa de forskellige korte Højskolekursus og videreføres med 1 à 2 Maaneders Kursus paa den nye Højskole saaledes, at denne Undervisning kunde danne et Overgangsled til en afsluttende 4 Maaneders Universitets-Undervisning, følgende de Planer, som er opstillet af Aarhus Universitets økonomiske Fakultet, og som tænkes iværksat allerede fra Efteraaret 1938. Den nye Højskole skulde saaledes indgaa som et nyt Led i Uddannelsen af vore faglige Tillidsmænd og desforuden være til Raadighed for Arbejdernes Oplysningsforbunds almindelige Skole- og Kursusvirksomhed. Det paa-tænkte Samarbejde med Aarhus Universitet har været stærkt afgørende for Placeringen af den nye Højskole.

Indenfor Aarhus Bys Rammer er der velegnede Steder, som kan byde den nye Højskole de bedste Arbejdsbetingelser baade for Vinter- og Sommervirksomheden. De nærmere Forhandlinger med Aarhus Kommune og Arbejderorganisationerne er nær forestaaende, og inden længe kan der optages Drøftelser med Arkitekter og andre Bygningssagkyndige om Højskolens Indretning og Beliggenhed.

At bygge en ny Arbejderhøjskole, moderne indrettet og helt igennem svarende til Tidens Krav, er en Opgave som kræver indgaaende Overvejelser og Undersøgelser. Og Løsningen af en Financieringsplan, som giver den nye Skole rolige og sikre Arbejdsforhold i Fremtiden, er det mest afgørende af det altsammen.

Det er i Betragtning af disse Forhold, at Forarbejderne vil kræve sin Tid, men omkring 1940 vil den nye Arbejderhøjskole efter alt at dømme kunne staa færdig til Indvielse og derefter indgaa i Arbejdernes Oplysningsforbund som en fast Bestanddel i vort daglige Arbejde.

ELEVFORTEGNELSE FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE

DET KOOPERATIVE KURSUS 1937

- *Aislev, Emil, Kusk, Maagevej 82, 1., København N.
- *Boelstoft, Reimer, Kommis, Strandbygade 60, Esbjerg.
- *Christensen, Villy, Medhjælper, Langgade 24, Randers.
- *Johansen, Svend, Kontorist, Aarhusgade 91, 1., København Ø.
- *Jensen, Chr., Medhjælper, Huslodsvej 17, Fredericia.
- * — Martin, Medhjælper, Godthaabsvej 2, 2. th., Aalborg.
- * — Poul, Medhjælper, Løkkegade 30, St., Aalborg.
- *Larsen, Frederik, Mælkeriarbejder, Guldbergsgade 121, 4., København N.
- *Olsen, Carl, Medhjælper, Carl Gjellerups Allé 12, København, Søborg.
- * — Johanne, Ekspeditrice, Sjællandsgade 58, Esbjerg.
- * — Olaf H., Bogholder, Borups Allé 137, København N.
- *Petersen, C. Nord, Pølsemaker, Horsekildevej 7, Valby, København.
- Otto J., Blikkenslager, Chr. Richardts Vej 2, Aarhus.
- Villy, Medhjælper, »H. B.«.
- *Rasmussen, Gurli, Ekspeditrice, Blaagaardsgade 31, 2. tv., København N.
- *Skovgaard, Grethe, Tobaksarbejderske, Nybogade 7, Horsens.
- *Willumsen, Hans R., Ringstedgade 2, Roskilde.

SOMMERSKOLEN 1937.

Pigekursus:

- *Andersen, Lydia, Damefrisør, Mundelstrup.
- *Boisen, Erna, Husassistent, Løjt kirkeby.
- *Clausen, Ellen, Ekspeditrice, Alfavej 20, Kolding.
- *Haure, Grethe, Husassistent, Sandbjerg pr. Horslunde.
- *Høft, Ragna, Husassistent, Østerbrogade 24, Lemvig.
- *Jakobsen, Inga, Husassistent, Frederikssundsvej 182, København Brh.
- *Johansen, Else, Syerske, Pilevangen 21, København Brh.
- *Kristensen, Rigmor, Husassistent, Ubberup Mark pr. Holbæk.
- *Larsen, Mary, Husassistent, Nørrebro 66, Rudkøbing.
- *Madsen, Inger, Husassistent, Guldborgvej, Rørbæk pr. Sakskøbing.
- *Møller, Anna, Husassistent, Hylke St.
- *Nielsen, Alice, Vesterhavsgade 18, Esbjerg.

Ungdomslederkursus:

- *Date, Alfred, Jødevej, Nakskov.
- Due, Einar, Landarbejder, Vestenskov, Lolland.
- Mikkelsen, Gunnar, Arbejdsmand, Bülowsgade 49, Aarhus.
- *Nielsen, Frede, Arbejdsmand, Nygaardsvej 24, Esbjerg.
- * — Villy, Maskinsnedker, Gjesten.
- *Olsson, Henrik, Lagerekspedient, Tøndergade 6, København V.
- *Petersen, Gunnar, Landarbejder, Bandholm.
- *Rasmussen, Kai, Rebslager, Vinkelstræde 9, Randers.
- * — Svend Aage, Landarbejder, Oreby Avlsgaard pr. Sakskøbing.
- *Sørensen, Poul, Glarmesterlærling, Ringstedvej 8, Holbæk.

VINTERSKOLEN 1937—38.

- *Andersen, Frits, Arbejdsmand, Nattergalevej 32, København N.
- * — Villy, Typograf, Vestergade 21, Skanderborg.
- *Balling, Tage, Landarbejder, Vestergade, Stoholm.
- *Berg, Vilhelm, Maskinarbejder, Framby (Postbox 3687), Falun, Sverige.
- *Birch, Helmer, Arbejdsmand, Lundtoftevej 36, Kongens Lyngby.
- Bregenov, Kaj, Arbejdsmand, Øster Allé 3, Horsens.

- *Bøhm, Erik, Malersvend, Rolighedsvej 17, Kongens Lyngby.
 *Christensen, Knud, Arbejdsmand, Egevej 10, Horsens.
 — Svend, Arbejdsmand, Søndergade 41, Horsens.
 * — Viggo, Mælkeriarbejder, Godthaabsvej 36 B, København F.
 *Christoffersen, Poul, Arbejdsmand, Thorkildsvej 21, Rønne.
 Corneliussen, Willy, Bud, Revalsgade 1, København V.
 *Danelund, Carl, Portør, De kommunale Hospitalsarbejderes Organisation, Stormgade 16, København K.
 Danielsen, Robert, Gartnermedhjælper, Birkegade 4, København N.
 Døssing, Poul, Skotøjsarbejder, Slotsherrensvej 73, København, Vanløse.
 *Flink, Holger, Arbejdsmand, Wesselsgade 14, København N.
 Haakansson, Frantz, Fabriksarbejder, Vigerslev Allé 103, København Valby.
 Hagbarth, Poul, Murersvend, Horsensvej 10, Vejle.
 Hansen, Aage, Bud, Tingvej 32 St., København S.
 — Børge, Blikkenslager, Høffdingsvej 33, Valby.
 — Leo, Arbejdsmand, Sjællandsgade 43, København N.
 * — Børge Otto, Konditorsvend, Sct. Jørgensgade 128, 1., Odense.
 — Carl, Kleinsmed, Greisvej 41, København S.
 * — Gunnar, Arbejdsmand, Bakkely pr. Farre St.
 * — Henry, Karetmager, Jagtvej 17, Havehuset, Odense.
 — Henry G., Bud, Haveselskabets Vej 5 A, København V.
 * — Hugo, Arbejdsmand, Sjællandsgade 16, Horsens.
 — Kjeld, Fabriksarbejder, Palnatokesgade 5, København V.
 * — Poul, Tømrersvend, Kirkegade 10, Roskilde.
 — Boberg, Arbejdsmand, Gunløgsgade 49, København S.
 — Oliver, Fisker, Lervig pr. Thorshavn, Færøerne.
 *Hee, Gunnar, Arbejdsmand, Glimvej 11, Hvidovre.
 Hjorth, Arne, Landarbejder, Frausing pr. Hinge.
 Jakobsen, Carlo, Bud, Enghavevej 69, København F.
 — Gunnar, Lagerekspedient, Istedgade 115, København V.
 — Robert, Snedker, Silkeborgvej 90, Herning.
 *Jensen, Eli, Tømrersvend, Køhavevej 39, Trørød pr. Vedbæk.
 — Erik, Gartnermedhjælper, Det adelige Kloster, Roskilde.
 — Kai, Fabriksarbejder, Dagøgade 4 A, København S.
 * — Knud, Arbejdsmand, Gadelandet 7, 1., Husum.
 — Louis, Arbejdsmand, Jyllandsgade 22, Esbjerg.
 — Harry, Cyklemekaniker, Vesterdal 5, Roskilde.
 *Johansen, Albert, Lagerarbejder, Hovedvejen 117, Glostrup.
 — Poul, Lagerarbejder, Voldstien 81, København.
 Jørgensen, Anton, Chauffør, Klostervej 12, Odense.
 — Einar, Skotøjsarbejder, Studsgaards Passage 7, København Ø.
 *Knudsen, Werner, Arbejdsmand, Emil Boisensgade 82, Horsens.
 *Kristensen, Evald, Ekspedient, Islandsgade 1, 2., Aalborg.
 *Kyvsgaard, Lars, Bagervend, Horsensgade 1, St., København Ø.
 *Ladevig, Keld, Forvalter, Haared pr. Maribo.
 Larsen, Alfred, Cyklesmed, Rørholmegade 22, København K.
 * — Einar, Fabriksarbejder, Jægersborggade 15, St., København N.
 — Harry, Bud, Istedgade 58, København V.
 * — Kai Max, Fabriksarbejder, Esromgade 26, 2., København N.
 — Martin, Arbejdsmand, Fensmarkgade 25, København N.
 — Svend Aage, Arbejdsmand, Hjortlund pr. Filskov.
 Lauring, Chr., Arbejdsmand, Nattergalevej 88, København N.
 Lind, Svend, Skotøjsarbejder, Vedbækgade 11, København N.
 Liisberg, Arne, Blikkenslager, Sjællandsgade 22, Horsens.
 Lundt, Olaf, Murer, Kirkepladsen 3, Rønne.

- Maansson, Eigil, Arbejdsmand, Aarhusgade 76, København Ø.
 *Madsen, Victor, Landarbejder, Feldingbjerg, Stoholm.
 Mikkelsen, Carl, Arbejdsmand, Ny Munkegade 68, Aarhus.
 Mortensen, Henry, Maler, Vognmandsmarken L 3, København Ø.
 Møller, Gunner, Mekaniker, Solbakkevej 7, Viby J.
 Nathansen, Kurt, Skotøjsarbejder, Teklavej 17, København N.
 Nielsen, Einar, Arbejdsmand, Mogensgade 46, Viborg.
 * — Frits Juhl, Mejerist, Bækkelund pr. Horsens.
 — Ib, Nattergalevej 32, København N.
 — Henry, Fabrikarbejder, Gyldenløvesgade 12, Odense.
 — Viktor, Bud, Ønhagevej 4, København Vanløse.
 Nordlund, Egon, Chauffør, Vibevej 33, København N.
 *Olsen, Aage, Landarbejder, Sørig pr. Bindslev.
 — Axel, Arbejdsmand, Gartnerstræde 6, Fredensborg.
 — Poul, Arbejdsmand, Parcelvej 12, Kolding.
 * — Svend, Landarbejder, Sørig pr. Bindslev.
 Ottesen, Hans, Kastanievej 3, Horsens.
 Pedersen, Axel N., Møbelsnedker, Gl. Kalkbrænderivej 25, København Ø.
 — Poul Valdemar, Arbejdsmand, Østerdalsgade 16, København S.
 — Viggo, Fabrikarbejder, Valby Langgade 88, København Valby.
 Petersen, Børge, Murer, Klokkegade 11, Rønne.
 — Evald, Maskinsnedker, Sneppevej 7, København N.
 * — Hakon, Maskinarbejder, Sneppevej 7, København N.
 — Helge, Arbejdsmand, Rungsted Plads 3, København N.
 — Niels Aage, Arbejdsmand, Palnatokegade 5, Kbhvn. V.
 — Niels Axel, Arbejdsmand, Strandlodsvej 8, København S.
 — Svend Aage, Arbejdsmand, Gasvej 11, Horsens.
 Poulsen, Axel, Koksmath, Sankelmarksgade, København V.
 *Prehn, Finn, Tømrerforbundter, Esbern Snaresgade 7, 3., København V.
 Rasmussen, Knud, Malersvend, Østervej 18, Glostrup.
 *Rügge, Børge, Arbejdsmand, Hollandsgade 5 A, 4., København S.
 *Schou, Carlo, Værktøjsmager, Byglandsgade 12, 1., København S.
 *Silvanen, Svend Aage, Absalonsgade 35 A, 3. tv., København V.
 *Simonsen, Axel, Landarbejder, Voldum, Randers.
 Simonsen, Villy, Arbejdsmand, Himmerlandsgade 27, Aalborg.
 Solving, Leo, Fabrikarbejder, Amagerbrogade 81, København S.
 Steffensen, Richardt, Arbejdsmand, Husumgade 51, København N.
 *Sørensen, Hans Otto, Arbejdsmand, Vester Allé 12 B, Holstebro.
 — Kanne, Maskinarbejder, Korsørgade 17, København Ø.
 * — Karl, Arbejdsmand, Søndergade 24, Middelfart.
 Toft, Niels, Arbejdsmand, Grundtvigs Allé 69, Esbjerg.
 Thøgersen, Einar, Mælkeassistent, Krogerupgade 49, København N.
 Vorsholt, Carl, Kleinsmed, Nansensgade 21, København K.
 Worm, Jens Jensen, Bud, Absalonsgade 7, København V.
 Woxness, Eli, Arbejdsmand, Kirkegade 12, Esbjerg.

ROSKILDE HØJSKOLE

ELEVER 1937 - 38

- Aarvig, Niels Chr., Worsaaesvej 15 a, 4., København F.
 *Abel, Freddy, Mejlgade 53, Aarhus.
 Andersen, Aage H., Poulsgade 66, St., Aarhus.
 * — Carl J., Godthaabsvej 16, Skive.
 * — Eigil, Møllegade 1, 3. t. v., København N.
 — Eivind, Markedsgade 2, Nykøbing M.
 * — Folmer, Dronn. Margrethes Vej 11, Aarhus.

- Andersen, Ivan, Bellingebro pr. Bellinge.
 — Robert, Grubbemøllevej 20, Svendborg.
- Andreasen, Jørgen, Vestergade 55, Nørre Sundby.
- Bach, Karl Arne, Bøtø pr. Veggerløse.
- *Bille, Niels C., Markedsgade 25, Grenaa.
- Christensen, Alfred, Brøndumsgade 24, Skive.
 — Ejner, Lumby pr. Bellinge.
- * — Herluf, Borberggade 52, 2., Esbjerg.
 * — Oluf, Hvensvej 26, 3. t. h., København S.
- *Clausen, Erling, Kirkegade 8, St. Jørgensbjerg, Roskilde.
- *Egholm, Svend, Uhrhøj pr. Vejle.
- *Frederiksen, Erik, Wilstersgade 33, Aarhus.
 * — Willy, Ryesgade 23, Aarhus.
- Frenning, Kurt, Risbjerggaards Allé 27, Hvidovre, København, Valby.
- *Frølich, Karl Johan, Drewnsensvej 62, Silkeborg.
- *Gertzen, Eigil, c/o Jensen, Thunegade 58, Aarhus.
- *Godtbergsen, Arild, Grønnegade 16, 4., København K.
- *Hagensen, Hakon, c/o Fogh, Jakob Danefærdsvej 6, København V.
- *Hansen, Arthur, Dronningholmsvej 36, Svendborg.
 * — Carl Max, Baggesens Allé 35, Esbjerg.
 * — Christian, Baggesens Allé 35, Esbjerg.
 — Svend Toftegaard, Uggerslev St.
 * — Tage, Koldingvej 62, Viborg.
- *Hecht, Simon, Frankrigshusene 3, 1., København S.
 Henriksen, Johannes, Vestergade 24, Dybvad.
 Høiberg, Albert, Skærbæk.
 — Valdemar, Skærbæk.
- *Jakobsen, Alfred, Amaliegade 15, Aarhus.
 * — Ove E., Tingvej 41, 2., København S.
- *Jensen, Anders Christian, Hanbjerg St.
 — Carl Langballe, Nyvej 5, 2., Aarhus.
 — Erland, Østre Møllevej 9, Faaborg.
 — Henry, Kolding Landevej 64, Vejle.
 — Knud, Ubberup Kirke pr. Kalundborg.
 — Staffen, Tøndervej 1, Kolding.
- * — Svend Aage, Grejsdalsvej 31, Vejle.
- * — Valdemar, Norgesgade 6 b, København S.
 — Vilstrup Ernst, Andreas Bjørnsgade 5, 2., København K.
- *Johansen, Holger V., Lillegrund 10 a, 2. t. v., København S.
- *Josefsen, Kaj, Stormgade 110, Esbjerg.
- Jønsson, Hjalmar, Struensegade 29, 4., København N.
- *Kjær, Ejnar, Termestrup pr. Mørke.
- *Knudsen, Aage, Skelund pr. Aalborg.
 * — Charles, Skelund pr. Aalborg.
- *Krause, Jørgen, Algade 35, Store Hedinge.
 Køppen, Knud, Poppelgade 2, St., København N.
- *Larsen, Emil Skovby, Assensvej 9, Middelfart.
 * — Harry, Taarnborgvej 91, Korsør.
 — Hugo Borg, Smedegade 8, Middelfart.
- * — Knud, Strandvejen 62, Køge.
- * — Svend Aage, Bredegrund 3, St., København S.
 — Svend H., Stige pr. Odense.
- Ledet, Frede, Oldensti 16, København S.
- Madsen, Thorvald, Clausensgade 2, Aarhus.
- *Mortensen, Anton, Revalsgade 9, 3., København V.

- *Mortensen, Olaf, Oehlenschlägergade 64, 3., København V.
 *Møller, Erik, Sjællandsgade 2, Horsens.
 — Karl, Villa »Solhøj«, Mikkelsport, Viborg.
 *Mørk, Niels Axel, Martofte.
 *Neubert, John, Blusvang Allé 9, Islev pr. København Brh.
 Nielsen, Egon, Nørrevang 57, Aarhus.
 * — Evald, Dalmose Mejeri, Dalmose.
 — Gert, Lundbyesgade 22, St., Aarhus.
 * — Kaj Aage, Røddinggade 14, København V.
 — Kaj E. C., Store Strandstræde 19, St., København K.
 * — Kristian, Niels Brocksgade 25, Randers.
 * — Oskar, Studsgade 3, 3., Aarhus.
 * — Villy Bjerregaard, Samsøgade 33, 3., Aarhus.
 Nissen, Gunnar, Enghaveplads 17 a, St., København V.
 Norman, Erik, Maribovej 77, Nakskov.
 Olsen, Mogens, Hedebygade 14 a, 4., København V.
 * — William, Kauslunde St.
 *Pedersen, Aage Møller, Egøjevej 17, Køge.
 — Christian, Nørrebro 62, Nykøbing M.
 — Karlo Villy, Sundevedsgade 20 b, 2., København V.
 * — Leif, Søndergade 21, Middelfart.
 * — Svend Aage, Buddingevej 534, 1., Gladsaxe.
 * — Viggo, Hald St. pr. Randers.
 — Villy, Egumvej 13, Fredericia.
 * — Otto, Viborggade 79, 5., København Ø.
 — Svend Asger, Villa »Solhøj«, Assensvej, Middelfart.
 — Valther, Graabrødretorv 5, 2., København K.
 Peters, Børge, Gram St.
 *Poulsen, Karl Bramskov, Overgade 19, Svendborg.
 Ranneberg Carl, Skovvejen 35, Vejle.
 Rasmussen, Ejgil, Nørresøgade 14, Maribo.
 * — Ejnar Visby, »Sollyst«, Vestergade, Skanderborg.
 * — Ernst, Nygade 3, Horsens.
 — Frits, Vestergade 25, Aarhus.
 — Kaj Kroman, Østergade 10, Randers.
 — Kaj, Østre Møllevej 14, Faaborg.
 *Scheel, Holger, Strandvej 121, Hellebæk.
 *Slorup, Evald, Herslev pr. Roskilde.
 Sode, Rolf Gradert, Ibs Landevej, Nexø.
 Steffensen, Knud Aage, Nygade 8, Thisted.
 *Svedborg, Tage, Laksegade 12, Randers.
 Svedstrup, Mogens, Rørtang pr. Snekkersten.
 *Søgaard, Leo, Fyensgade 28, Aarhus.
 Sørensen, Kaj, R., Estlandsgade 10, København V.
 — Karl, Frederiksvej 38, 4., København F.
 *Tagmose, Peder, Nygaardsvvej 125, Esbjerg.
 *Thomasen, Thomas, Badstuestræde 4, Horsens.
 *Thomsen, Hilmar, Torvegade 8, Vejle.
 *Thoresen, Svend Aage, Solitudevej 5 a, 4., København N.
 *Thorsen, Niels C., Nygade 6, Aarhus.
 *Winkler, Aage, Markedsgade 25, Randers.
 * — Børge, Norgesgade 20, Aalborg.
 Wivel, Arnold, Enighedsvvej 1, Lendemærk pr. Stege.
 *Würtz, Helge, Stationsvej, Herløv.
 * Medlem af Elevforeningen.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

havde i Aar ualmindelig fint Vejr til Elevmødet Søndag den 27. og Mandag den 28. Juni, hvilket sikkert var medvirkende til, at hele Mødet fik et saa glimrende Forløb, som Tilfældet var.

Søndag Formiddag afholdtes Generalforsamlingen. Formanden, Hans Holm, bød de ca. 70 Kammerater Velkommen, hvorefter M. P. Jensen, Esbjerg, valgtes til Dirigent. Protokollen oplæstes af Aage Rasmussen, og Beretning fra »E. A. E.« og »Arbejderhøjskolen« aflagdes af Formanden. Efter at Forstander Poul Hansen, Poul Schmidt, Varde, og Dirigenten havde haft Ordet, godkendtes Protokol og Beretning. Regnskabet, der balancerede med Kr. 3355,94 og udviste en Kassebeholdning paa Kr. 1284,91, oplæstes af Kassereren, Michael Andersen, og godkendtes ligeledes. Fra Bestyrelsen forelaa et Forslag om, at Regnskabsaaret, der gaar fra 1. Juli til 31. Juni, ændres til at gaa fra 1. April til 31. Marts. Vedtoges. Til Udflugtssted om Mandagen valgtes Fanø, og man vedtog at lade Elevforeningen betale Sejlturen for Sommerpigerne. Til Bestyrelsen genvalgtes Hans Holm, Michael Andersen og Aage Rasmussen, Suppleanter M. P. Jensen og Th. Bækdahl. Til Revisorer genvalgtes List og Anker Hansen, Suppleant Poul Hansen. Generalforsamlingen sluttede med Afsyngelsen af Sangen »Fremad«.

Om Eftermiddagen afholdtes offentligt Møde paa Skolen, hvor Redaktør Ernst Christiansen holdt et udmærket Foredrag om den Udvikling, Rusland har gennemgaaet fra Revolutionen og til vore Dage, og om Rusland af i Dag.

Ved den kammeratlige Sammenkomst om Aftenen talte Forstander Poul Hansen, og Sommerpiger og Kooperatører opførte »Den forlorne Jyde«. Der var endvidere Fællessang, Kaffebord, Oplæsning af »Argus« og Dans. Da den nye Dag var ved at bryde frem, samledes man ude paa Græsplænen til en Forfriskning, og efter Sangen »Skuld gammel Venskab rejn forgo« sluttede Elevmødets første Dag.

Mandag Eftermiddag foretoges en vellykket Tur til Fanø, og om Aftenen afholdtes en lille Afslutningsfest for de tilbageblevne Kammerater.

Aage Rasmussen.

Aage Rasmussen er blevet Uddeler i Tarm Brugsforening. Suppleanten fører derfor Arbejdet videre.

*

Elevforeningen har i Vinterens Løb deltaget i de traditionelle Fester paa Højskolen. Sidst i Marts Maaned indbød Elevforeningen til en Agitationsfest paa Skolen. Underholdningen bestod af Oplæsning, Solosang, Skets og Tale af Formanden om Elevforeningen og dens Opgaver. Mødet sluttede med en kraftig Appel til de nuværende

Elever om at indmelde sig i Elevforeningen og derigennem bevare Tilknytningen til Højskolen.

Elevmødet afholdes **Lørdag den 25. og Søndag den 26. Juni**. Vi forsøger i Aar at tilrettelægge Mødet efter Weekend-Systemet og haaber, at dette vil give forøget Tilslutning. Vel mødt ved Elevmødet den 25. og 26. Juni d. A.

M. P. Jensen.

REGNSKAB FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

	Indtægt	Udgift
Kassebeholdning fra forrige Aar	1284.91	
Kontingenter, indgaaet paa Giro	202.35	
Kontingenter mod Kvittering	188.00	
Emblemsalg	7.00	
Salg af Postkort	16.00	
Tilskud fra Kooperationen	26.00	
Indvundne Renter	22.08	
	1746.34	
Trykning af Elevskrift (December 1937)		457.50
Forsendelsesudgifter		79.40
Elevmødet		108.40
Annoncer		26.40
Andre Udgifter		53.50
	Ialt	725.20
Kassebeholdning at overføre		1021.14
	Balance	1746.34 1746.34

Esbjerg, den 5. Maj 1938.

Michael Andersen.

P.S. Begrundet paa Regnskabsaarets Omlægning fremtræder dette Regnskab i reduceret Skikkelse. Af ordinære Indtægter er kun Kontingenter fra nye Medlemmer, og paa Udgiftssiden mangler bl. a. Udgiften til det ene Elevskrift. Til næste Aar vil det fremtræde i normal Skikkelse igen og vil forhaabentlig, gennem større Summer end nogen Sinde tidligere, bære Vidnesbyrd om, at Medlemmerne staar Vagt om deres gamle Forening.

M. A

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

INDBYDELSE TIL ELEVMØDE LØRDAG DEN 9. OG SØNDAG DEN 10. JULI 1938

PROGRAM :

Lørdag: Kl. 14½: Kaffeboard. — Kl. 15: Udflugt i Omegnen. — Kl. 18: Aftensmad. — Kl. 20: Forhandling. Emne: *Arbejderhøjskolerne og Arbejder-Fakultetet ved Universitetet*. Indleder: Folketingsmand, Forretningsfører *Chr. Christiansen*.

Søndag: Kl. 8: Morgenmad. — Kl. 10: Generalforsamling. — Kl. 12: Middag. — Kl. 15: Kaffeboard. — Kl. 15½: *Offentligt Sommerstævne*.

Talere: *Undervisningsminister Jørgen Jørgensen*.

Højskolelærer Frode Kristensen.

Underholdning ved Lederen af Frederiksberg Folkemusikhøjskole, *C. M. Savery*.

Kl. 17½: Aftensmad.

Kl. 19: *Festlig Sammenkomst*.

Taler: Forstander *Hj. Gammelgaard*.

Musik og Sang under Ledelse af *C. M. Savery*.

Solistunderholdning paa russiske Musikinstrumenter af *Dr. Alex. Tschumakoff*.

Kaffeboard. »Smeltediglen«.

Afslutning med Baal ved Fjorden.

Deltagerprisen for Lørdag-Søndag er *Kr. 3,—*, hvilket dækker Indkvartering, Kost, Underholdning m. m. For Søndag alene er Prisen *Kr. 2,—* for Kost, Underholdning m. m. De Medlemmer, der skal overnatte paa Skolen, meddeler dette forinden pr. Brevkort til Elevforeningens Kasserer: *Fru Karen Gammelgaard, Roskilde Højskole, Roskilde*, og senest den 5. Juli.

Forslag til Generalforsamlingen indsendes inden den 5. Juli til Formanden: *Børge Christensen, Tyltebærvej 1, København F.* *Bestyrelsen.*

„KAMMERATER, VI SOM KOMMER“

Saaledes indleder Knud Damgaard sin Sang, der synges ved *Roskilde Højskoles* Aarsmøder. Og senere hedder det:

»Tanken gaar en Tid tilbage,
Skolen leves om igen.
Disse glade Skoledage
drøftet bli'r af Ven med Ven.«

Disse simple Ord giver netop Udtryk for Elevmødets Formaal. Og den Idé, at tidligere Elever mødes en Gang om Aaret paa Højskolen, udnyttes ogsaa ved alle

Landets Højskoler i mere eller mindre Grad. Ved enkelte af Højskolerne naar *Deltagerantallet op i Tusinder*, hvilket sikkert vil forbyde vore Kammerater fra Arbejderhøjskolerne. Her over for skal vi selvfølgelig ikke staa tilbage, og Elevmødet paa Roskilde Højskole har de bedste Betingelser for at kunne faa meget stor Tilslutning. Derfor er det vor Opgave at udvise en Interesse og Respekt for vor Skole — ved Siden af, at vi ønsker det bedste for dens Virke og Resultaterne, der skabes — ved hvert Aar at indstille sig paa sin Deltagelse i Aarsmødet.

»Vi er kun en lille Skare af den Flok, som her slog ned« —

Ja, som Regel er det i overvejende Grad Eleverne fra sidste Vinterhold, der er repræsenteret ved Mødet om Sommeren, idet de allerfleste af disse møder op. Det lyder maaske meget naturligt, men det er det blot ikke, efter at der nu har været *otte* Vinterhold foruden de mange Sommerkursus. Der har hidtil været Repræsentanter fra *hvert* Vinterhold, og saaledes skal det være fremdeles, *men i langt større Antal!*

Vi appellerer derfor til alle Medlemmerne — *ogsaa dem fra de allerførste Aar* — om at møde den 9. og 10. Juli til Glæde for Jer selv og alle de øvrige Deltagere, og netop med Henblik herpaa er Programmet arrangeret.

Hvad bydes der da paa i Aar?

Som det fremgaar af foranstaaende Program, vil *Lørdag Aften* atter forme sig som en hyggelig, hjemlig »Højskoleaften«. Ved et fælles Kaffebord vil Skolens Formand, Folketingsmand *Chr. Christiansen*, indlede en Forhandling om Emnet: »Arbejderhøjskolerne og Arbejder-Fakultetet ved Universitetet«. — I denne Forbindelse henleder vi Opmærksomheden paa omstaaende Artikel af *Chr. Christiansen* om en ny Arbejderhøjskole.

Vi ved, at dette Emne har Interesse blandt vore Kammerater. Foranlediget heraf har vi ogsaa opfordret *Eleвраadsformænd fra hvert Vinterhold* om at komme til Stede og deltage i Diskussionen, hvilket der isøvrigt er Adgang til for alle vore Medlemmer. Det vil være af Værdi at høre *Chr. Christiansens* Indledning og de praktiske Oplysninger, der kan gives om Spørgsmaalet, ligesom det vil være interessant at høre Udtalelserne fra tidligere Elever herom, efter at de nu er kommet noget mere paa Afstand af Højskoleopholdet.

Yderligere vil der saa for samtlige Elever være Lejlighed til ogsaa at hilse paa deres tidligere Eleвраadsformand.

Søndag Formiddag indledes med Generalforsamling Kl. 10.

Ved Sommerstævnet om Eftermiddagen taler Undervisningsminister *Jørgen Jør-*

gensen og Højskolelærer *Frode Kristensen*. At høre Undervisningsministeren vil være en Begivenhed — og særligt om hans Syn paa de aktuelle og vigtige Ungdoms- og Undervisningsspørgsmaal. Jørgen Jørgensen — iøvrigt Bonde paa Roskilde-Eggen — er en dygtig og anset Mand i Regeringen og indenfor de Radikale, i hvilket Parti han er ved at skabe sig Førerstillingen. For nylig udtalte Undervisningsministeren i et Interview ved sin 50-Aars Fødselsdag, at Ungdommen i vor Tid ikke i samme Udstrækning som før interesserer sig for *Folkets fælles Anliggender*, nemlig Politik, men dette angik dog særligt den akademiske Ungdom. Det var en Skuffelse og en sørgelig Udvikling. Videre udtalte han, at »naturligvis har *Højskolen* haft ganske overordentlig Betydning for de Grupper af Befolkningen, den overhovedet kom i Forbindelse med — det kan alle se — *men det er et alt for lille Tal* af den danske Ungdom. ... *Derfor bør der træffes en Ordning, saaledes at der ved Siden af Højskolen kan findes Skoler, som er i Stand til at hnytte Forbindelsen med de Befolkningsskredse, der ikke søger Højskolen.*«

Undervisningsministeren afviser Tanken om tvungen Arbejdstjeneste, »der maa sættes noget andet i Stedet — noget, der er bedre stemmende med dansk Ungdom — jeg kan godt sige *nordisk* Ungdoms Mentalitet.« —

Frode Kristensen vil paa sin altid klare og instruktive Maade give en Analyse over de verdensøkonomiske Begivenheder, og enhver Elev fra Roskilde Højskole ved, at dermed er netop den Sag i de bedste Hænder.

Saa vel i Forbindelse med dette Sommerstævne som ved den sædvanlige Aftensammenkomst vil Lederen af Frederiksberg Folkemusikhøjskole, C. M. Savery, klare Underholdningsspørgsmaalet. Blandt andet vil om Aftenen hans Medarbejder, Dr. Alex. Tschumakoff, spille paa russiske Musikinstrumenter.

Vi ved ogsaa, at denne Del af Aarsmødets Program vil drage mange Kammerater til Roskilde Højskole. Siden Vinteren 1935—36 har Savery undervist paa Skolen i Sang og Musik, og denne Undervisning har vakt stor Interesse og haft stor Betydning. Savery er en Kapacitet paa sit Omraade, og dette forenet med hans inciterende og charmerende Væsen er en Oplevelse at stifte Bekendtskab med. De, der i Forvejen kender Savery, ved vi, sætter alt ind for at benytte netop denne Anledning til at hilse paa ham, og Skolens andre Elever bør anvende denne Lejlighed til at høre Savery's Præstationer.

Vi haaber saa at kunne afslutte med Baal ved Fjorden, hvor Forstander Gammelgaard taler.

Gør saa disse Par Dage til en virkelig stor Begivenhed for Roskilde Højskole!

Vel mødt den 9. og 10. Juli!

ROSKILDE HØJSKOLE - VINTEREN 1937 - 38

AF HJ. GAMMELGAARD

Ogsaa til denne Vinter var alt meldt optaget adskillig Tid før Skolens Aabning den 3. November. Sygdom og andre tilfældige Hindringer (navnlig at Understøttelsesforholdet endnu ikke var bragt helt i Orden) førte dog til, at enkelte først kom i de nærmest følgende Dage, der ligesom tidligere Aar dels benyttedes til orienterende Foredrag, dels til Prøvetimer og Tests. Først den 8. om Aftenen kunde Resultatet af disse meddeles, og Tirsdag den 9. traadte den normale Timeplan i Kraft.

Der gik ikke lang Tid, inden vi var klar over, hvad Ansigt det nye Hold havde. Det var præget af Lyst og Vilje til positivt Arbejde. Og dette Indtryk ændredes ikke i de følgende Maaneder. Det stadfæstede sig i selve Skolearbejdet, i Elevorganisationernes Virksomhed, i Forberedelse og Udførelse af vore Fester, i Kammeratskabet. Det har ikke været forgæves, at vi — bl. a. gennem »Arbejderhøjskolen« — har henvendt os til Skolens Venner, til dens gamle Elever og til Arbejdernes Organisationer. Det føles, at næsten alle Elever kommer hertil forberedt paa, hvad de gaar ind til, hvad der kræves af dem, og hvad de selv har i Vente. Og da er ogsaa det væsentligste Krav opfyldt, som en Højskole kan stille for at naa sine Maal.

Vore Forsøg paa i de sidste Sommermaaneder at finde en endelig og tilfredsstillende Ordning af Lærerspørgsmaalet, efter at Hagemund Hansen og Viggo Molin Nielsen havde forladt Skolen, voldte adskillige Vanskeligheder og Skuffelser. Det blev da ogsaa kun som noget midlertidigt, at vi begyndte Vinteren med to unge og næsten helt uprøvede Lærere, Jens Eriksen fra Skive og Thomas Sandø Iversen fra Esbjerg — i de første 3 Maaneder med nogen Hjælp af stud. polit. Rørdam (Engelsk og Socialøkonomi). For at faa en nogenlunde alsidig Skoleplan maatte Skolens ældre Lærere delvis gaa ind i helt nye »Rollefag«. Dette gjaldt især Kaj Bundvad, der holdt Foredrag over Sundhedslære og havde Studiekredse i Biologi og i Kunst- og Stillære. Var det end noget af et Vovestykke (det første Aar som Lærer er jo ikke netop en Ferie), saa maa det siges, at det lykkedes over Forventning.

I de daglige Foredragstimer (mellem 5 og 6) gennemgik Frode Kristensen aktuelle verdenspolitiske og økonomiske Spørgsmaal (Østen, Norden, Østrig og Czekoslovakiet, Frankrig), Kaj Bundvad sociale og økonomiske Problemer (Landbrug og Industri, Beskæftigelse, Løn, Arbejdstid, Ungdommens Stilling, Fagorganisationer og Arbejdsret), Jens Eriksen Arbejderklassen og den sociale Udvikling efter 1789 samt Litteraturen herom, Thomas Iversen den danske Litteratur fra Georg Brandes til vor Tid, og jeg selv enkelte sociologiske Problemer samt 2 Rækker om Psykologi.

Vi dannede Studiekredse i Verdenshistorie (2 Kredse med Hendrik van

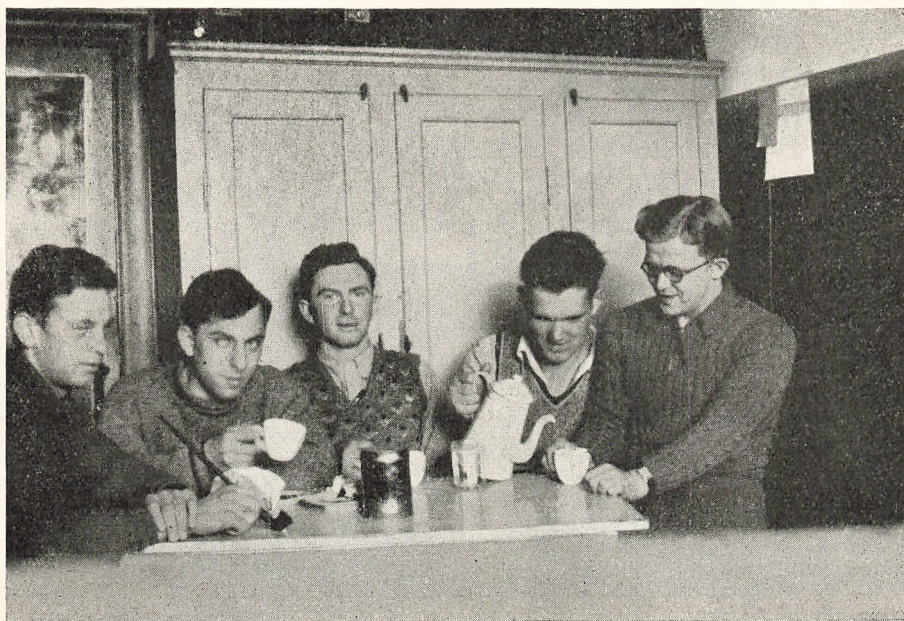
ROSKILDE

Paa arkæologisk Ekspedition.

Loon: »Menneskehedens Historie« som Grundbog), Socialøkonomi (2 Kredse, hhv. over Silfverstolpes og Kurt Heinigs Bøger), Biologi, Socialpsykologi (2 Kredse), moderne Verdenspolitik (2 Kredse), Kunst- og Stillære, Arbejdsret, Gymnastikteori, Fagforeningskundskab og Esperanto. Selma og Frode Kristensen samt Thomas Rørdam havde Undervisningen i Engelsk, Thomas Iversen i Tysk.

Paa en Højskole gøres der altid Forsøg. Er et Fag eller en Fremgangsmaade blevet præget af Rutine, er der sikkert noget galt paa Færde. Ikke mindst gælder disse Forsøg Biblioteket; hvordan faar man hurtigst muligt Eleverne til at forstaa, at det er her, det foregaar? lært dem dets mest praktiske og effektive Brug? Det gælder i høj Grad de forskellige Former for Studiekreds- og Gruppearbejde. At netop disse Arbejdsformer staar højest i Elevernes Omdømme, viser os Vejen, viser os, at vi naar videre, i samme Grad som vi stiller Krav til deres eget Initiativ, deres egen Stifinderglæde.

En særlig Række Eksperimenter førtes vi ind i i Vinter ved et Tilfælde. Under et Besøg i Efteraaret havde Magister Poul Bahnsen fra Kbhvn.s Kommunes psykotekniske Institut overfor mig nævnt den Interesse, det vilde have at foretage Forsøg med unge Mennesker, der levede under ensartede Forhold m. H. t. Arbejde, Kost

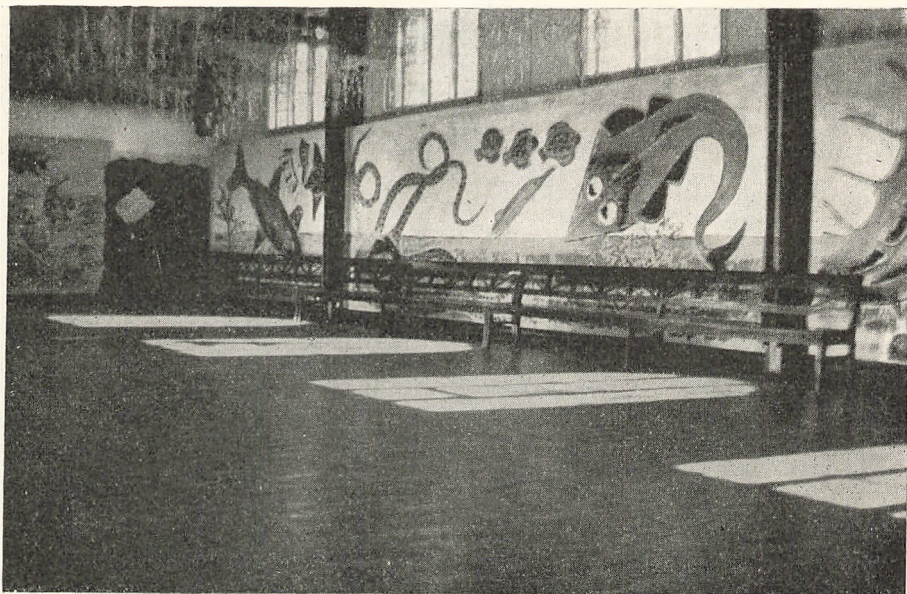

ROSKILDE

Kaffeklubben holder Møde.

og andre Livsvaner. Samtalen herom førte til, at jeg senere modtog en Henvendelse fra Dr. med. Erik Jacobsen om at maatte foretage saadanne Forsøg, dels af bio-kemisk, dels af praktisk-psykisk Art med Skolens Elever. I de sidste 6—7 Skoleuger blev denne Plan virkeliggjort under Ledelse af Dr. Jacobsen og en Medarbejder ved psykoteknisk Institut. Elever og Lærere udfyldte i den Periode hver Aften et ret omfattende Skema vedrørende deres Tilstand i det sidst forløbne Døgn — Søvn, Drømme, Opvaagnen, Appetit, Arbejdslyst, Humør o. m. a. — samt de Forhold, der formentlig kunde have Indflydelse derpaa, være sig af individuel Art eller fælles for os alle. Eksempelvis faldt jo Begivenhederne i Østrig i April inden for denne Periode. Hertil kom imidlertid de særlig indførte Aarsager: Efter en bestemt Plan fik en vis Part af Deltagerne hver Morgen en Dosis »Mikstur«, Tabletter, der enten var helt neutrale eller indeholdt visse kemiske Stoffer, hvis Egenskaber maatte formodes at være beslægtet med Adrenalinets, og som forud var prøvet dels paa Dyr, dels paa københavnske Kontorfolk, der imidlertid levede under mere uensartede Forhold.

Der tilvebragtes paa denne Maade et overordentligt omfattende Materiale, hvis Bearbejdelse vil kræve et langt og omfattende Arbejde, der efterhaanden vil blive offentliggjort i videnskabelige Tidsskrifter.

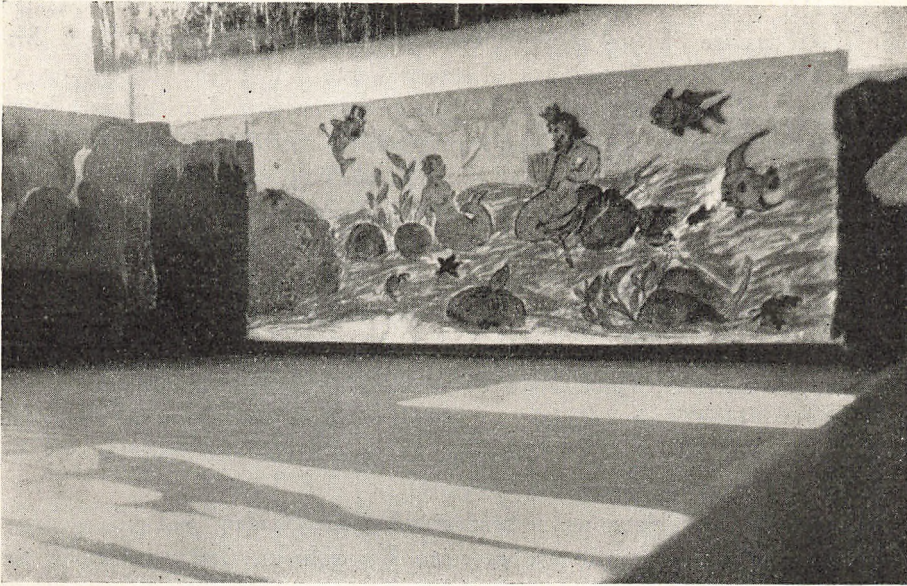
ROSKILDE

Fra Fastelavnsfesten.

En midlertidig, summarisk Opgørelse af de vigtigste Resultater fandt dog Sted, efterhaanden som Forsøgene skred frem, under ivrig Medvirkning af Eleverne selv. Det var dem aabenbart en Tilfredsstillelse at se, at videnskabeligt Arbejde er et reelt og ærligt »Haandværk« — og ikke Magi og Sortekunst. At Resultaterne paa de mest forskellige Omraader (f. Eks. vedrørende Stemningssvingninger) ordnede sig symmetrisk om et Gennemsnit paa samme Maade, som naar det gælder almindelige haandgribelige Kendsgerningsrækker fra Befolkningsstatistikken, Antropologien o. s. v. Og at det er muligt at komme uden om saadanne Fejlkilder, som opstaar ved Selvsuggestion og psykisk Smitte i et saa nært forbundet Samfund som en Skole (Eleverne fik aldrig at vide, hvilke Tabletter de havde faaet om Morgen, og de var alle ganske ens af Udseende og Smag).

Af stor Betydning for Skolen er stadig den Maade, hvorpaa Forstander C. M. Savery leder Sang og Musik. For Savery er Sang og Musik ikke blot et »Fag«, de er først og fremmest en Kulturfaktor, en Dør ind til Fantasiens og Følelsens rigeste Egne. Anelse og Fornemmelse gaar vel altid forud for Forstaaelse, og Anelse og Fornemmelse gaar videre, end Forstaaelsen kan og vil naa.

Som sædvanlig havde Skolen næsten hver Onsdag Besøg af en fremmed Fore-

ROSKILDE

Fra Fastelavnsfesten.

dragsholder. Fhv. Statsgeolog Dr. Victor Madsen holdt 3 Foredrag om Jorden og Danmarks Tilblivelse samt om Vulkaner og Jordskælv; cand. mag. Poul Bahnsen talte om »Børns og unge Menneskers Vidneudsagn«, Redaktør Ernst Christiansen om »Lov og Ret i Sovjetrusland«, Folketingsmedl. Fru Nina Andersen om »Kvinderne og Arbejdet«; Artillerikaptajn J. Wiboltt om »Hæren og Ungdommen«; Sekretær Otto Jensen om »Hvor møder vi de gamle Højskoleelever«; Korrespondent Paul Chr. Olrik om Sverige (med de svenske Statsbaners Farvefilm); Forstander Otto V. Nielsen om »Ungdom og Ansvarsfølelse«; Forfatteren Harald Bergstedt om »Ideologier«; Trafik-kontrolør Holger Hansen om Trafikvæsenets Udvikling (»Fra Diligence til Lyntog«) og Borgmester P. Hedebøl om »Afskrivning«. Under Murerforbundets Kursus, der delvis faldt sammen med de sidste Skoledage, havde Eleverne desuden Lejlighed til at høre Folketingsmand Fr. Dalgaard (Fagforeningerne og Arbejderkooperationen), Direktør Fr. Dreyer (Arbejderbeskyttelse) og Folketingsmand J. S. Smørum (Bonde og Arbejder i dansk Politik).

Den nye Institution »Dansk Kulturfilm« overlod os en Maaned et Smalfilmsapparat og diverse Undervisningsfilm, væsentlig til Brug ved Timerne i Sundhedslære, hvorved vi fik Lejlighed til at gøre Erfaringer om dette Undervisningsmiddels Nytte.

Direktør Thomas P. Hejle læste en Aften Bernhard Jensens tidligere paa Det kgl. Teater opførte Skuespil »Post mortem« for Skolen. Ved Solhvervsfesten, hvor Folketingsmand H. C. Hansen var Festtaler, læste Fru Ellen Malberg op, og Savery og Dr. Tschumakoff musicerede. Ved Fastelavnensfesten, hvor Eleverne havde fremtryllet Havbundens Dyre- og Planteverden paa Gymnastiksalens Lofte og Vægge, læste Kaj Holm op, ligesom Thomas P. Hejle en flittig og kærkommen Gæst ved vore Fester. Og endelig havde vi ved Afslutningsfesten den 27. April den Glæde foruden Savery at høre Fini Henriques' virtuose Musik. Samme Aften sang »De tre fra Radioen« herude, en særlig Opmærksomhed fra Dr. Erik Jacobsen.

Kort før Skolens Slutning blev Hejle's og Bernhard Jensens Stavnbaandsfilm »Kongen bød« rullet for Skolen paa »Kino« i Roskilde ved særlig Velvilje fra Teatrets Direktør, Hr. Lützhøft. Tre Gange i Vinterens Løb aflagde Skolen Besøg i København. Delt — hver Gang i 4 Hold — aflagde vi Besøg paa Museerne, senere paa Rigsdagen, Raadhuset m. m. Om Aftenen i Det kgl. Teater eller Folketeatret (hhv. Cosi fan tutte, Carrière, George og Margaret).

Tilbage staar endnu blot at nævne Søndagsudflugterne, Søndags- og Lørdagsfesterne, »Generalforsamlingerne« og de utallige smaa Begivenheder, der sætter Kulør paa Hverdagen, og som har sat sig Spor i »Smeltediglen« og i Erling Clausens og Frede Ledets Ugerevuer.

Da det før nævnte Kursus for Murere sluttede den 30. April, to Dage efter Vinterskolen, havde Skolen været i saa at sige uafbrudt Brug i halvandet Aar, i de 3 første, kursusfrie Uger af Maj maa den derfor gennemgaa ret omfattende, stærkt tiltrængte Vedligeholdelsesarbejder.

Arkitekt Ulrik Plesner's Flidspræmie blev i Aar tildelt Jørgen Andreasen, Nørre Sundby.

*

Formand for Skolens Elevraad var indtil Nytaar Karl E. Sørensen, Frederiksberg, i de 4 sidste Maaneder Eigil Gertzen fra Aarhus.

*

Ved Undervisningen i Esperanto blev vi bistaaet af Frøken Margrethe Noll. — Frk. Margrethe Eriksen havde en Del af Timerne i Dansk.

*

Elevantallet laa lidt højere end de foregaaende Aar: 116. Den midlertidige Ordning med én fast ansat Lærer mindre end normalt gav nemlig Plads til 3 Elever i en af Lærerboligerne.

*

Den Forskydning i Elevflokkens Sammensætning, der har kunnet konstateres i foregaaende Aar, er ogsaa fortsat i Vinter: 74 af de 116 Elever havde maattet gøre

Rejsen over Vandet for at komme til Skolen. Kun 25 kom fra København, og af dem vilde endda adskillige meget vanskeligt kunnet skjule, at de egentlig var Jyder.

*

Skolen har som Gave fra Nationalmuseet modtaget en smuk og alsidig Samling Stenalderredskaber.

*

Fra gamle Elever og Venner af Skolen har vi som sædvanlig modtaget en hel Del Boggaver, saaledes fra Gartner Harry Enghave en Samling meget smukt indbundne Bøger. Ved Skolens Slutning skænkede denne Vinters Elever Biblioteket følgende indbundne Værker: Lancelot Hogben: Matematik for Millioner; Martin Andersen Nexø: Et lille Kræ, Under aaben Himmel og For Lud og koldt Vand; Jolán Földes: Emigranternes Gade, og Carel Capek: Krigen mod Salamandrerne.

ESBJERG

Fødselsdagsgilde.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE VINTEREN 1937—38 AF FORSTANDER POUL HANSEN

Vi har i de senere Aar oplevet en mærkbar Forskydning i Elevflokkens Sammensætning af henholdsvis Københavnerne og Elever fra det øvrige Land. For nogle Aar siden var omkring en Fjerdedel af Eleverne fra København, i 1935—36 naaede vi op paa Trediedelen, og i Vinter sprang Tallet endnu et Stykke op til næsten Halvdelen. Landboerne holder sig derimod konstant omkring 10 pCt. Aarsagerne til det store Træk af Københavnerne er ikke let at efterforske. Et meget stort Tal har aldrig før været i Jylland. At de nu tager Chancen og i god Overensstemmelse med Traditionerne blandt den højskolesøgende Ungdom tager paa den længst bortliggende Skole er naturligvis en medvirkende Aarsag. Men Virkningerne kender vi alligevel bedre. Har man en Elevflokk paa $\frac{2}{3}$ Jyder og $\frac{1}{3}$ Københavnerne, vil man i det mindste høre lige saa meget til de sidste som de første, og staar det 50 til 50, tror man, der er mindst $\frac{2}{3}$ Københavnerne. Det rette Balanceforhold er sikkert til Stede, naar vi har 1 Københavner til at repræsentere det slagfærdige, spillevende for hver 2 fra det øvrige Land som Bærere af den lige saa værdifulde Besindighed og Ro.

ESBJERG

»Aargus« bliver til.

En Højskoles Program eller en Beretning om de Fag, der har været undervist i i Vinterens Løb, siger i og for sig ikke ret meget om Arbejdet. Navnlig i Foredrags- og Studiekredstimerne afhænger alt af, om vi Lærere har formaaet at slutte Strømmen mellem Stof og Liv. Om det ved vore Elever maaske mere end vi, — særlig vil de vide det om nogle Aar, naar det lærte har faaet Tid til at bundfælde sig. Et er sikkert: Bag ved Fagdelingen i Historie, Samfundskundskab, Litteratur etc. maa en Højskoles Undervisning være et Udtryk for sin egen Tids arbejdende, stridende og søgende Menneske. Historieundervisningen er ikke til for at belemre Hukommelse og Notesbøger med Dynger af tør Lærdom om Fortiden, men for at give os et Tidsafsnit i koncentreret Form med de væsentlige Ting og bærende Værdier i skarp Belysning. Derved opstaar Muligheden for et Spændingsforhold i Sindene mellem Skolens Lærestof og Løsningen af vor egen Tilværelses Problemer.

Paa visse Omraader har vi dog nogle mere haandgribelige Ting at notere. Johannes Bjerre udsendte i Efteraaret sin »Biologi for Hvermand«. Bogen er fortræffeligt egnet som Studiekredsbog og har været brugt i Vinter i en Studiekreds for de Elever, der særlig interesserede sig for Naturens Spørgsmaal. Det var isøvrigt

ESBJERG

En Bogføringstime.

ogsaa i Aar bemærkelsesværdigt at se, hvorledes Eleverne valgte blandt den halve Snes Studiekredsemner, vi havde paa Planen. Efterspørgslen laa jævnt paa Samfundslære, Befolkningsspørgsmaalet, Socialøkonomi o. s. v., men stærkt paa Fagforeningskundskab og Psykologi. De særlige Forhold i Arbejdslivet med dets Arbejdsløshed, Rationalisering, Lærlingspørgsmaal og Forligsmandsinstitution etc. som en Række stærkt medvirkende Faktorer, gør i disse Aar Fagforeningskundskab til et uopslideligt Emne. Men ellers mærker man tydeligt, at Trangen til Oplysning i forstærket Grad ligger omkring Mennesket selv.

I Efteraaret fik cand. mag. Harald Engberg, som hidtil havde været knyttet til Højskolen i Nærum og til Borups Højskole, Ansættelse ved Skolen, og umiddelbart før November ansattes ligeledes James Kjestrup som Vinterlærer med Gymnastik som Hovedfag. Med sin levende Interesse for og Indsigt i moderne Litteratur og aandelige Strømninger betyder Harald Engberg et betydningsfuldt nyt Indslag i Undervisningen og i Skolens Liv.

En Række Mænd fra Esbjerg talte i Vinterens Løb paa Skolen: Bibliotekar Esben Pedersen om Folkebiblioteket, Landsretssagfører Krebs om vore Domstole,

Kommunaldirektør Rambusch om Beskatningsformaal og Beskatningsmetoder, Redaktør Knud Ree om Liberalismen, Skoledirektør Hartelius om Skolen og den personlige Udvikling, Forsøgsleder Kristiansen fra Statens Forsøgsgaard om moderne Forsøgs-virksomhed, Landsretssagfører Alstrup om Forfatningsspørgsmaalet, Byraadsmedlem, Aflæser Rosendahl om Rusland, Pastor Chr. Christensen om Kirke og Kristendom og Højskolelærer Juul Andersen, Askov, om Østens Problemer. Desuden havde vi i en Uges Tid Besøg af en amerikansk Skoleleder, Miss Owers, som meget levende fortalte om de store sociale Brydninger i sit Land.

Solhvervsfesten den 21. December prægedes navnlig af Jul. Bomholts Festtale, en Oplæsning af Michael Andersen, Bjerres Sangkor og af en munter Underholdning, som Engberg var Sjælen i. Navnlig morede vi os kosteligt over det gamle Digt om Pater Joseph, som to Elever gengav fortræffeligt.

Lørdag den 26. Februar fulgte den næste store Fest, Fastelavnsfesten. Paa Scenen i Gymnastiksalen opførte Eleverne »Et Lærermøde«, hvor vi Lærere blev stillet over for flere af vore pædagogiske og menneskelige Ejendommeligheder i let karikeret Form. Det glædede os særligt at se den Alvor og Grundighed, vi øjensynlig lægger for Dagen, naar vi gennemgaar vore Elevers Præstationer. Til Gengæld viste Lærerne, hvorledes et Døgn forløber paa et Elevværelse. Michael Andersen vandt en afgørende scenisk Sejrr ved at fremstille Trætheden, saaledes som den kan gribe visse Elever navnlig i de første Morgentimer. Engberg led et tilsvarende Nederlag paa det kulinariske Omraade, da han skulde lave det skinbarlige Fludium, der hedder Elevkaffe. Bjerre gik helt naturligt ind i Rollen som Dydsmønsteret, der begynder Dagen med Morgengymnastik og iøvrigt gennemfører alle Opgaver med en altbesejrende Systematik. Kjelstrup sang for til Kaffen, og Sonne beholdt Lærerindens Rolle og kom med Termometret for at faa fastslaaet, at Elev Michael faktisk kun havde 36,6 trods forskellige paastaaede Smerter og anden Upasselighed. Endelig følte jeg mig selv tilskyndet til at vise den forøvrigt nok i Forvejen temmelig kyndige Forsamling, hvorledes man stopper en Strømpe paa en nem og prisbillig Maade uden at behøve at tage Strømpen af Foden. Og saa blev der danset til Kl. 3, — hvilket var et Par Timer mere end beregnet.

Den 11. Marts fik vi den første straalende Foraarsdag, strøg Undervisningen og marcherede til Hjerting, 18 km frem og tilbage. Det var velgørende; for i Vinterens Løb samler der sig altid en Masse Længsel efter Sol og Mængder af ubrugte fysiske Kræfter. Saa kan en lang Strandvej i Foraarsvejr gøre Underværker. Det tidlige Foraarsvejr mærkedes ogsaa ved, at et uforholdsmæssigt stort Antal Elever fik Arbejde ved Slutningen af Marts, saa Elevtallet i Løbet af April dalede til omkring 70. Selv om det naturligvis betyder et Minus for Skolens Økonomi, og selv om ogsaa

Undervisningen lider lidt Afbræk, naar Opbrudsstemningen begynder at melde sig saa tidligt, blev enhver ny Meddelelse om Arbejde alligevel modtaget med Tilfredshed fra alle Sider.

I de første to Paaskedage var Tyskholdene paa Cykletur til Flensborg under Kjestrups Ledelse. Nætterne tilbragte de paa Vandrehjemmet i Aabenraa. De var dødstrætte og meget sultne, da de kom hjem Fredag Aften Kl. 22, men Turen havde været en stor Oplevelse. Fem andre brugte alle fem Paaskedage til en Cykletur til Hamborg. Anden Paaskedag var vi alle paa den uundgaelige Udflugt til Fanø med Fodtur tværs gennem Øen.

Den 3. Maj begyndte som sædvanlig Sommerskolen, — denne Gang med 20 Elever, hvortil kommer 14 Deltagere paa det kooperative Kursus.

ESBJERG

Rasmus Vind med sine Gutter.

